

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**ŞİR-İ JİYÂN DÎVÂNİ İLK 100 GAZEL
(İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESMA NUR BATUR

İSTANBUL 2022

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**ŞİR-İ JİYÂN DÎVÂNİ İLK 100 GAZEL
(İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ESMA NUR BATUR
(190101022)**

**Danışman
(Doç. Dr. Türkan Alvan)**

DÜZELTİLMİŞ TEZ

İSTANBUL 2022

03/10/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 190101022 numaralı Esmâ Nur BATUR'un hazırladığı "Şîr-i Jiyân Dîvânı İlk 100 Gazel (İnceleme-Metin)" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 03/10/2022 Pazartesi günü saat 10:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE/REDDİNE** karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı tarihinde, saat : da yapılacaktır.

Tez Adı Değişikliği Yapılması Halinde: Tez adının .....
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Tarih	İmza
(Danışman) Doç. Dr. Türkan ALVAN	03/10/2022	KABUL
(Üye) Prof. Dr. Hanifi VURAL	03/10/2022	KABUL
(Üye) Dr. Öğr. Üyesi Nusret GEDİK	03/10/2022	KABUL
(İkinci Danışman) *.....	.../.../20...	.....
*.....	.../.../20...	.....

*2. Danışman varsa doldurulacak

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Esmâ Nur Batur

DÜZENLENEN YERLER

1. Tez başlığı değiştirilmiştir.
2. Tez konusunun sınırlılığı değiştirilmiştir.
3. Alt başlıklarda düzenlemeler yapılmıştır.

TEŐEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca zaman ayırıp yardımını esirgemeyen değerli hocam ve tez danıőmanım Doç. Dr. Türkan ALVAN'a, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Kemal YAVUZ'a, Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK'a ve Prof. Dr. Dursun Ali TKEL'e; eserdeki Arapça ifadelerin okunuőunda destek olan Rabia ŐENOL'a, bana küçük yaőlarımından itibaren ilham olan kıymetli aile büyüklerime, her anımda destekçim olan cnım aileme, dima yanımda olan Buse YAVUZ, Meryem GÖKER, Őule DİRİLEN ve diğer tüm kıymetli dostlarıma kalb teőekkürlerimi sunarım.

Esmā Nur Batur

ŞİR-İ JİYÂN DÎVÂNI İLK 100 GAZEL (İNCELEME-METİN)

Esmâ Nur Batur

ÖZET

Bu çalışmada Şîr-i Jiyân'ın tespit edebildiğimiz tek nüshası Bibliothèque nationale de France'te Département des manuscrits Supplément turc 1248 künyesiyle kayıtlı Dîvân'ın ilk 100 gazeli üç ana başlık altında incelenmiştir.

Birinci bölümde Şîr-i Jiyân'ın hayatı ve edebi kişiliği üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Dîvân'daki ilk 100 gazelin şekil ve muhteva hususiyetleri ele alınmış ve incelemesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde yazma nüshanın tanıtımı yapılmış, metin kuruluşunda izlenen yol açıklanmış ve metin transkripsiyon alfabesi ile verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Bu tez ile Şîr-i Jiyân'ın şiiirlerinin bir kısmının klâsik Türk edebiyatı sahasına tanıtılması ve klâsik edebiyat ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Gazel, Şîr-i Jiyân, Şîr, 17.yüzyıl, Fransa Milli Kütüphanesi

ŞİR-İ JİYÂN DIVÂN FIRST 100 GHAZAL (ANALYSING-TEXT)

Esmâ Nur Batur

ABSTRACT

The present study investigates the the only copy of Şîr-i Jiyân that we could identify, the Dîvân, registered in the Bibliothèque nationale de France with the tag of Département des manuscrits Supplément turc 1248. The dissertation examines first 100 ghazal consists of three main chapters.

The first chapter focuses on the life and literary personality of Şîr-i Jiyân

The second chapter analyzes first 100 ghazal in terms of the features of literary form and features of content.

The last chapter introduces the manuscript. The method followed in the construction of the text was explained and the study was completed by giving the text with transcription alphabet.

This dissertation presents Şîr-i Jiyân and his Divan in throgh its place classical Turkish literature.

It is aimed to be a source for studies on classical literature.

Keywords: Ghazal, Şîr-i Jiyân, Şîr, 17th century, National Library of France

ÖNSÖZ

İnsan ve toplum arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat bu bağdan etkilenen bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hiçbir yazar toplumdan tamamıyla bağımsız düşünülemez. Bu durum edebî eserler için de geçerlidir. Edebî eserler toplumun sosyal, siyasi ve tarihi şartlarından etkilenmektedir. Edebî bir metinde toplumun kültür, inanç, sosyal ve ekonomik hayat, fikir vb. gibi bütün değerler ve anlamlar konu edilebilmektedir.

Altı yüz yıl süren Osmanlı medeniyetinin siyasî, iktisadî, kültürel ve sosyal ortamı da dönemin sanatkarlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Dolayısıyla bu dönemi anlamak ve gelecek nesillere aktarmak hususunda bu dönemde yazılmış eserlerin önemi oldukça büyüktür.

Klâsik Türk edebiyatı olarak adlandırılan bu dönemde şairlerin hayatları boyunca yazdıkları şiirlerini topladıkları eserlere dîvân adı verilmektedir. Şairler, dîvânlarında kendi hayatlarına ve edebî görüşlerine yer verirken aynı zamanda dönemin tarihî ve edebî görüşüne de ışık tutmaktadır.

Çalışmamıza konu olan eser bizlere ışık olacak Şîr-i Jiyân mahlaslı şairin Dîvânı'ndaki ilk 100 gazeldir. Şair Dîvân'ında Şîr, Şîrî ve Şîr-i Jiyân olmak üzere üç mahlas kullanmıştır. Yapılan araştırmalarda yalnızca Kınalızâde Hasan Çelebi, Âşık Çelebi, Latîfi, tezkirelerinde Şîrî mahlasıyla yer alan ve gerçek adı Ali olan, 16. yüzyılda yaşadığı söylenen bir şaire rastlanmıştır. Ancak söz konusu Dîvân'ın dibâce bölümünde eserin IV. Mehmed'e sunulduğu ve Galata-yı Humâyun'un tamirine düşülen tarih üzerine dîvânın 17. yüzyılın ortalarında yazıldığı anlaşılmaktadır. Yine dîvânın dibâce bölümünden şairin gerçek adının Mustafa olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla dîvânın Ali adlı şaire ait olmadığı düşünülmektedir.

Çalışma üç bölüm halinde incelenmiştir. Birinci bölümde şairin şiirlerinden hareketle hayatı ve edebî şahsiyetî hususunda tespitler ortaya konmuştur. İkinci bölümde dîvânın tertibi, dîvânda yer alan nazım şekilleri ve dîvândaki ilk 100 gazelin muhteva hususiyetleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde nüshanın tanıtımı yapılmış, metin kurulurken izlenen yol ortaya konmuş ve transkripsiyon alfabeli metin verilmiştir. Çalışmamız sonucunda ulaştığımız hususlar sonuç bölümünde belirtilmiştir. Şârin gün yüzüne çıkarılan bu eseriyle zengin edebiyat dünyamıza katkı sağlamasını amaçlamaktayız.

Ekim, 2022

Esma Nur Batur

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
TABLO LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. ŞÎR-İ JİYÂN'IN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ	3
1.1. ŞÎR-İ JİYÂN'IN HAYATI.....	3
1.2. ŞÎR-İ JİYÂN'IN EDEBÎ ŞAHSİYETİ.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	10
2. ŞÎR-İ JİYÂN DÎVÂNI'NIN EDEBÎ DEĞERİ	10
2.1. ŞEKİL HUSUSİYETLERİ.....	10
2.1.1. Dîvân Tertibi	10
2.1.2. Nazım Şekilleri	11
2.1.2.1. Kasideler	11
2.1.2.2. Tercî'-Bend.....	11
2.1.2.3. Gazel	12
2.1.3. Vezin.....	13
2.1.3.1. Şairin Vezin Kullanımı	15
2.1.4. Kafiye ve Redif	17
2.1.4.1. Kafiye.....	17
2.1.4.1.1. Kafiye-i Mücerrede	17
2.1.4.1.2. Kafiye-i Mürdefe	18
2.1.4.1.3. Kafiye-i Mukayyede	18
2.1.4.2. Redifler	18
2.1.4.2.1. Ek Halindeki Redifler	19
2.1.4.2.2. Sözcük Halindeki Redifler	19
2.1.4.2.3. Hem Ek Hem Sözcük Halindeki Redifler	19

2.2. MUHTEVA HUSUSİYETLERİ.....	20
2.2.1. Din	20
2.2.1.1. Allah.....	20
2.2.1.2. Peygamberler	21
2.2.1.2.1. Hz. Âdem	21
2.2.1.2.2. Hz. İbrâhîm	21
2.2.1.2.3. Hz. İsâ.....	22
2.2.1.2.4. Hz. Muhammed.....	22
2.2.1.2.5. Hz. Süleymân	23
2.2.1.2.6. Hz. Şît	23
2.2.1.2.7. Hz. Yakûb ve Hz. Yûsuf.....	24
2.2.1.3. Diğer Dinî Şahsiyetler	25
2.2.1.3.1. Hz. Havvâ.....	25
2.2.1.3.2. Hallâc-ı Mansûr (ö. 309/922).....	25
2.2.1.3.3. İbrâhîm b. Edhem	25
2.2.1.3.4. Hz. Meryem	26
2.2.2. Tarihî Şahsiyetler.....	27
2.2.2.1. Şehzade Bâyezid	27
2.2.2.2. Sultan IV. Mehmed.....	27
2.2.2.4. Bâkî (ö. 1008/1600)	28
2.2.2.5. Hâfız-ı Şirâzî (ö. 792/1390 [?]).....	28
2.2.2.6. Nazmî Efendi (ö. 1112/1701)	28
2.2.2.7. Nef'i (ö. 1044/1635)	29
2.2.2.8. Örfî-i Şirâzî (ö.999/1590-91).....	29
2.2.2.9. Selmân-ı Sâvecî (ö. 778/1376).....	30
2.2.3. Efsanevi ve Sembolik Şahıslar	30
2.2.3.1. Cemşîd/Cem.....	30
2.2.3.2. Dahhâk	31
2.2.3.3. Dârâ.....	31
2.2.3.4. Ferhat ve Şirin.....	32
2.2.3.5. İskender.....	32
2.2.3.6. Leyla ve Mecnûn	33

2.2.3.7. Rüstem	33
2.2.3.8. Sâm	33
2.2.3.9. Vâmık.....	34
2.2.4. Aşk.....	34
2.2.4.1. Sevgili	35
2.2.4.1.1. Sevgilide Güzellik Unsurları.....	36
2.2.4.1.1.1. Ağız ve Dudak.....	36
2.2.4.1.1.2. Boy	37
2.2.4.1.1.3. Göz ve Gamze	37
2.2.4.1.1.4. Hat	38
2.2.4.1.1.5. Kaş ve Kirpik	39
2.2.4.1.1.6. Saç.....	39
2.2.4.1.1.7. Yüz ve yanak.....	40
2.2.4.2. Âşık.....	40
2.2.4.3. Rakip.....	41
2.2.5. Ülkeler ve Şehirler	41
2.2.5.1. Bağdad	41
2.2.5.2. Çin.....	42
2.2.5.3. Hicâz, Mekke, Ka’be	42
2.2.5.4. Rûm.....	43
2.2.5.5. Tebrîz.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	45
3. ŞÎR-İ JİYÂN DÎVÂNI’NIN METNİ	45
3.1. NÜSHANIN TANITIMI	45
3.2. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN USÛL	46
3.2.1. Transkripsiyon Alfabeti	49
3.3. TRANSKRİPSİYONLU METİN.....	50
SONUÇ.....	126
KAYNAKÇA	128
EKLER.....	132

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Vezin Tablosu.....	14
Tablo 2: Transkripsiyon Alfabeti	49

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
G.	Gazel
Haz.	Hazırlayan
K.	Kaside
s.	Sayfa
T	Terci-i Bend
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
Yay.	Yayımları
( )	Düzeltilme Yapılan Kısımlar
[ ]	Ekleme Yapılan Kısımlar

GİRİŞ

17. yüzyılda Osmanlı Devleti siyasî, iktisadî ve içtimaî alanda sıkıntı içindedir. Ancak Osmanlı medeniyetindeki bu sıkıntı Türk edebiyatını olumsuz anlamda etkilememiştir. Aksine klasik Türk edebiyatı bu yüzyılda yükselişine ve gelişimine devam etmiştir. Bu dönemde klâsik Türk şiiri şekil ve muhteva bakımından yakın zamana kadar örnek aldığı İran şiirini geride bırakmıştır.

Önceki asırlarda olduğu gibi bu asırda da Osmanlı devlet adamlarının sanatkârları desteklemesi, Sultan I. Ahmed'in "Bahtî", Sultan II. Osman'ın "Farisî", IV. Murad'ın "Muradî" ve IV. Mehmed'in ise "Vefayî" mahlasıyla şiirler yazmaları, sanatın icrâ edildiği sohbet meclislerine katılmaları sanatın ve edebiyatın gelişmesine katkı sağlamıştır. (Kartal vd., 2019)

Bu dönemdeki edebî muhitler oldukça başarılı şâirlerin yetişmesine sebep olmuştur. Başta İstanbul olmak üzere Bursa ve Edirne şehirlerinde sanatkârların desteklenmesi, büyük şâirlerin bulunması ve kültürel faaliyetlerin yoğunluğu sebebiyle bu muhitler şâirlerin göz bebeği olmuştur. (İsen 1985: 145-152)

Klasik Türk edebiyatı 17. yüzyılda birçok farklı akımdan etkilenmiştir. Klasik üslupla şiir yazan yani Bakî üslûbunu devam ettiren şâirler eserlerini vermeye devam etmişlerdir. Bahâyî, Cevrî, Ganizâde Nâdirî, Hâletî, Mezâkî, Nedîm-i Kadîm, Nef'î, Yahyâ Efendî, Vecdî Klasik üslubun 17. yüzyıldaki temsilcileridir. (Kartal vd., 2019)

Nailî, Neşatî, Fehîm-i Kadîm gibi şâirler ise engin hayal güçleriyle, orijinal benzetmelerle, zarif ve ince mecazlarla yüklü yeni mazmunlar kullanmışlar ve 2 söyleyişten çok manaya önem veren Sebk-i Hindî akımının etkisiyle şiirlerini yazmışlardır. (Kartal vd., 2019)

Bu yüzyılın dikkati çeken bir diğer üslubu da Hikemî üslûptur. İnsanı terbiye edip bilgilendirmeye dayanan, kâmil insan olmanın yolunu öğreten bu tarzın en önemli temsilcileri anlayışının temsilcileri, Türk asıllı Şevket-i Buharî ve Sâib-i Tebrizî olmuştur.

Mahallileşme üslubu ise sade bir dil kullanarak eserlerde mahallî ifadelere, sosyal hayata ve kültürel unsurlara yer vermektir. Bu dönemdeki en önemli temsilcileri ise Nev'îzade Atayî ve Sâbit'tir. (Kartal vd., 2019)

Çalışmamıza konu olan şair de dîvânında Edirne için kasideler yazmış ve gazellerinde Edirne güzellerinden bahsetmiştir. Dîvânının dibâce bölümünde ise eserini hayatının bir bölümünü Edirne'de geçiren IV. Mehmed'e yazdığını belirtmiştir. Tüm bunlardan hareketle Edirneli olan ya da Edirne'de uzun bir dönem yaşadığını düşündüğümüz Şîr-i Jiyân mahlaslı şairin de bu muhitte kendini yetiştirmiş olduğunu düşünebiliriz.

Şiirlerinde Şîr, Şîrî ve Şîr-i Jiyân mahlaslarını kullanan şairin gerçek adı fevâid kaydındaki ve dibâce bölümündeki bilgilere göre Mustafa'dır.

Şairin hayatı ve eseri hakkında tezkirelerde ve bibliyografik kaynaklarda maalesef herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Bu sebeple şair hakkındaki bilgilere yalnızca dîvânından ulaşılabilmiştir. Dîvânından hareketle şairle ilgili birtakım tespitler ortaya konmuştur. Üç ana başlık altında incelenen eserin birinci bölümü bu tespitleri, şairin edebi kişiliğini ve dil ve üslup özelliklerini içermektedir. İkinci bölümde dîvânındaki ilk 100 gazelin şekil ve muhteva özellikleri verilmiş, üçüncü bölümde ise nüsha tanıtılmış, metin kurulurken takip edilen yol anlatılmış ve transkripsiyon alfabeli metin verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞİR-İ JİYÂN'IN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

1.1. ŞİR-İ JİYÂN'IN HAYATI

Hayatı hakkında tezkirelerde ve bibliyografik kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlayamadığımız şaire yönelik edinebildiğimiz bilgiler Dîvân'ında anlattıkları ile sınırlıdır.

Şiirlerinde Şîr-i Jiyân, Şîr, ve Şîrî mahlaslarını kullanan şairin Dîvân'ındaki fevâid kaydında mektuba göre gerçek adı Mustafa'dır. Dîvânın geri kalan sayfalarında bulunan Mustafa isimli imzalar¹ ve dibâcede yer alan “Ve ‘alâ hazā kemter-i şā‘irān-ı ‘ālem nizām ﴿﴾ [9] ü muḳaṣṣırān ḳāfiye- sencān-ı intizām ﴿﴾ pezîrofte-i ḳurūb-ı şavlecān ḳazā- ﴿﴾ [10] fikend-i kūy-ı ‘arṣa-yı renc ü fezā ﴿﴾ şikeste ḥaṭır-ı dil Şîr-i Muṣṭafā ﴿﴾ nevverallāhu [11] ḳalbe be-nürü’l liḳā” ifadeleri bu düşüncemizi desteklemektedir. [Dibâce/ 4a]

Yine fevâid kaydında şairin imzasında “Topçuyān-ı Dergāh-ı ‘Ālî” şeklinde bir ifade kullanmasından şairin topçular birliğine bağlı bir yeniçeri olduğunu söyleyebiliriz.

Şair dîvânını IV. Mehmed’e sunmuştur ve bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

“Es-sultān es-sultān es-sultān Ḥazret-i Ġāzî Meḥemmed Ḥān İbnü’s-Sultān İbrāhim Ḥān İbnü’s-Sultān Aḥmed Ḥān Ebedu’llāh ḫilāfete ilā aḫirü’z-zamān ḫazretlerinüḡ rikāb-ı temkîn-i celālet ve cenāb-ı mekîn-i ‘adāletlerine ‘arz olunup ḳıṭ‘a:

---

¹ Dîvânda şeklinde imzalar bulunmaktadır.

Ṭab‘-ı semendüñ Şîr-i Jiyân

Sür dānişüñ encāmına

Çün buldı dīvānuñ vücūd

Ḥazret-i Muḥammed nāmına

Eger bi-‘ināyetu’llāh [Dibâce/5b]

Şairin dīvânını IV. Mehmet’e sunmasından ve Galata-yı Hümâyun’un tamiri için yazdığı kasidedeki tarihten şairin 17. yüzyılın ortalarında yaşadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Yıkılup ta‘mîrine Şîr-i Jiyân târiḥ didi lafzen ve ma‘nâ-yı târiḥdür

Oldı biñ yetmiş didi cümle abād-yâb begin (K 14/62)

Şair, dibâce bölümünde Mevlâna’yı öven bir mesnevi kaleme almıştır. Buradan şairin Mevlevî tarikatına mensup olduğu ya da Mevlevîliğe özel bir muhabbet beslediği düşünülebilir.

Ḳufl-i bend-i güşası çün el sene-i şu‘arâ-yı miftâḥ [1] ittiḥād kılup ﴿ nite künūzu’l ‘arş u mefâtü’l el-sinetü’s-şu‘arâ-yı ﴿ ḥadiş-i [2] sa‘âdet maḵrūnlarıyla ﴿ibrâz-ı fezâ’ilü’s-şu‘arâ-yı ‘âlem nizâm buyurdıklarından ﴿ vādî-i [3] i‘câz-ı nazm u kerâmet * ve şu‘arâ-yı şâhib-i vilâyet olduğuna ﴿ Ḥazret-i [4] Ḥudâvendigâr-ı Şeyḥ-i Ma‘nevî ﴿ efser-i ‘ârifân şâhib-i Meşnevî ﴿ ḵâfile-sâlâr-ı [5] tevfiḵ-i ḵayyūmi ﴿ a’nî Celâleddîn-i Rûmî ﴿ ḵaddesallâhu sırrihu’l ‘azîz fezâ’il-i [6] merḵūmı ﴿ bu kelâm-ı dil-pezirleriyle inşâ buyurmuşlardır.

Meşnevî:

Ez-kerâmât-ı bülend-i evliyâ

Evvelâ şî‘rest-i şânî kimiyâ

În suḥan râ tû nedânî serserî

Şâ‘irest cezû’est ez-peygamberî [Dibâce/4a]

Eserin dibâce kısmından Hediyetü'l-İrfan adlı eseriyle tanınan 17. yüzyılın ünlü mutasavvıf, şair ve bestekarı Şeyh Nazmî'den dersler aldığını öğrendiğimiz şair, aynı zamanda hocasına bir kıt'a yazarak ona övgüde bulunmuştur.

‘Âlem-i nizâm ﷲ ve kutb u dâ'ire-i ehl-i kelâm ﷲ faziletli Nazmî Efendi-
i Yünânî ﷲ sellemehullâhe te' ki 'âlem-i şeri'at ve haqîkat ile mecma'ul
bahreyn ﷲ ferîd-i 'aşr* defîn-i şî'r u dâniş ile vaḥîd-i dehr ﷲ bir dâna-yı
'âlem-arâ ﷲ ki meḥâmid u medâ'ihî rutüb-ı meddâḥ u şâfdan mu'allâ ﷲ
ve'l ḥâşıl zeyl-i himmetlerine ﷲ dest-i taleb-res ﷲ bir müddet taḥsîl-i 'ilm-
i feres ﷲ ve tekmîl-i fenn-i 'arûz kavâ'idine muvâzıb ﷲ ve şî'r-i nazm ve
redife murâğıb ﷲ dîvân-ı uslûb nemaṭında ﷲ Birkaç evrâk-ı şî'r. ﷲŞafhâ-
i sâdiye terkîm. ﷲ

Kilk-i süḥan-ı perdâzınuḡ reşḫası

Sırr-ı vilâyet-i lâ-reyb Nazmî'dür

Ben nüzûmda kelîm olsam ḫikmetdür

Fenn-i şî'rde çünki şu'ayb Nazmî'dür. [Dibâce/5a]

Şairin şiirlerinde Edirne'nin önemli bir yeri bulunmaktadır. Öyle ki Edirne için kasideler yazmış, gazellerinde ise Edirne'ye ve Edirneli güzellere sıkça yer vermiştir. Bunlardan hareketle şairin Edirneli olduğu veya Edirne'de bir süre yaşadığı düşünülebilir.

Şair, kasidelerinde Edirne'nin güzelliklerinden, av için uygun bir yer olduğundan, toprağının kutsal olduğundan ve bu sebeplerden dolayı devletin uzun süre Edirne'de kaldığından bahsetmiştir.

Ḥaḡ muvaffaḡ eylemiş hem ṭab'-ı gülşen pâküne

Böyle şehr-i dil-keşi kim itmeḡe şayd u şikâr (K 12/13)

Gazellerinde ise Edirneli mahbûbların güzelliklerinden, vefasız oluşlarından ve kendisine çektirdikleri dertlerden bahsetmiştir.

Bî-mürüvvet Edrine'nün hūblarına dil virüp
Şîr Jiyân şıdķ-ı vefâda intiḫâb olmayayam (G 333 / 6)

Şairin kasidelerinde Galata-yı Hümâyun'a yer vermesi ve tamirine tarih düşürmesi şairin hayatının bir bölümünde İstanbul'da da yaşadığını düşündürmektedir. Gazellerinde ise güzel olan şeyleri İstanbul'a benzetmesinden şairin İstanbul'a özel bir muhabbet beslediğini anlamaktayız.

Heft-i kişver nev-cüvânı cevır göster Şîr Jiyân
'Āşıkā lik şūḫ-ı müşfik ḫāk-i İstānbul gerek (G 288 / 5)

Şîr-i Jiyân'ın dîvânında kendi hayatından çok edebî kimliğinden söz etmektedir. Bu sebeple ne yazık ki şimdilik hayatı hakkında tespit edilen bilgiler bunlarla sınırlıdır.

1.2. ŞÎR-İ JİYÂN'IN EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Şair dîvânında kaside, tercî'-i bend başlıklı terkîb-bendlere ve gazel nazım şekillerine yer vermiştir. Kaside ve tercî'-i bendlerinde daha ağır bir dil kullanırken, gazellerindeki dili daha yalın ve anlaşılırdır.

Kasidelerinde dönemi etkisi altına alınan Sebk-Hindî akımının tesiriyle Arapça ve Farsça tamlamalara sıklıkla yer vermiştir. Şairin kasidelerinde o dönemin herkesçe bilinen üstâdı Nef'î'yi örnek aldığını da söyleyebiliriz.

Nef'î'nin kasidelerindeki fahriye bölümünün özgünlüğü şairin kasidelerini de etkilemiştir. Kendisi de kasidelerinde fahriye bölümüne Nef'î kadar olmasa da yer ayırmıştır. Ayrıca şair Nef'î'nin kasidelerindeki ahenk ve mûsikîyi de örnek almış ve şiirlerinde uygulamaya çalışmıştır. Nitekim Nef'î'nin “sözüm” redifli kasidesine nazire de yazmıştır:

Hoķķa-genc-i ḫükmdē dürr ü gevher-bār sözüm
Āyîne-i tâb celâda görmemiş ruḫsâr sözüm (K 10/1)

Gazelleri umumiyetle âşıkâne tarzdadır. Genelde aşk ve sevgiliyi anlatan şiirlerdir. Aşağıdaki örnek beyitlerinde de görüleceği gibi bu şiirlerinde dili kasidelerine göre daha sadedir:

Gerçi dilber sevmenüñ şarrâfı hem üstâdıyam
Âh göñül virmek kadar fehm itmeyen nâ-sâza güç (G 100/4)

Hüblara meyl itmenüñ ğâyet şehâ üstâdıyam
Bî-vefâlık resmlik anlarda ‘âdet olmasa (G 398 / 2)

Beni kurnâz ile maqtûl iderse yâr degül kanlı
Helâl itdüm aña kanum ki oldur çün deliķanlı (G 450/ 1)

Şair tasavvufî şiirlerinde ve devlet büyüklerine yazdığı şiirlerde kullanılan ayet, hadis ve tasavvufî terimlerden dolayı anlam bakımından nispeten daha kapalı ve sanatlı bir anlatım tercih etmiştir:

*Lā yuḥibbu’z-zālimīn*² burhānuñ itmezsün sened
Cānuña olur qarīm bu Ḥazret-i Kur’ān saña (G 20/3)

Şair hem Sebki Hindî akımının etkisinde şiirler yazmış hem de klâsik üslûbu devam ettirmiştir:

Şîr-i Jiyān bahş-ı sürûr bir ğazel tâze zemîn
Ne görülmüş ola vādî-yi rivāyet bulsam³ (G 322 / 6)

² لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ: *Lā yuḥibbu’z-zālimīn* bu ibâre Âli İmrân Suresi’nin 57. âyetinden iktibâstır. Meâlî “İman edip salih ameller işleyenlere gelince, Allah onların mükafatlarını tastamam verecektir. Allah zalimleri sevmez.” şeklindedir. *Allah zalimleri sevmez* iktibas olarak yer almaktadır.

³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

Şair, şairlik kâbiliyetinin doğuştan olduğunu kendisine sonradan ilham olmadığını şu beyitte dile getirmektedir:

Bârekallâh mantık-ı mu'ciz beyânı Şîr Jiyân
Dâd-ı feyyâz-ı ezeldür vahy ile ilhâm degül (G 293 / 5)

Şair, şiirlerinde sıklıkla sanatıyla övünmekte ve kendi şiir tarzının daha öncekiler gibi olmadığını yeni bir tarz olduğunu belirtmektedir:

Benem o şâ'ir-i rind-i hüner-bâz
Der-i meyhânedede gūyâ muhâkât (G 86/2)

Özellikle belagat ve fesahatteki yetkinliğini de sıklıkla vurgulamaktadır:

Jiyân olmaz idi nâmum belâğatle feşâhatde
Cihânda olmayaydım ger kazâhat şaf şikân-ğancer (K 6 /37)

Şair, yazdığı bu yeni tarza nazire bile yazabilecek kâbiliyetde yazarlar olmadığını söyleyerek şairliğini övmektedir:

Nazîre var mıdur söyler bu şî'r-i nev-zemîne Şîr
Bu şehrüñ kâlebi yok mı sözünü eyleye maqbül (G 305 / 6)

Şair, Edirne ve İstanbul gibi dönemin edebî muhitleri arasında en câzibeli yerlerde bulunarak kendine buradaki , Bâkî, Nâ'ilî, Nazmî, Nef'î vb. şairleri kendine örnek almış ve onların takipçisi olmuştur.⁴ Şiirlerinde klâsik anlayışı devam ettirmiş ve yeni gelişen akımları da benimseyerek kendi şiirlerine uygulamıştır.

---

⁴ Bu şâirlerle ilgili ayrıntılı bilgi Tarihî Şahsiyetler bölümünde verilmiştir.

Ḥazret-i Bâkî Efendi âb-ı rûy-ı mülk-i Rûm
'Örfî-yi mu'ciz beyânı vezn-i mîzânı dürüst (G 78/5)

Lîk üstâdlar pür-bâz-ı himmet durur resîd
Ḥazret-i Nazmî gibi bir şâ'ir-i mümtâza dest (G 87/7)

Şîr Jiyân bu penc beyt îrâd ne kâşır idi
Urmasa ger ʔab'-ı Nef'î hõş sũhan-perdâza dest (G 87/6)

Aynı zamanda Örfî-i Şîrâzî'yi ve Hâfız-ı Şîrâzî gibi meşhur İranlı şairleri de örnek almış ve onlardan etkilenerek müşterek gazeller de yazmıştır. Özellikle Örfî-i Şîrâzî'yi Hâfız-ı Şîrâzî'yi dönemin ustası olarak gören şair, kendi tarzının çok yeni olduğunu ancak aynı ustalıkta olduğunu sıklıkla dile getirmektedir:

'Örfî-i fazl u belâğın bu feşâhatle ey Şîr
Nev-zemîn şî'r-i esâsuğ heme bünyân bilimez (G 211 / 6)

İKİNCİ BÖLÜM

2. ŞİR-İ JİYÂN DÎVÂNI'NIN EDEBÎ DEĞERİ

2.1. ŞEKİL HUSUSİYETLERİ

Bu başlık altında Şîr-i Jiyân Dîvânı şekil özellikleri bakımından incelenmiştir. Dîvân tertibi ve dîvânda yer alan nazım şekilleri hakkında genel olarak bilgi verilmiş, ayrıca çalışmamıza konu alan dîvândaki ilk 100 gazelin vezin hususiyetleri, kafiye ve redif konuları sırasıyla burada ele alınmıştır. Ele alınan konulara dair dîvândan çeşitli örnekler verilmiştir. Konuların daha iyi ifade edilebilmesi adına bazı hususlar tablolarla açıklanmıştır.

2.1.1. Dîvân Tertibi

Dîvân tertip etmek klasik Türk edebiyatında oldukça önemlidir. Şairler hayatları boyunca yazmış oldukları şiirlerin tümünü dîvânlarında toplarlar. Dîvânlarını tertip ederken de şiirleri nazım biçimlerine ve türlerine göre sıralarlar. Bu sıralama genellikle uzundan kısaya doğru yapılır. Buna göre dîvânlar mürettep ve gayri mürettep olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Mürettep dîvânlar kasideler ile başlar ve terki-bend, terci'-bend ve musammatlar ile devam eder. Bunu daha sonra sırasıyla mesneviler, gazeller ve mukatta'ât dediğimiz kıt'a, rubailer, nazımlar takip eder, müfretler ve mısralar ile son bulur. Nazım şekilleri de kendi içlerinde bir düzene doğru sıralanır. Kasideler tevhit ile başlar ve onu münâcât takip eder. Musammatlar ise murabbalar, muhammesler, müseddesler olmak üzere, mısra sayılarına göre kısa olandan uzun olana doğru sıralanır. Gazeller de kendi içinde kafiyenin son harfine göre sıralanır. Bu mürettep bir dîvân tasnîfidir.

Şîr-i Jiyân Dîvânı nazım şekillerinin uzunluğu bakımından mürettep ancak nazım şekillerinin çeşitliliği hususunda sınırlı diyebileceğimiz bir dîvândır. Şîr-i Jiyân Dîvânı manzum-mensur karışık bir dibâce ile başlar. Dibâcede kendi hayatı ve edebî görüşleri hakkında bilgi verir. Dibâce bölümünün ardından kasideler, terci'-bend

olarak adlandırılmış terki-bendler ve ardından gazeller gelmektedir. Dîvânda 20 kaside, 3 terci'-bend başlıklı terki-bend ve 468 gazel bulunmaktadır.

2.1.2. Nazım Şekilleri

Şîr-i Jiyân Dîvânı'nda en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Dîvân 468 gazel, 20 kaside ve 3 terci'-bend başlıklı terki-bend özelliği taşıyan şiirler olmak üzere toplam 491 şiirden müteşekkildir.

2.1.2.1. Kasideler

Dîvânda 20 kaside bulunmaktadır. Şair en çok naat kaleme almıştır. Buradan şairin Hz. Muhammed'e özel bir muhabbet beslediğini anlamaktayız. Aynı zamanda şairin Edirne ve Galata-yı Hümâyün için de kasideler kaleme alması yaşadığı zamana yabancı kalmadığını, aksine yaşadığı zamanla bütünleştiğini göstermektedir.

Şairin “sözüm” redifli kaside yazması da dönemin kaside ustası Nef'î'nin etkisinde kaldığını düşündürmektedir. Nef'î'ye nazire yazması dışında kasidelerindeki fahiye bölümünün genişliği, kasidelerindeki âhenk unsurları da Nef'î'yle benzerlik göstermektedir.

2.1.2.2. Terci'-Bend

Şîr-i Jiyân dîvânında 3 terci'-bend başlıklı şiir bulunmaktadır. Ancak bu şiirlerin vasıta beyitleri bulunmamaktadır ve kafiye düzenleri günümüz nazım şekilleri sınıflandırmalarına göre terki-bendlere benzemektedir. Haluk İpekten, “Terci'-i bendler divanlarda mütekerrir musammatlarla, hatta terki-i bendlerle karıştırılmıştır.” (İpekten, 2019, s.120) demiştir. Burada da bu durum söz konusu olabileceği gibi şairin bilinçli olarak yaptığını da söylenebilir. Terci'-bendlerin ilk ikisi fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilâtün vezninde kaleme alınmış naatlardır. Bu şiirler beş bendden oluşmaktadır. Üçüncüsü ise mefûlü mefâilün feûlün vezniyle kaleme alınmıştır ve bu şiir de naat türündedir. Şiirlerde Hz. peygamber tebcil edilmiş, onun mucizelerine değinilmiş, Allah'ın sevgilisi olduğu vurgulanmıştır.

2.1.2.3. Gazel

Şîr-i Jiyân daha çok beş beyitli gazeller kaleme almıştır. Onu takip eden ise altı ve yedi beyitli gazellerdir. Şairin daha çok kısa gazeller yazdığı görülmektedir. Dîvânda yer alan gazellerin beyit sayıları ve beyit sayısı ile kaç gazel yazıldığı, en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara göre şu şekildedir:

1. 5 Beyitli 291 Gazel
2. 6 Beyitli 94 Gazel
3. 7 Beyitli 61 Gazel
4. 8 Beyitli 16 Gazel
5. 9 Beyitli 3 Gazel
6. 10 Beyitli 1 Gazel
7. 11 Beyitli 1 Gazel
8. 12 Beyitli 1 Gazel

Şair elifbânın 27 harfiyle gazel yazmıştır. Elif (ا) harfiyle 58, be (ب) harfiyle 18, te (ت) harfiyle 21, se (ث) harfiyle 1, cim (ج) harfiyle 7, ha (ح) harfiyle 4, hı (خ) harfiyle 1, dal (د) harfiyle 19, râ (ر) harfiyle 73, ze (ز) harfiyle 27, sin (س) harfiyle 6, şın (ش) harfiyle 8, sad (ص) harfiyle 2 zâd/ dâd (ض) harfiyle 1, tı (ط) harfiyle 3, zı (ظ) harfiyle 1, ayn (ع) harfiyle 4, gayn (غ) harfiyle 3, fe (ف) harfiyle 5, kaf (ق) harfiyle 13, kef (ك) harfiyle 15, lâm (ل) harfiyle 17, mim (م) harfiyle 30, nun (ن) harfiyle 48, vav (و) harfiyle 8, he (ه) harfiyle 37, lâmelif harfiyle (لا) 4, ye (ي) harfiyle 34 şiir yazmıştır. . Buna göre şairin gazel yazmayı en çok tercih ettiği harf, 73 gazelle , râ (ر) harfidir. Ardından, pek çok şairde olduğu gibi, 58 gazelle elif (ا) harfi gelir.

Şair gazellerinde “Şîr”, “Şîrî” ve “Şîr Jiyân” olmak üzere üç farklı mahlas kullanmaktadır. En çok “Şîr” mahlasını kullanmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 260 şiirde “Şîr”, 197 şiirde “Şîr Jiyân” ve 3 şiirde “Şîrî” mahlasını kullanmıştır. Şairin 5 şiirinde de mahlas bulunmamaktadır.

Şairler zaman zaman mahlas beytinden sonra din büyüklerini, padişahları ve devlet büyüklerini öven beyitler yazabilirler. Bu durumun hâsıl olduğu gazellere

“gazel-i müzeyyel”⁵ denir. Bunun dışında bazı gazelerde mahlas makta beytinde değil, daha önce yer almaktadır. 39., 46., 88., 153., 157., 165., 189., 252., 284., 322., 349., 379., 416., 440., 464. gazeller bu duruma örnek teşkil eder. Bu gazeller padişaha ve din büyüklerine methiye şeklinde yazılmıştır.

Birden fazla şairin ortaklaşa yazdıkları gazele “müşterek gazel” denmektedir.⁶ Dîvândaki 25. gazel bu türe örnektir. Şair bu gazeli *Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı*’nın ilk gazeliyle müşterek yazmıştır.

2.1.3. Vezin

Şîr-i Jiyân Dîvânı’nda yer alan 491 şiirden ikisi 11’li hece vezni ile geriye kalan 489 şiir aruz vezni ile yazılmıştır. Dîvân’daki ilk 100 gazelin tamamı aruz vezniyle yazılmıştır. Şîr-i Jiyân, şiirlerini yazarken klâsik edebiyatımızda en fazla kullanılan vezin kalıplarını tercih etmiştir. Umumiyetle remel ve hezec bahirlerini kullanan şair çok farklı vezin kalıplarını tercih etmemiş, en çok kullanılan vezin kalıplarında şiirlerini yazmıştır. İlk 100 gazelden 72’si remel bahri, 25’i hezec bahri ve 2’si recez bahri, 1’i münserih bahri ile yazılmıştır. Aşağıda dîvânda kullanılan aruz vezinleri tablo ile gösterilmiştir:

---

⁵ M. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, Gökkuşbu Yay., İstanbul 2014, s.49.

⁶ M. Yekta Saraç, a.g.e., s.66

BAHİR	VEZİN	GAZEL SAYISI
Hezec	mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün	15
	mefâilün mefâilün feülün	10
Remel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	63
	fâilâtün fâilâtün fâilün	6
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	2
	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1
Recez	müstef'ilün müstef'ilün	1
	müstef'ilâtün müstef'ilâtün	1
Münserih	müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1

Tablo 1: Vezin Tablosu

Şairin en çok kullandığı kalıp, âhenk ve ses yapısının Türk müzikalitesine uygunluğu bakımından en çok tercih edilen kalıplardan Remel bahrinin fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıdır. Şair bu kalıpla 63 gazel yazmıştır. Bu kalıbı mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün ve mefâilün mefâilün feülün kalıpları takip eder. Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün kalıbıyla 15 gazel, mefâilün mefâilün feülün kalıbıyla 10 gazel, fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla da 6 gazel yazan şair, Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla 2, Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla 1 müstef'ilün müstef'ilün kalıbıyla 1, müstef'ilâtün müstef'ilâtün 1, müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün

fâ'ilün kalıbıyla da 1 şiir yazmıştır. Bu kalıplar da Dîvân şiirinde hem âhenk hem de şiirde hareketliliği sağlaması sebebiyle tercih edilen kalıplardır.

2.1.3.1. Şairin Vezin Kullanımı

Bazı şiirlerde veznin aksamasına sebebiyet veren fazlalıklar ve eksiklikler söz konusudur. Bu aksaklıkların şairin şiirlerini yazarken gözden kaçırdığı aksaklıklar olduğu düşünülebilir. Bazı şiirlerde tek bir hece eksikliği sebebiyle vezin aksamaktadır. Böyle durumlarda vezin gereği aksaklıklar giderilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde giderilemeyen aksaklıklar ise dipnotta gösterilmiştir. Metne dair eksiklikler köşeli parantez “[ ]” ve fazlalıklar ise yay parantez “( )” ile gösterilmiştir.

Sessiz harfle biten bir kelimenin peşine sesli harfle başlayan başka bir kelime gelmesi sonucu, sessiz harfin sesli harfe bağlanarak birlikte okunması durumuna ulama denmektedir.⁷ Kapalı haldeki bir hece ulama vasıtasıyla açık hale gelir ve böylece vezin kusursuz bir biçimde uygulanmış, şiirin ahengi bozulmamış olur. Dîvânda bu uygulamanın söz konusu olduğu durumlar oldukça fazladır. Bazıları şu şekildedir:

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Cevr ile dil Ka'besini eyleme vaşmet şaşın

Ger dilerseñ hem-ser ola dîn ile imân saña (G 20/4)

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Akalmaz idi baħr-ı Nîl-āsâ sirişküm tâ ebed

Urmasa girye ezelden çeşme-i hûn-bâra dest (G 82 /3)

Aslından uzaklaştırmak anlamına gelen zihaf, aruz terimi olarak iki anlama sahiptir. Bunların ilki aruz tef'ilelerinde meydana gelen değişikliklerdir. Fakat Türk edebiyatında bu anlam unutulmuş ve zihaf, uzun okunması gereken hecelerin kısa

⁷ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay., İstanbul 2018, s.142.

okunması, diğere bir ifade ile de kapalı hecelerin açık hece haline getirilmesine ad olmuştur.⁸ Aşağıdaki örneklerde bu uygulama görölmektedir.

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Zihn-i pāk tab'-ı selimem rağm-ı hāsidden yağa

Āyine-i şarf u hilmem jeng-i fāsidden yağa (G 23/1)

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Harf-i şin ile elif hem 'ayn ile rā Şir Jiyân

Lafz-ı şā'ir olmağ ile küllî töhmetdür bağa (G 4/5)

İmâle, (uzatma) kısa (açık) hecenin vezin gereği uzun (kapalı) okunmasına denir. Türkçe aruz ölçüsüne uydurulmaya çalışılırken imâleler yardımıyla bu durum kolaylaşmıştır. Zaman içerisinde dile yerleşen yabancı kelimeler ve aruz veznine alışma sonucu kullanımı giderek azalmıştır.⁹ Bir aruz kusuru sayılmasına rağmen normal karşılanmış ve şairler tarafından sıkça kullanılmıştır. Şir-i Jiyân dîvânında imâleler oldukça fazladır.

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Zorla kadem-i şikest oldı dirîğā rağm idüp

Dimedüj bār-ı ğamumda ideyüm 'ināf sağa (G 19/3)

Kapalı bir heceyi, bir kapalı ve bir açık olacak şekilde uzun okumaya med denir. İçerisinde uzun bir sesli harf barındıran ya da çift sessiz ile biten kelimeler vezin gereği bir buçuk hece olarak kabul edilebilir. Şir-i Jiyân'ın şiirlerinde de bu kullanım sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

⁸ M. Yekta Saraç, a.g.e., s.215.

⁹ Haluk İpekten, a.g.e., s.148.

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Teng-destüm ger vişâl-i dilberâna irmege

Lîk taqsîm-i me'âşum behr[i] yeksândur baña (G 5 /5)

Yukarıda örnek beyitlerle şairin klâsik şiirin algılayışı içinde vezni nasıl kullandığı gösterilmeye çalışılmıştır. Şairin anlayışına göre kusur sayılan pek çok husûs Dîvân'da görülmektedir. Ancak aynı kusurun çokça yapılması bunun kusur algılanmadığını göstermektedir. Şairin vezindeki kusurlu kullanımlarından şiirlerinde serbest davrandığını ve şekilden çok mânâyâ önem verdiğini düşünülebilmektedir.

2.1.4. Kafiye ve Redif

Klasik edebiyat anlayışımızda vezin ile birlikte mutlaka bulunması gereken iki şart daha vardır. Bunlar kafiye ve rediftir. Mısra sonundaki en az iki ses tekrarına kafiye, kafiyeden sonra tekrarlanan ek ve kelimelere ise redif adı verilmiştir.

2.1.4.1. Kafiye

2.1.4.1.1. Kafiye-i Mücerrede

Yalnızca revî harfi ile yapılan kafiyedir.¹⁰ Revî harfinin kafiye için tek başına yeterli olmasından dolayı sıkça kullanılan kafiye türlerinden biri olmuştur. Şîr-i Jiyân'ın'nın şiirlerinde de mücerred kafiyeye pek çok yerde rastlanmaktadır. Konuyla ilgili bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Bir Hâlîl-endâz-ı sūziş olmuş idi evvelâ

Sen Hâlîl'ün sūz-ı 'ışkı dil-fürûz-ı mäsivâ (G 37/1)

Mu'nüm olmaz ise ger benüm luţf-ı Şamed ferdâ

Benüm gibi ebed hüsran olımaz bir ahad ferdâ (G 57/1)

¹⁰ M. Yekta Saraç, a.g.e., s.272.

2.1.4.1.2. *Kafiye-i Mürdefe*

Mürdef kafiye, ridf harfinin bulunduğu kafiyedir.¹¹ Şîr-i Jiyân şiirlerinde en çok mürdedef kafiye tercih etmiştir. Aşağıdaki beyitler bu kafiye türüne örnektir:

‘İzāruḡ pertev-i Hūrşīd cūvānā
Ve zūlfūḡ ejder-i ‘ifrīd cūvānā (G 15/1)

Böyledür ḡükm-i ezelde çün dilā taḡdīr aḡa
Eyler ise n’ola ‘ālem dā‘imā tevḡīr aḡa (G 24/1)

2.1.4.1.3. *Kafiye-i Mukayyede*

Kayıd harfinin bulunduğu kafiyedir.¹² Mukayyed kafiye aşağıdaki beyit örnek gösterilebilir. Şair mukayyed kafiye şiirlerinde çok az yer vermemiştir.

Varḡa-yı ümmīd-i ‘iḡkuḡ sūd-mend olmaz baḡa
Vādī-i mihr [ü] maḡabbet çün devend olmaz baḡa (G 6/1)

2.1.4.2. Redifler

Şairler redif yoluyla hem şiirlerine ahenk katmış hem de farklı redifler bularak maharetlerini göstermişlerdir. Gazellerin ve kasidelerin adlandırılmasında da rediflerden yararlanmışlardır.

Şîr-i Jiyân Dîvânı’ndaki kasidelerin neredeyse yarısı redifli yarısı redifsizdir. Şair kasidelerinde en çok sözcük halindeki redifleri kullanmıştır. Gazellerin ise 375’i mürdedeftir ve geriye kalan 87 gazel ise redifsizdir. İlk 100 gazelin ise 13’ü redifsiz,

¹¹ M. Yekta Saraç, a.g.e., s.272.

¹² M. Yekta Saraç, a.g.e., s.272.

kalanları müreddeftir. Şair, sözcük halindeki redifleri genelde tek sözcük, bazen de iki veya üç sözcük şeklinde tercih etmiştir.

Dîvânda uzun redifler bulunmaktadır ancak bunların sayısının çok olmaması şairin hünerini göstermesinin sebebi olabilir. Şair, manaya önem verdiği şiirlerinde uzun redifler kullanmış, sanatına önem verdiği şiirlerinde ise kısa redifleri tercih etmiştir.

Şîr-i Jiyân, dîvânındaki ilk 100 gazelde bulunan ek halinde olan rediflere, sözcük halinde olan rediflere ve hem ek hem sözcük halinde olan rediflere yer vermiştir. Rediflerle ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

2.1.5. Ek Halindeki Redifler

Lâm-ı zülfün ser-nigün sırrıyla hayrândur bağa
Hatt-ı nev-hîzün gubâr-ı hayret-i cândur bağa (G 8/1)

2.1.6. Sözcük Halindeki Redifler

Çeşmüm ile olsa ger tâ ezel-i hemdem bağa
Yâd-veş eylerdi benden rüyını derhem bağa (G 33/1)

İtmedin bî-dâdlığından ferde şekvâ semt semt
Râzımı fâş eyledi zulmün cüvânâ semt semt (G 79/1)

2.1.7. Hem Ek Hem Sözcük Halindeki Redifler

Tabl-ı sînem perde-sâz dil nağme[yi] çaldı cüdâ
‘Aql[ı] hayret olmuş meclis neşve[yi] aldı cüdâ (G 31/1)

‘İyşımı zehr eylemişdür zehr-i ezherden kazā
Belki lezzet virmemişdür rāḥ-ı şekerden kazā (G 46/1)

2.2. MUHTEVA HUSUSİYETLERİ

Şairin ve şiirinin daha iyi anlaşılması noktasında bazı başlıklar altında şiirleri incelenmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Din

2.2.1.1. Allah

Şîr-i Jiyân , Dîvân’ında 1 kaside şeklinde yazılmış tevhit, 1 kaside şeklinde yazılmış münacaat, 1 tercî’bend şeklinde yazılmış tevhid bulunmaktadır. Nitekim şairin gazellerinde de bu konu etrafında kaleme alınan beyitler bulunmaktadır.

Dîvânda, tespit edebildiğimiz kadarıyla Allah’ı işaret eden şu isim ve sıfatlar kullanılmıştır: Hudâvend, Lem-yezel, Hüdâ, Rab, Rahmân, Hû, Mevlâ, Hak, İlâhî, Celîl, Sübhân, Yezdân.

Şîr-i Jiyân Dîvân’ında Allah Teâlâ herşeyi bilen, duâları kabul eden ve affı ve merhameti çok olandır. Şîr-i Jiyân beyitlerinde sıklıkla Allah’a yalvarır ve onun merhametini ister. Allah’ın merhametinden hiçbir zaman ümidini kesmeyeceği söyler;

Hüdâ yâ Şîr’i bahş eyle kemâl-i luḫfuḫa maḫşer
Ne kâr-ı fazluḫa mûcib hemîşe zenb ider ammâ (G 82 / 4)

İslâm inancında kul her durumda Allah’a şükretmektedir. Kulun başına gelen sıkıntılar Allah’ın rızasını kazanmak için bir imtihandır. İyi şeyler ise Allah’tan gelen lütuftur. Kul her durumda Allah’a şükretmektedir. Şîr-i Jiyân da Allah’a olan şükürünü Dîvân’ında sıklıkla Hamdülillâh ve Bihamdillâh ifadelerini kullanarak dile getirmektedir:

Ḥamdülillâh Şîr Jiyân'a irdi pîr-i ma'nevî

Viridi dest-i himmet ile zeyl-i irşâd-ı şabâ (G 35/6)

2.2.1.2. Peygamberler

Dîvân şairleri, şiirlerinde hem manayı kuvvetlendirmek için hem de Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmeleri ve öğretmeleri için peygamberlerden bahseder. Peygamber kıssaları klâsik şiirimiz için önemli bir kaynaktır. Şairler şiirlerinde peygamberleri umumiyetle kıssalarıyla birlikte anmıştır.

2.2.1.2.1. Hz. Âdem

Hz. Âdem ilk insan ve ilk peygamberdir. Klâsik şiirde, meleklerin Hz. Âdem'e secde etmesi, şeytanın Hz. Âdem'e secde etmemesi, Hz. Âdem'in çamurdan yaratılması, Allah'ın Hz. Âdem'e ruhundan üflemesi, Hz. Âdem'in yasak meyveyi yemesi, Hz. Âdem ve Hz. Havvâ'nın cennetten kovulması şeklindeki hadiselerle anılır. Şair, Hz. Âdem'i genellikle Havvâ ile beraber kullanmaktadır ve ilk insan oluşlarına, Hz. Havvânın Hz. Âdem'in kaburgalarından yaratılması hadisesine telmihler yapmıştır. (Pala, 2018)

Ne çeşm-i Şîr'e Âdem ki cādū-yı firîb olmuş

Ne ğamze nâṭık-ı nireng ider sihrüñ beyân tenhâ (G 26/5)

İdeli ben saña cānâ maḥabbet

Ne Âdem itdi ne Ḥavvâ maḥabbet (G 90/1)

2.2.1.2.2. Hz. İbrâhîm

İbrâhîm peygamber, Nemrûd tarafından ateşe atılması, ateşin gül bahçesine dönüşmesi, sabrı, ihlâsı, samimiyeti, oğlu İsmail'i kurban edişi, Halîlullâh (Allah'ın dostu) oluşu, sofrasının bereketi sebebiyle dîvânda telmih yapılan diğer bir

peygamberdir. (Pala, 2018) Şâir, Halil isimli arkadaşını anlatırken de Hz. İbrahim’le bağlantı kurarak anlatmıştır.

Bir H̄alîl evvel gelüp aşnām kılmışdı şikest
İy H̄alîl’üm sen gelelden halk itdüñ put-perest (G 89 / 1)

Bir H̄alîl-endāz-ı sūziş olmuş idi evvelā
Sen H̄alîl’üñ sūz-ı ‘ışkı dil-fürüz-ı māsivā (G 73/1)

2.2.1.2.3. Hz. İsa

Dîvân şiirinde en çok ismi geçen diğer peygamber Hz. İsa’dır. Edebiyatımızda daha çok peygamberlik mucizeleri olan, “nefesi ile körleri gördürüp, hastaları iyi etmesi, ölüleri diriltmesi, dünyaya değer vermemesi, bir merkep sırtında gezmesi, kendi söküğünü kendisi dikmesi, ölmeyip göğe çekilmesi”¹³ gibi birçok durumla şiirlerde yer almıştır. Dîvânda da bu mucizelere sıklıkla telmih yapılmıştır:

‘Aşrımızda ola tã bir leb-i İ̄sî şu‘arā
‘Ālem-i şî‘re gelübeñ ol cüvānā şu‘arā (G 56/1)

Dem-zen-i ‘İsî [vü] Meryem ola ki nuṭṭ-ı Mesîḥ
Mürde-i rûḥ[ı] hayât [u] feyz-i evvāḥ oñara (G 55 / 3)

2.2.1.2.4. Hz. Muhammed

Hz. Muhammed mucizeleri, mi‘raç hadisesi, hicreti gibi pek çok hususta klâsik şiirimize konu olmuş ve şiirlerde geniş bir biçimde ele alınmıştır. Dîvân’da tespit edebildiğimiz kadarıyla Hz. Muhammed Muhammed, Ahmed, Mustafâ, Mahmûd, Mîm, Resûlullâh, Hâtemü’r-rüsûl, Ahmed-i muhtâr, Ahmed-i Mürsel gibi ifadeleri

¹³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, 2018, s.235.

kullanmıştır. Şair, Hz. Muhammed'in direkt olarak ismini zikrettiği yerlerde genellikle kırmızı mürekkep tercih etmiştir. (Pala, 2018)

Şîr-Jiyân'ın kaside nazım şeklinde en çok naat kaleme alması, naat şeklinde tercî'-bend kaleme alması, gazellerinde sıkça Hz. Muhammed'in adını zikretmesinden ona karşı özel bir sevgisi olduğunu anlamaktayız. Şair, çoğu zaman açıkça beyitlerinde Hz. Muhammed'i zikreder. Hz. Muhammed'i güzelliğin ve kusursuzluğun sembolü olarak görür. Kâinattaki her şeyin güzelliğini ona isnad eder kıyamet günü ona ulaşabilmeyi ümit eder.

Olmazam me'yūs ğufrân-ı Hudā yevm-i hesāb

Luţf-ı Hakk'la irişürse Aĥmed-i Muĥtār'a dest (G 82/4)

2.2.1.2.5. *Hz. Süleymân*

Hz. Süleymân, Dîvân'da zikredilen bir diğer peygamberdir. Kendisine bahşedilen saltanat, tâc, mühür; bütün mahlûkata hükmetmesi, mahlûkatun lisânlarını bilmesi, Sabâ melikesi Belkıs ile aralarında haber götürüp getiren Hüdhüd ile ve karınca ile geçen kıssası dolayısıyla beyitlerde söz konusu edilmektedir. (Pala, 2018)

Mür-veş kuvvet kanâ'at tüşesi kâmumdudur

İy Süleymân bundan özge bir merâm olmaz baĥa (G 9 /3)

Bâ'ış-i kâdr u şerefdür zâ'id-i 'izz ü huşm

Eyler ise mûra taĥ mı ger Süleymân iltifât (G 85/2)

2.2.1.2.6. *Hz. Şît*

Hz. Âdem'in oğludur. 50 sahifelik bir kitap ile Allah'ın emirlerini tebliğ ediyordu. Hz. Âdem'in yaratılışından 120 sene sonra doğmuş ve 912 sene yaşamıştır. Ebu Kubays dağında babasının yanında medfundur. Kâ'be'yi ilk defa taştan bina eden odur. Kılıcı bulan ve kâfirlere karşı kılıçla ilk defa savaşıyan da odur. Adı Kur'ân-ı

Kerîm’de hiç zikredilmemiş olup hâdis-i şerifler ile bilinir. Hud peygamber onun neslindedir.¹⁴ Aşağıdaki beyitte Hz. Şîr’e telmih yapılmıştır.

Ne çeşm-i Şîr’e Âdem ki cādū-yı firîb olmuş
Ne ğamze nâṭık-ı nireng ider sihrüñ beyân tenhâ (G 26/5)

2.2.1.2.7. *Hz. Yakûb ve Hz. Yûsuf*

Ya’kûb peygamber, oğlu Hz. Yûsuf’a olan hasreti ve ondan ayrı kalmanın verdiği keder dolayısıyla derd ve hüznün sembolü olarak ele alınmıştır. Şîr-i Jiyân da sevgilisine olan hasretini ve bu hasretten duyduğu üzüntüyü ifâde etmek için Hz. Ya’kûb’a telmih yaparak kendisini ona benzetir. (Pala, 2018)

Hüzn ile ‘amâ’l-başar Ya’kûb-veş olsam n’ola
Hâk-i pâyı sürme-sâyuñ kühl-i ‘izzetdür baña (G 4/2)

Hâzret-i Ya’kûb gibi düşmiş Yûsuf’uñdan cüdâ
Şîr Jiyân olsa maḳâmuñ külbe-i hicrân revâ (G 34/5)

Sahip olduğu güzelliğiyle, Mısır’da köle olarak satılmasıyla, kardeşleri tarafından kuyuya atılmasıyla, Züleyhâ’nın aşkına karşılık vermemesinden dolayı zindana atılmasıyla imtihan olan Hz. Yûsuf da klâsik şiirimizde sıklıkla telmih yapılan bir diğer peygamberdir. Şîr-i Jiyân da dîvânın da Yûsuf ve Yûsuf-ı Kenân gibi isimlerle bu hadiseleri zikretmiştir. (Pala, 2018)

Hâzret-i Yûsuf gibi çâh-ı zenaḥdânuñ olan
Ki ḥalâşiyet bulur urmazsa ger âvâze dest (G 87/4)

---

¹⁴ İskender Pala, a.g.e., s.433.

2.2.1.3. Diğer Dinî Şahsiyetler

2.2.1.3.1. Hz. Havvâ

Hz. Âdem'in zevcesi olup Âdem cennette uykuda iken sol kaburgasındaki bir eğe kemiğinden yaratılmıştır. "Ümmü'l-beşer (insanlığın annesi) lâkabıyla anılır. Kız ve erkek, çifter çifter 48 48 çocuğu olmuştur. Âdem'den bir yıl sonra vefât etmiştir. Havvâ ana diye anılır. Kurân-ı Kerîm'de adı geçer. (Rûm/21, Şûrâ/11, Nisâ/1, A'râf/189, Zümer/6) Kadınlarla iyi geçinmek ve onların hatırını hoş tutmak hususunda hadîslerde eğri bir kemiğe benzetilen kadının üzerine fazla gitmemek gerektiği ve çabucak kırılıvereceği anlatılmıştır. Genel olarak ana mânâsında da kullanılmıştır.¹⁵ Şair de Hz. Havvâ'nın ilk insan oluşuna telmihte bulunmuştur.

İdeli ben saña cānā maḥabbet

Ne Âdem itdi ne Ḥavvā maḥabbet (G 90/1)

2.2.1.3.2. Hallâc-ı Mansûr (ö. 309/922)

Hallâc-ı Mansûr, İslam Tasavvuf Tarihi'nin en meşhur ve etkisi en yaygın olan simalarından biridir. Bilindiği gibi o, mutasavvıflarca bir şatahat mahsülü kabul edilen "Ene'l-Hak" sözünü söylediği gerekçesiyle öldürülmüştür.¹⁶ Şair Hallâc-ı Mansûr'un idâm edilmesine, kendini feda edişine şiirlerinde telmih yapmıştır.

Ḳaddüñi ḥam ābını tār Şîr idüp şekl-i ḳavs

Eyledi Ḥallâc-ı Manşûr bunca çenberden ḳazā (G 46/5)

2.2.1.3.3. İbrâhîm b. Edhem

Tasavvuf erbâbının büyüklerindedir. Belh hükümdarı iken sahip olduğu bütün unvan ve imkanları terk ederek tasavvuf yoluna adanmıştır. Mal ve mülk kaygısından uzak, ömrünü çöllerde ve mağaralarda geçirmiştir. Onunla ilgili pek çok rivâyet söz

¹⁵ İskender Pala, a.g.e., s.199.

¹⁶ Zülfikar Güngör, "Tahirü'l-Mevlevî'nin 'Hallâc-ı Mansûr'a Dâir' Risalesi", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. XXXIX, s. 581.

konusudur. Klâsik şiirde rivâyetleri ve dünya nimetlerinden yüz çevirmesi, ibadetle meşgul olması ile anılır. (Pala, 2018) Dîvânda da bu rivâyetlere telmihler yapılmıştır:

Cevr-i yârdan derd ile bâşıma odlar yakdugum
Bir sa‘âdetdür ki gūyâ tâc-ı Edhem’dür baña (G 38/2)

Pâdişâh hōş beyân-ı manzûm müsellemdür baña
Manţık-ı şîr-i hikem bir tâc-ı Edhem’dür baña (G 58/1)

2.2.1.3.4. Hz. Meryem

İslam dininde Hz. Meryem’in, kadınlar arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Kur’ân-ı Kerîm’de Meryem adıyla müstakil bir sûre de bulunmakta, Kur’ân’da Meryem’in güzel bir şekilde yetiştirildiği, ahlakı özellikle vurgulanmaktadır. Allah tarafından seçildiği, tertemiz olduğu ve dünya kadınlarının arasında da seçkin bir yere sahip bulunduğu ifade edilmektedir. Klasik Türk şiirinde de Hz. Meryem; ifeti, temizliği, ibadeti, Hz. İsâ’nın annesi olması yönleriyle çokça bahsedilen ideal bir kadın tipidir. Şairler, şiir söyleme güçleri, kabiliyetleri ile Hz. Meryem’in Hz. İsâ’yı mucizevî şekilde dünyaya getirişi arasında ilgi kurmuşlardır.¹⁷ Şair de bu duruma telmihte bulunmuştur.

Dem-zen-i ‘İsî [vü] Meryem ola ki nuţk-ı Mesîh
Mürde-i rûh[ı] hayât [u] feyz-i evvâh oğara (G 55/3)

¹⁷ Ayçiçeği, M. Bünyamin (2016). Klasik Türk Edebiyatında Hz. Meryem. *ЛИТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС: МЕТОДОЛОГІЯ, ІМЕНА, ТЕНДЕНЦІЇ*, S. 7, s. 3-13.

2.2.2. Tarihî Şahsiyetler

2.2.2.1. Şehzade Bâyezid

Dîvânda Bâyezid muhtelif yerlerde geçmektedir. Yazıldığı yüzyıl dolayısıyla burada sözü edilen Bâyezid'in I. Ahmed'in oğlu olan Şehzade Bâyezid olduğu düşünülmektedir. Şehzade Bâyezid, 1020'de (1611) doğup veliahd iken 1045'te (1635) vefat eyledi. Kardeşlerinin en erişkiniydi. Babasının türbesine defnedilmiştir.¹⁸ Şair, Şehzade Bâyezid'in kölesi olduğunu belirtmiş ve kendisi için himmetini istemiştir.

Ki mahşûş Hâzret-i Hân-ı Bâyezîd Şâh-ı kevneynün
Muķim-i hândân-ı perver-i ğilmânyuz cânâ (G 14/7)

Himmet it Şîr'e irişsün Hâzret-i Hân Bâyezîd
Kaşrınuğ ta'mîr[i] için dâmen-i Hünkâr'a dest (G 82/6)

2.2.2.2. Sultan IV. Mehmed

30 Ramazan 1051 (2 Ocak 1642) tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Sultan İbrâhim, annesi Hatice Turhan Sultan'dır. Ava olan tutkusundan dolayı "Avcı" lakabıyla anılır.¹⁹ Şair eserini IV. Mehmed'e sunmuştur. Bu vesileyle dîvânında birçok kez IV. Mehmed'in adını zikretmiş ve onun sultanlığını överek kendisi için himmetini istemiştir:

Hâzret-i Sulţân Mehemmed pâdişâh-ı kâm-rân
Olur 'adlünğe n'ola yüz göstere rif'at bağa (G 39/9)

2.2.2.3. Abdurrahmân Câmî (ö. 898/1492)

Nakşibendî tarikatına mensup İranlı âlim ve şairdir. Fars şiirinin en büyük üstatlarının sonuncusu sayılan Câmî, üstün şairlik kabiliyeti yanında dinî, edebî ve

¹⁸ Mehmed Süreyya, *Sicilli Osmani*, çev. Seyit Ali Kahraman, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, 1996), 1/9.

¹⁹ Abdulkadir Özcan, "Mehmed IV", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2003, C. 28, s. 414-418.

aklî ilimlerle tasavvuftaki derin vukufundan bütün şiirlerinde, mesnevilerinde ve özellikle tasavvufî mesnevilerinde geniş bir şekilde faydalanmış, ele aldığı konuları çok rahat ve sade bir dille anlatma gücünü göstermiştir.²⁰ Şair, kendisinin de Câmî gibi duyulmasına şaşırılmaması gerektiğini belirtir:

‘Aceb mi Câmî-veş olsağ şüyü‘-yı kâ’inât biz de

Bu bezm-âlâyiş-i devrûñ Cem-i devrânıyuz cânâ (G 14/4)

2.2.2.4. Bâkî (ö. 1008/1600)

Şöhret ve tesiri asırlarca devam eden, klasik Osmanlı şiirine söyleyiş gücü kazandıran ve “Sultânü’ş-şuarâ” diye anılmış büyük divan şairidir.²¹ Şair, Bâkî’yi Anadolu ülkesinin yüz suyu diyerek över:

Hâzret-i Bâkî Efendi âb-ı rûy-ı mülk-i Rûm

‘Örfi-yi mu‘ciz beyânı vezn-i mîzânı dürüst (G 78/5)

2.2.2.5. Hâfız-ı Şîrâzî (ö. 792/1390 [?])

İran’ın önde gelen lirik şairlerindedir. Kaside, rubâî ve kıtalar da yazmış olmasına rağmen Hâfız şöhrete gazelleriyle ulaşmıştır. Daha önce gazel söyleyen bütün üstatların meziyetlerini kendinde toplaması sebebiyle gazelleri Fars edebiyatında türünün en gelişmiş örnekleri sayılır.²² Şair, Hâfız-ı Şîrâzî’yi sürekli takdir eder. Onun edebiyatta üstâd olduğunu söyler:

‘Örfi-yi mu‘ciz nizâm (u) ser-çeşme-i eş‘âr virân

Pâye-i kâdr şunupdur Hâfız-ı Şîrâz’a dest (G 87 / 8)

2.2.2.6. Nazmî Efendi (ö. 1112/1701)

Hediyyetü’l-ihvân adlı eseriyle tanınan mutasavvıf, şair ve bestekârdır. Nazmî Efendi şiiri tasavvufî düşüncelerini aktarmada bir vasıta olarak görmüş,

²⁰ Ömer Okumuş, “Bâkî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, C. 4, s. 537-540.

²¹ Mehmed Çavuşoğlu, “Câmî, Abdurrahmân”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, C. 7, s. 94-99.

²² Tahsin Yazıcı, “Hâfız-ı Şîrâzî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, C. 15, s. 103-106.

mesnevilerinde sade ve açık, kaside ve gazellerinde daha sanatlı bir dil kullanmıştır. Divan sahibi bir şair olan Nazmi Efendi, Sadettin Nüzhet Ergun'un verdiği bilgiye göre aynı zamanda dinî mûsiki bestekârlarındandır ve çok sayıda gazeli ilâhi tarzında bestelenmiştir.²³ Şairin şairlik dersi aldığı Şeyh Nazmî Efendi de dîvânda şiir tarzının yeniliğiyle ve sözlerinin güzelliğiyle beyitlerde geçmektedir:

Lîk üstâdlar pür-bâz-ı himmet durur resîd
Hâzret-i Nazmî gibi bir şâ'ir-i mümtâza dest (G 87/7)

2.2.2.7. Nef'i (ö. 1044/1635)

Türk edebiyatında kasideciliği ve hicivleriyle tanınmıştır. Şîr-i Jiyân da Nef'î'nin etkisi önemlidir diyebiliriz. Şair kaside tarzında Nef'î'yi örnek almış hatta Nef'î'nin "sözüm" redifli kasidesine bir nazire yazmıştır. Aşağıdaki beyitte de Nef'î'nin başarılı tarzından etkilendiğini söylemektedir:

Şîr Jiyân bu penc beyt îrâd ne kâşır idi
Urmasa ger şab'-ı Nef'î hõş sũhan-perdâza dest (G 87/6)

2.2.2.8. Örfî-i Şîrâzî (ö.999/1590-91)

XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk şairlerince tanınmaya başlanan Örfî, Türk edebiyatında etkili olmuş, birçok şair ondan övgüyle söz etmiştir. Bunların arasında Nef'î, Râmî, Cevrî İbrâhim Çelebi, Nâbî, Nedîm, Münif, Erzurumlu Zihni, Şeyh Galib, Nigârî, Leskofçalı Galib ve Ziyâ Paşa gibi şairler vardır. Örfî'nin bazı şiirleri tahmis edilmiş, şiirlerinden seçmeler yapılmış ve bir kısmı şerhedilmiştir.²⁴ Örfî-i Şîrâzî'yi dönemin üstadı olarak gören şair, şiirinin mucize olduğunu dile getirmektedir:

Örfî-i mu'ciz nizâm (u) ser-çeşme-i eş'âr virân
Pây-e-i kâdr şunupdur Hâfız-ı Şîrâz'a dest (G 87 / 8)

²³ Hasan Aksoy, "Nazmi Efendi, Mehmed", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2006, C. 32, s. 46-461.

²⁴ Rıza Kurtulmuş, "Örfî-i Şîrâzî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2007, C. 34, s. 96-97.

2.2.2.9. Selmân-ı Sâvecî (ö. 778/1376)

VIII/XIV. yüzyılın tanınmış İranlı şairlerindendir. Selmân gazelde de Sa‘dî-yi Şîrâzî ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’nin takipçisidir. Özellikle Sa‘dî’nin tesiri açıktır. Selmân ile Hâfız-ı Şîrâzî’nin gazellerindeki vezin, kafiye ve mazmun beraberliği aralarındaki yakın irtibata işaret etmektedir. Hâfız, Selmân’ı zamanın önde gelen kişisi ve şiir ülkesinin padişahı olarak över. Selmân, Farsça ve Türkçe yazan daha sonraki şairler tarafından örnek alınmış, şiirlerine nazîreler yazılmıştır.²⁵ Şair Selmânî’nin şiir tarzının yeniliğinden bahsetmektedir:

Pîşvâ-yı zübde [vü] erbâb-ı şî‘rdür gerçi kim²⁶

Nev-zemîn eş‘âr-ı şî‘rûnı tarh-ı Selmân’ı dürüst (G 78/6)

2.2.3. Efsanevi ve Sembolik Şahıslar

2.2.3.1. Cemşîd/Cem

İran’ın Pişdadiyân sülâlesinin dördüncü ve en büyük hükümdarı olan Cem²⁷, beyitlerde “bezm-i Cem”, “câm-ı Cem” gibi terkipler içinde zikredilir. Saltanatındaki kudret ve ihtişam, şarabı icad eden şahıs olması, düzenlemiş olduğu meclisler ile Dîvân’da ismi en çok zikredilen şahıslardan biridir:

Tab‘-ı rindüm sürmededür cām-ı Cemşîd devletün

Ni‘met-i ‘uzmâ durur bu neşve-i meşreb baña (G 2/4)

Cām-ı Cemşîd gibi la‘lün bağrumı itdi ‘aķık

Leblerün şunup içirdigü dahı kandur baña (G 8 /5)

²⁵ Adnan Karaismailoğlu, “Selmân-ı Sâvecî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2009, C. 36, s. 446-447.

²⁶ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

²⁷ Dursun Ali Tökel, *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 98.

2.2.3.2. Dahhâk

Cemşid'i öldürüp tahtına oturan efsanevi İran hükümdarıdır. Şeytan aşçı kılığında Dahhâk'ın sarayına gelir ve onu kandırarak iki omzundan öper. Dahhâk'ın iki omzunda iki tane karayılan peyda olur. Birçok usuller denemelerine rağmen yılanları yok etmenin bir çaresini bulamazlar, çünkü yılanlar kesildikçe büyümektedirler. Şeytan tekrar ortaya çıkar ve bu defa da hekim kılığında saraya girerek bu yılanların asla öldürülemeyeceğini, onların ancak her gün iki insan beyni yedirilirse etkisiz hale getirilebileceğini söyler. Ancak iki bilge kişi getirilen iki insandan birini serbest bırakarak yılanlara koyun beynini yedirmeyi öngörürler. Böylece insan soyu yok olmaktan kurtulur. Dahhâk Divan şiirinde iki omzunda iki yılan olma özelliğiyle anılır. Divan şiirinde aşk meydanında sevgilisinden zulümler gören âşığın halini ifadede sevgili zaman zaman Dahhâk olarak tasavvur edilir. Sevgilinin iki omzuna düşen saçları Dahhâk'ın omuzlarındaki iki yılanla teşbih edilir. Şehnâme'de kötülüğün, zulmün ve şerrin temsilcisi olarak anılan Dahhâk bin yıl tebaasına zulümlerde bulunmuştur. İranlıların "bin yıl yaşa" sözü onun bin yıl yaşamasından kaynaklanmaktadır.²⁸ Dahhâk, Şîr-i Jiyân dîvânında kılıcıyla kullanılmıştır. Dahhâk'ın kılıcı kimi zaman âşığı öldüren bir kılıç, kimi zaman da âşığın düşmanlarına karşı kazandığı zafer için çekilmiştir:

Māye-i cān bahş ider şîrîn dehān u lebleri

Ṭūṭî-veş güyā zebān-ı tîğ-i Ḍahḥāk'ıuṅ edeb (G 60/2)

2.2.3.3. Dârâ

Şehnâme'nin ünlü kahramanlarından. Keyâniyen sülalesinin dokuzuncu ve sonuncu pâdişahı. Keyâniyen sülalesi bu hükümdarın ölmesiyle son bulmuştur. İsfendiyar'ın torunu. Behmen'in oğlu. Kendisine Dârâ-yı Ekber ve Dârâb da denirmiş. Dârâ-yı Asgar ise bunun oğludur. Rivâyetlere göre Dâra İskender'le yapmış olduğu bir savaş akabinde İskender tarafından öldürülmüştür, bir başka rivâyete göre ise

²⁸ Dursun Ali Tökel, a.g.e., s.147.

savaştan kaçarken öldürülmüştür.²⁹ Şâir padişahı överken Dârâ'dan üstün olduğunu dile getirir.

Şehriyâr nâ'ib-i seccâde-i Hâtemü'r-Rusul
Dâver-i Dârâ-yı şekvâ hüsrev-i şevket başa (G 39/10)

2.2.3.4. Ferhat ve Şirin

Ferhat ile Şîrîn hikayesi, İran edebiyatı mesnevi konular arasında önemli yer tutar. Bu hikâyede geçen kahramanlardan biri Ferhât'tır. Ferhâd, Hüsrev adlı İran padişahının sevgilisi olan Şîrîn'e âşıktır. Şîrîn için bir mimar olan Ferhat'ın Bîsütûn dağına delmesi istenir. Edebiyatımızda özellikle sevgilisine kavuşmak için zorlu, gerçekleştirmesi güç işleri göze alan bir kahraman olarak kullanılır.³⁰

Vârişân-ı genc-i şîven Kays [u] Ferhâd'dan bedel
Vâriş-i zü'l-maḥremüm ki dü güvâhum ğam başa (G 33/5)

Olmayan küh-ı tevellâ rehrevi Ferhâd-veş
Maḫşad-ı Şîrîn'de aşla idemez tayyü's-ş'eb (G 69/4)

2.2.3.5. İskender

Tarihte biri Büyük İskender diğeri Makedonya hükümdarı olup İran'ı baştan başa zapteden İskender olmak üzere iki tane İskender vardır. Her ikisi de "Zülkarneyn" olarak anılır.³¹ Kur'ân'da ismi zikredilen, Hızır ile âb-ı hayât aramaya giden, peygamber ve pâdişâh olan İskender ilkidir. Dîvânda İskender, Hızır ile olan yolculuğuyla ve padişahlığıyla zikredilmektedir:

Zehi şeb-reng-i zülüfünde zehi kim küşte-yi ḥayvân
Ḥazar şadmet tebâh-engîz Sikender nâ-tüvân tenhâ (G 26/6)

²⁹ Dursun Ali Tökel, a.g.e, s.118

³⁰ İskender Pala, a.g.e., s.152.

³¹ İskender Pala, a.g.e., s.236.

2.2.3.6. Leyla ve Mecnûn

Bir Arap halk hikayesi olan Leyla ile Mecnûn dîvân şiirinde sıklıkla kullanılan birer mazmundur. İslam edebiyatlarında mesnevi konusu olarak kullanılan bu aşk hikayesinde Kays yani Mecnûn erkek kahraman, Leyla ise kadın kahramandır. Çocuk yaşta birbirlerine aşık olurlar fakat kavuşamazlar.³² Şair de kendini sevdiğine kavuşamayan Mecnun'a benzetir:

Şîr Jiyân-ı Kays'ı görür reh-i 'ışk
Şerhûñ itmezse beyâbân ne 'aceb(G 71/5)

Benüm o Kays ki görseydi iderdi
Hevâ-yı nâqa Leylâ-yı maḥabbet (G 90/5)

2.2.3.7. Rüstem

Dîvân edebiyatında kahramanlık, yiğitlik, yenilmezlik sembolleri için kullanılan Rüstem, İran'ın ünlü destanı Şehnâme'de övgüyle bahsedilen bir kahramandır. Dîvânda da bu özelliğiyle yer almaktadır ayrıca şair kendisini Rüstem'e benzeterek bazen de öldürücülüğü, acımasızlığı yönünden sevgilinin kirpikleri ile Rüstem'in yayı; kan dökücü gamze ile Rüstem arasında benzerlik kurmuştur:

Cân-sitân cellâd-şifat im'ân-ı çeşmüñ lâubâl
Tâḫ-ı ebruñ kavş-ı Rüstem nâveküñ tîr-i ḫaḫa (G 37/4)

2.2.3.8. Sâm

Şehnâme'de adı geçen bu kahraman Feridun zamanında yaşamıştır. Nerîman'ın oğlu olup çok kuvvetli imiş.³³ Şîr-i Jiyân da dîvânın da Sâm'ı mertliğiyle dile getirmiş ve kendisiyle fesahatte yarışacakların Sâm'ın silahıyla karşılaşacaklarına şaşkınlıklarını gerektğini söyler.

³² İskender Pala, a.g.e., s.288.

³³ İskender Pala, a.g.e., s.390

Nüş-i ke's-i şürb-i ıŝkum mühr-i cām olmaz bağa
Bencileyin rind-i ğam-ğā r merd-i Sām olmaz bağa (G 9/1)

2.2.3.9. Vâmık

Vâmık u Azrâ, iki kahramanlı aşk hikâyelerindedir. Leyla vü Mecnûn ve Yûsuf u Züleyhâ hikâyeleri kadar yaygın değilse de, Eski Türk Edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Yunan asıllı bir hikâye olan Vâmık u Azrâ, Eski Türk Edebiyatına İran'dan gelmiştir. Pek çok şairin kaleme aldığı - Sehl b. Hârûn El-Desteysâni, Unsûrî, Ebu Reyhân Bîrûni, Cürcânî, Sulhî, Esirî, Mu'iniddin, Kirmânî, Behiştî Sinan, Camî, Lâmi'î, vb.- bu hikâye Unsûrî'den sonra en güzel Lâmi'î Çelebi tarafından yazılmıştır. Lâmi'î, Vâmık u Azrâ'yı Kanunî Sultan Süleyman'ın emriyle 6 ayda yazmıştır. 5879 beyitlik bu hikâyenin sonunda 102 beyitten oluşan Kasîde-i Gül-i Sad-Berg vardır. Böylece eser 5981 beyit olmuştur. Lâmi'î hikâyeyi İslâmî unsurlarla geliştirmiş; dönemin âdetleri, gelenekleri, yaşayışı, mûsiki ve kozmik âleme ait kültürleri burada sergilemiştir.³⁴ Vâmık karakteri bu hikâyede erkek kahramanımızdır. Şair de âşığın hâlini anlatırken ondan örnek vermektedir.

Reh-i şahrâ-yı hayretde nice Vâmık nice Mecnûn
Merâhil küşte-gânıdır gider o kârbân tenhâ (G 26/2)

2.2.4. Aşk

Klâsik Türk edebiyatında şairler aşkı bazı zaman ilahi boyutta ele almış, bazı zaman ise doğrudan aktarmışlardır. Aşk bazen, somut şekilde bir sevgiliye duyulan maddi bir aşktır, kimi zaman da maddi aşktan maneviye yönelen Allah'a duyulan ilâhi bir aşktır. Şîr-i Jiyân dîvânında genelde beşerî bir aşkı anlatmış olmakla beraber bazı gazellerinde tasavvufî aşkı anlattığı da görülmektedir.

Klâsik şiirimizde âşık mükemmel olana âşiktir. Yani sevgili kusursuzdur. Sevgilinin güzelliği çeşitli mazmunlarla kusursuz şekilde ele alınmaktadır. Âşık,

³⁴ Şerife Akpınar, "Lâmi'î'nin Vâmık u Azrâ Mesnevisinde Astrolojik Unsurlar" Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, 2002. s. 176.

idealize edilmiş olan bu sevgiliye çok büyük bir aşk duyar. Bu aşk öyle büyüktür ki âşığı dermanı olmayan bir hastalığa düşürür. Ancak âşık bu hastalığı çok sever. Onun gıdası (yemeği) bu aşk derdidir:

Derd-i ʿışk ile mürebbî şöyle ʿabʿum eyledüm

Rûz [u] şeb itsem ğidâ teʿşir idemez sem bağa (G 7/3)

Divân şiirinde âşık sevgiliyi hiçbir karşılık beklemeden sevmektedir. Aşık sevgilinin hasretinden dâima inler ancak sevgili âşığın bu aşkına hiçbir zaman karşılık vermez:

Seherde nâle vü zârum işidür o güzel ammâ

İder âġmâz-ı hûnîn dil aña virmez hâlel ammâ (G 16/1)

Klâsik şiirimizde sevgili vefasızlığıyla bilinir. Âşık sevgiliyi samimi şekilde sever, onun yolunda kendini kahreder. Bu sebeple kalbi kırıktır. Fakat âşığın bu durumu da sevgili için önemli değildir.

Dilberün ʿahd tevbesi mihr ü vefâsı süst ise

ʿĀşıkun ʿalib[i] şınuk hem ʿahd [u] peymâni dürüst (G 78/2)

2.2.4.1. Sevgili

Klâsik şiirimizde sevgili bazen doğrudan ismiyle bazen de kendisinin benzetildiği mazmunlarla ifade edilmiştir. Dîvânda sevgili için kullanılan bazı ifadeler şunlardır; dilber, yâr, şûh, işver-ger, sanem, cemâl, şâh, dilâ, hûb, mehveş, dilber, dildâr, dil-ârâ, cânân, mehpâre, mehveş, büt, meh, nigâr.

Âşık aşk hastası olduğundan beri bülbül gibi inler. Ancak sevgili için bu inleyişler hiç önemli olmaz, bu durumu bilmezlikten gelir.

‘Andelīb-i gül-‘izār-ı ma‘nāyam Şīr-i Jiyān
Şubḥ-dem evrād u ezkār āh [u] efgāndur baḡa (G 8/ 7)

2.2.4.1.1. *Sevgilide Güzellik Unsurları*

2.2.4.1.1.1. *Ağız ve Dudak*

Sevgilinin ağızı umumiyetle küçük ve yuvarlak olarak tabir olunur. Bu sebeple noktaya ve mim harfine benzetilir. Sevgilinin ağızı bir hazinedir ve içerisinde inci dişleri barındırır. İnci dişlerini göstermemek için kapalı oluşundan dolayı açılmamış bir goncaya benzetilir:

Dem-ā-dem bağrumı pür-ḥūn o gonca leb ider ammā
Velī levn-i ‘aķıka gör ne reng-i hub ider ammā (G 17/1)

La’l kırmızı ve değerli bir süs taşıdır. Yakuta benzermiş. Rivayete göre aslında ak bir taş olduğu hâlde ciğer kanıyla boyanıp güneşe bırakılır ve güneşin etkisiyle kırmızı renge bürünürmüş. Rengi dolasıyla edebiyatta en çok sevgilinin dudağı için kullanılır:³⁵

Rind-i ‘ışk la’l-i lebünden reşk-i ḥüsn-i intizām
Bu lef ile aḡa olmuş bāde-i nāb āşinā (G 32/3)

Sevgilinin dudağı can bağışlamakta Hz. İsâ’ya benzetilir.³⁶ Şair de sevgilinin dudaklarını can bağışlayıcı olarak nitelendirmektedir:

Dem-zen-i ‘İsī [vü] Meryem ola ki nuṭṭ-ı Mesīḥ
Mürde-i rūḥ[ı] hayāt [u] feyz-i efvāh oḡara (G 55/3)

³⁵ İskender Pala, a.g.e., s.284.

³⁶ İskender Pala, a.g.e., s.216.

2.2.4.1.1.2. Boy

Dîvân şiirinde sevgilinin boyu, uzunluğu ve düzgünlüğü bakımından serviye benzetilmiştir. Onun yürüyüşüne gönlünü verdiğini ve onu her şeye değer olduğunu belirtir:

Ḳaddüñe dil vireli āzādeyem servī gibi
O ecilden pāyına sākib tenüm ābdur şehā (G 28/2)

‘Ārızūñ bir verd-i ḥamrā gül-bün-i ḳaddün[e] serv
Ġabğabuñdur sīm-i nā-yāb kân-ı la‘l hem ğonca leb (G 59/4)

2.2.4.1.1.3. Göz ve Gamze

Dîvân edebiyatında en çok sözü edilen güzellik unsurlarından biridir. Sevgiliye ait bütün özellikleri üzerinde taşır. Zâlimlik, lâkaytlık, gülmek, nazlanmak, alay etmek vs. ona zıt davranış biçimleridir. Şehlâlık, mahmurluk, öfke vs. de onun sıfatlarındandır. Renk olarak siyah yahud ala(elâ)dur. Sevgili, aşık üzerinde gözüyle çok etkilidir. Onun gözleri mânâlı bakışlarıyla âdetâ âşığa bir şeyler anlatır. Bu anlatış bazen ok şeklinde âşığın gönlüne girip onu yaralar. Bu durumda göz ile birlikte kaşlar, kirpikler ve gamze de söz konusu edilir. Dîvân şiirinde sevgilinin bakışı gamzeyi doğurur ve bu gamzede binlerce anlam vardır. Gamze yalnızca bakışa dayanmayıp göz, kaş ve kirpiğin birlikte ortaya koyduğu bir harekettir. Gamze gözden çıkar ve âşığa ıstırap verir. Fitneler koparan gamze aynı zaman da beladır, afettir ve acımasızdır. Sevgilinin gamzeleri âşığın uykusunu kaçıır.³⁷ Şair de sevgilinin bakışlarının esrarını, fettanlığını ve âşığa çektirdiklerini şu şekilde ifade eder:

Ġamze-i efsün-gerün gözetdi ey sâḥir baña
Nergis-i kezzābuñ aşlâ olmadı nāşır baña (G 10/1)

³⁷ İskender Pala, a.g.e., s.101,162.

Cüvânâ ğamzeñe söyle niçün zulum eyler ‘uşşâka
Bilürken zālimi sevmez Hüdā-yı lem yezel ammā (G 16/3)

‘Aceb āşüb [u] şūr-engīz cihānı fitneye virdi
İki çeşm ü iki ğamze dahı o nev-cüvān tenhā (G 26/4)

2.2.4.1.1.4. Hat

Ayva tüyünü ifade etmek için şiirlerde hat kelimesi kullanılmıştır. Hat kelime olarak; çizgi, yazı, satır, hudut, güzel yazı, ferman vb. anlamlara gelmektedir. Dîvân şiirinde, hat kelimesi ile sevgili söz konusu olunca daha çok ayva tüyü kastedilir. Ayva tüyü, gençlerde yeni çıkmaya başlayan bıyık ve sakal manalarına gelmektedir. Şiirlerde ayva tüyü daima yanak, yüz, dudak, çene, saç ve ben gibi güzellik unsurlarıyla beraber kullanılmıştır. Ayva tüyü latîftir ve güzel kokar. Güzel kokmasından dolayı ayva tüyü müşk, abîr, amber gibi unsurlarla anılmıştır. Ayva tüylerinin rengi ve çokluğu sebebiyle fitne, bela, afet, fettan gibi unsurların kesretle ilgisini de çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır.³⁸ Şair de sevgilinin hattının güzel kokusunu şu şekilde ifade etmiştir:

Yüzünün müşhafuñdan dil yine nev-hîz-ħaṭṭıyla
Bulup rāh-ı Hüdā peydā ğarīb mezheb ider ammā (G 17/3)

Cünd-i mūr-āsā hücüm itmiş ‘izāruñ mülkine
Rūyı nite Hind-veş kılmış ħaṭ-ı müşkîn ğarīb (G 62/3)

³⁸ Kürşat Şamil Şahin, “Klâsik Türk Edebiyatında Sevgilinin Ayva Tüyü/Hat”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2012, C. 5, S.23, s.387-389.

2.2.4.1.1.5. Kaş ve Kirpik

Kaş, sevgilinin ikinci derece güzellik unsurlarından sayılır. Fitne hususunda göz ile ortak gibidir. Âdeta kaş bir fitne dükkanıdır. İçindekiler de göz, kirpik ve gamzedir. Sevgilinin saçına kurulup onu da fitneye ortak etmek ister. Kaşın en büyük özelliği eğri oluşudur. Bu eğrilik onun hareketlerinde de vardır. Sevgilinin kaş ve kirpik üzerine kurulu bir yayı vardır. Bu yaydan çıkan kirpik okları da sevgilinin gönlüne isabet eder.³⁹ Şair de sevgilinin kirpiğinden çıkan okların âşığın kanını dökdüğünü aşağıdaki beyitlerde ifade etmektedir:

Cân-sitândur nâvek-i dil-düz-ı müjgân gerçi kim
Fitne-engîz-çeşm-i im'ânuş cihânı hep kıra (G 53/3)

Ayrılık kıavsine tîr-i iştiyâkı taldurup
Bu kemân-dâr-ı felek bağırmızı deldi cüdâ (G 31/2)

2.2.4.1.1.6. Saç

Klâsik şiirde sevgilinin saçından sıkça söz edilir. Zülf, gîsû, mû gibi farklı isimlerle de anılmıştır. Sevgilinin saç genellekle dağınık hâldedir ve bu hâliyle âşığın gönlünü dağıtır. Eğer sevgili saçını örmüşse, bu defa sevgilinin saç zincire benzetilir ve âşığın gönlünü bu zincirle kendisine bağlar. Onun saç öylesine güzel kokar ki bu koku hiçbir misk ve anberin kokusuna benzemez. Sevgilinin saç umumiyetle siyahtır. Şair de şiirlerinde sevgilinin saçlarından siyah olarak bahseder:

Mücmir-i hüsnünde cismüm mişl-i 'üd
Zîver-i zülfünde gönlüm târ-ı püd (G 110/1)

Klâsik şiirimizde sevgilinin kıvrım kıvrım saçları ejderhaya benzetilir. Şair de sevgilinin saçını kendisini öldürmeye kastettiğini aşağıdaki beyitte ifade etmiştir:

---

³⁹ İskender Pala, a.g.e., s.130.

Ejder-āsā mār-ı zülfün kaçduma açmış dehān
Korqaram eyler helāk çekerse bir gün dem bağa (G 7/2)

2.2.4.1.1.7. *Yüz ve yanak*

Sevgilinin güzelliğinin büyük bir bölümünü sevgilinin yüzü oluşturur. Çünkü o kaş, göz, dudak, yanak, vs. güzelliklerine sahiptir. Yüzün rengi aldır. Bu da yanak rengidir. Ancak bu renk aynı zamanda bir utanma rengidir. Yine, yüz aydınlık ve parlaktır.⁴⁰ Şair bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Āfitāb-veş rüy-ı derhem olmayup
Pertev-endāz hāke sāye şaldı dost (G 91/4)

Şol ‘arağ ki ‘arızuğda dürr-i sîr-ābdur şehā
Māh-ı hüsünüğ hālesinde āb ile tābdur şehā (G 28/1)

2.2.4.2. *Âşık*

Dîvân şiirinde âşık sevgilisinden hiçbir beklentiye girmeden onu yalnızca sevmektedir. Sevgilinin onu umursamayışı, hatta ona çektirmesi âşığı mutlu etmektedir. Âşık bu ıstıraptan ve dertten beslenmektedir. Âşık gönlünü sevgiliye kaptırır ve o günden sonra aşk hastalığına tutulur. Âşığın gözü sevgiliden başka kimseyi görmez:

Bir ‘acā’ib derd imiş bilmez idüm bu derd ben
Gözlerüm görmez cihanı yār kaçan küsse bağa (G 11/4)

---

⁴⁰ İskender Pala, a.g.e., s.116.

Âşık sevgiliye kavuşamadığı için sürekli üzülmekte ve inlemektedir. Öyle ki âşık sevgiliye olan hasretinden kanlı gözyaşı dökmekte ve gözüne uyku girmemekte hatta uyku tanıdık bile gelmemektedir:

Giryē zārumla olaldan eşk hūn-āb āşinā
Bü'l-‘acebdür bir dem olmaz çeşmüme hā’b āşinā (G 32/1)

2.2.4.3. Rakip

Dîvân şiirinde rakip âşık ile sevgili arasına giren bir düşmandır. Âşığın sevgiliye kavuşmaması için elinden geleni yapmaktadır. Rakip, sevgilinin kapısının eşiğinde bekleyip ona kavuşmaktadır:

Āsitān-ı mahrem-i bezm[e] vişāl oldı raķīb
Nār-ı hırmān-ı sūziş virdi dile şad güne nāb (G 73/2)

Âşık, sevgiliden kapı köpeğine benzeyen rakibe lutfetmemesini, âşıkları azarlamamasını ister:

Seg raķibe luţf idüp ‘uşşāķına kılma ‘itāb
Raħmet olmaz zālīme çekmez daħı mazlūm ‘azāb (G 64/1)

2.2.5. Ülkeler ve Şehirler

2.2.5.1. Bağdad

Irak’ın başkenti ve en büyük şehridir. Edebiyatta gerek tarihî hadiseler münasebetiyle gerekse başka nedenlerle Bağdat’ın adı çok geçer.⁴¹ Şair Bağdad’ın toprağının güzelliğini şiirlerinde zikretmiştir:

Zār zār ağlamakdan çeşmüme şimdi şehā
Çār eţrāfum görünür Dicle [vü] Bağdād baņa (G 40/2)

⁴¹ İskender Pala, a.g.e., s.54.

Nüvîd-i vaşl [u] ümmîdün ba'îdi

Bu dil şehrindeür Bağdād'[a] dek tā (G 47/4)

2.2.5.2. Çin

Çin ülkesi, Mani dininin en çok yayıldığı yerdir. Mani'nin bir ressam olduğu ve kutsal kitabının da pek güzel minyatürlerle süslü olması dolayısıyla güzel yüz, daima Çin'e nisbet edilmiştir. Edebiyatta Çin âdeta resim sanatının merkezi olarak işlenir. Çin kelimesiyle birlikte büt, nigâr, nakş, sûret vs. resimle ilgili kelimeler sık sık bir araya getirilir. Eskiden Çin ülkesinde Türkler ve özellikle Hıta*, Hutun*, Maçin diyarının halkıyla Çiğil güzellerinin de bulunuşu, kelimeye geniş kullanım sahası sağlamıştır. Bu ilişkiden yola çıkılarak sevgilinin misk kokulu saçı anılır. Çünkü misk orada bulunur. Çin kelimesinin “kıvrım, büklüm” anlamı da bu ilişkiyi kuvvetlendirir.⁴² Şair de Çin'i nakışta ustalığıyla ele almıştır:

Şîve-i kilik nakşımın peykeridür hâne-i Çîn

Hüsn-i zebân-ı dâverüm hōşça edâdur başa (G 3/4)

2.2.5.3. Hicâz, Mekke, Ka'be

Arap yarımadasında, Mekke ve Medîne'nin yer aldığı bölge Hicâz bölgesidir. Özellikle Mekke'den dolayı kutsal bir bölge olarak görülür. Mekke, Hz. Muhammed'in doğduğu ve İslâmiyet'in ilk kez ortaya çıktığı şehir olmasının yanı sıra, Ka'be'ye ev sahipliği yapması bakımından önem taşır. Dolayısıyla Hicâz ve Mekke şiirlerde umumiyetle Ka'be ile ilişkileri bakımından ele alınmıştır. Klâsik edebiyatta sevgilinin mahallesi Hicâz'a benzetilir. Sevgilinin bulunduğu yer âşığın Ka'be'sidir ve âşık orayı tavaf eder.⁴³ Şair, kimi zaman Ka'be'yi Müslümanların tavaf ettiği gerçek anlamıyla kullanmış, kimi zamanda sevgilinin yüzü olarak kullanmıştır. Sevgilinin yüzü öyle güzeldir ki Müslümanların Ka'beyi tavafı gibi âşıklar da Ka'be'yi tavaf eder:

⁴² İskender Pala, a.g.e., s.103.

⁴³ İskender Pala, a.g.e., s.206,302.

Cevr ile dil Ka'besini eyleme vaşmet şaķın
Ger dilersün hemser ola dīn ile īmān saņa (G 20/4)

Ka'be hāki dilberi çok n'eyleyem
Bend-i mihr Efreng ile Urūs olup (G 66/5)

2.2.5.4. Rūm

Eskiden Doęu Roma İmparatorluğu Anadolu'yu da içine aldığı için Anadolu'ya Rūm, Anadolu'da yaşayan halka da Rūmî denilirdi. Klasik şiirde Diyâr-ı Rūm, beyazlık, parlaklık, gündüz, ay (devr-i kamer), güzellik, güzellerin bolluğu, eğlence, şarâb, harâmîlerin, esirlerin, tâcirlerin ve kâfirlerin çokluğu, peyniri gibi gibi unsurlarla ele alınır.⁴⁴ Şair de şiirlerinde pâdişahı överken ve Anadolu şairi Bâkî'yi anarken Anadolu'dan söz etmiştir:

Mūr-veş ruhsārınun eţrâfına itmiş hücūm
Cünd-i haţtım o 'Arab-vār Rūm'da tutmuş bir çara (G 53/4)

Hāl-i zīver mesned-ārā gerd-i haţtuında mekīn
Bir sipeh-ger şehriyârdur dâver-i Rūm u 'Arab (G 59/5)

Hâzret-i Bâķī Efendi āb-ı rüy-ı mülk-i Rūm
'Örfi-yi mu'ciz beyānı vezn-i mizānı dürüst (G 78/5)

2.2.5.5. Tebriz

İran'ın bir şehri olup Ortaçağ İslâm dünyasının önemli yerleşim merkezlerinden biri idi. Divân şiirinin coğrafyası içinde çeşitli münâsebetlerle anılabilir. Özellikle Şiî inançlarının merkezi durumunda bulunuşuyla dikkat çeker.⁴⁵ Şair Anadolu ile Tebriz'i kıyaslar:

⁴⁴ Emine Yeniterzi, "Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı- Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı, s. 324

⁴⁵ İskender Pala, a.g.e., s.444.

Şîr Jiyân hûbân-ı Rûm ger 'adl [ü] dâd olmaz ise
Kâfidür hûbân-ı dâd-hâ' h kişver-i Tebrîz saña (G 21/5)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞİR-İ JİYÂN DÎVÂNI'NIN METNİ

3.1. NÜSHANIN TANITIMI

Şîr-i Jiyân'ın çalışmamıza konu olan dîvânı tespit edebildiğimiz kadarıyla tek nüshadır. Dîvân, Paris'teki Bibliothèque nationale de France'te Département des manuscrits Supplément turc 1248 künyesiyle kayıtlıdır. Dîvân metni nestâlik ile ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Ancak şair, kaside başlıklarını ve dibacedeki manzum yerleri ayırt edebilmek amacıyla kırmızı mürekkep kullanmıştır. Aynı zamanda Hz. Muhammed'in ismini şiirlerinde zikrederken de kırmızı mürekkep kullanmıştır.

Eser 3b sayfasından başlamaktadır. Önceki sayfalarda şairin yazdığı düşünülen fevaid kaydı bulunmaktadır. Dîvânın ilk varaklarında bir mektup, 30,31,32. varaklarda da kehribar yapımının anlatıldığı fevaid kayıtları bulunmaktadır. Dîvân, bordo deri kapakları siyah kâğıt kaplı deri cilt (mukavva üzeri deri cilt) içinde olup 105 varaktır. Dîvânın kapak kısmı hasar görmüş durumdadır. Sayfa sayısı ile ilgili herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermemek için sayfa yönü ve numaralandırma ile ilgili değişiklik yapılmamış, eserin dijital kopyasındaki numaralandırma ve sayfa yönü korunmuştur. Dîvânın 44 sayfasının derkenarlarında şiirler bulunmaktadır. Şiirlerde yer yer rutubet ve mürekkebin akıp silikleşmesi sebebiyle karalamalar görülmektedir.

Eser nohudî renkli olup yalnızca 3b-4a varakları filigranlıdır. Eser orta kalınlıkta kâğıt üzerine 21,5 x 13 cm boyutunda ortalama 19 satırlı, okunaklı ve güzel nestâlik hatla yazılmıştır. Dîvân'ın başında yazılan Dîvân-ı Şîr-i Jiyân Eş-şâ'irü's-Şehr bi-ḥaṭṭihi notundan şairin dîvânını kendisinin yazdığını anlamaktayız.

Dîvândaki ilk 100 gazelde yer yer metinler üzerinde bazı kelimelerin altı çizilmiştir. Kelime çıkartıldığında anlam ve vezin aksaklığı yaşanması sebebiyle kelimeler aynı şekilde yazılmıştır.

3.2. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN USÛL

a. Genitif eki nazal nunun etkisiyle yuvarlak vokalli olarak –uŋ, -üŋ, -nuŋ, -nüŋ şeklinde yazılmıştır:

nağşımıŋ (3/4)

nazımıŋ (14/1)

anıŋ (14/8)

b. Soru ekinin vokali her zaman düz-dar olarak –ı, -i şeklinde yazılmıştır:

olur mı (24/3)

yok mı (37/5)

degül mi (10/5)

c. Bildirme ekinin her zaman yuvarlak vokalli şekli kullanılmıştır:

büryāndur (14/2)

bulmuşdur (24/5)

‘Acebdür (29/2)

d. Fiil zaman eklerinden geniş zaman eki olan –r’nin aldığı yardımcı vokal yuvarlak olarak –ur, ür şeklinde yazılmıştır:

bilür (14/2)

gelür (96/5)

virür (16/7)

e. Duyulan geçmiş zaman kipi daima düz dar ünlü ile -mıŋ, -miŋ şeklinde yazılmıştır:

olmuş (4/2)

ğurmuş (24/2)

urmuş (49/4)

f. Üçüncü tekil şahıs emir kipi yuvarlak vokal ile -sun, -sün şeklinde yazılmıştır:

şaķlasun (50/2)

n'eyesün (24/5)

virsün (38/5)

g. Farsça eklerle yapılan kelimeler tire ile yazılmıştır:

zerre-veş (51/1)

nev-zemîn (58/2)

mesned-ārā (59/5)

h. Günümüz Türkçesinde sıkça kullanılmasından dolayı kalıplaşan kelimeler tiresiz yazılmıştır:

dilber (66/5)

gölşen (63/3)

dergāh (55/1)

i. Farsça aynı iki kelime arasına edat gelmesi durumunda araya tire konularak yazılmıştır:

ser-te-ser (401/5)

leb-be-leb (59/7)

j. Arapça tamlamalar şu şekilde yazılmıştır:

‘aķdü'l-lisān (99/4)

yevmü'l-ķıyām (13/4)

k. İsmeye ve fiillere gelen birinci tekil şahıs ekinin vokali yuvarlak-dar olarak yazılmıştır:

eylerüm (43/4)

İderüm (45/5)

yerüm (64/2)

Birinci çokluk şahıs ekinde yuvarlak vokal kullanılmıştır:

dāverüz (69/3)

nāmımız (77/1)

şānımız (76/1)

l. Bir ön edatla bir ismin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan kelimeler tireli yazılmıştır:

nā-murād (16/7)

Bī-ḥazer (19/4)

m. Gerundium ekleri –up, –üp yuvarlak vokalli ve –p’li yazılmıştır.

idüp (20/6)

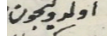
itmeyüp (23/4)

n. Farsçadaki vâv-ı ma’dûle “ā v” şeklinde gösterilmiştir:

ḥā n (14/6)

dād-ḥā h (21/5)

ḥā b (32/1)

o. Şair olmak kelimesini Ğ harfiyle değil şeklinde ك ile yazmıştır.

ö. İle, ise vezin gereği i sesi düşürülerek veya eklenerek yazılmıştır.

p. Metinde veznin aksamasına sebep olan fazlalıklar yay parantez ile “( )” şeklinde, eksiklikler köşeli parantez ile “[ ]” şeklinde ve okunamayan kelimeler “[...]” şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca araştırmacıların önerilerini almak maksadıyla okunamayan kısım kesilerek metne yapıştırılmıştır.

r. Metin yazımında ‘Devra’ fontu ile transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.

s. Vezni aksayan beyitler dipnotta gösterilmiştir.

3.2.1. Transkripsiyon Alfabeti

ا	A, a, E, e, Ā, ā, ‘	ص	Ş, ş
ب	B, b	ض	Ž, ž, Đ, đ
پ	P, p	ط	Ṭ, ṭ
ت	T, t	ظ	Z, z
ث	S, s	ع	‘
ج	C, c	غ	Ġ, ġ
چ	Ç, ç	ف	F, f
ح	H, h	ق	Q, q
خ	H, h	ك	K, k, G, g, Ŋ, ŋ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū
ژ	J, j	ه	H, h, A, a, E, e
س	S, s	ي	Y, y, Ī, ī, Ī, ī
ش	Ş, ş		

Tablo 2: Transkripsiyon Alfabeti

3.3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

[32^b]

GAZELLER

1

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey kemāl-i feyż-i iqbālün durur yāver bağa
Zāhir ü bāhında zātun ma‘nisi dāver bağa
2. Hikmetünle hākimi itdün sirişt rüz-ı ezel
Çudretün fehm-i sevāda hürşid [ü] hāver bağa
3. Nüh felekden şeş cihāta kalebüm itdi zuhūr
‘Ālem-i qudsün tecellisi durur bāver bağa
4. Baħr-ı elṭāfuğa ğarķum çünki bugün mū-be-mū
Hüsni hātem hatmüme sebt oldı ferd-āver bağa
5. Rüz-ı maħşer ger dir ise ğam degüldür jende-dil
Tuħfe-i rüy-ı siyeh-Şir oldı vizr-āver bağa

2

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Burc-ı tevfiķden tecellī itmese kevkeb bağa
Nür-ı imān virmez idi böyle tāb [u] teb bağa

2. Lā İlāh'ıñ māverāsın feyz-i istiṣnā ile
Nefy idüp mülk tutupdur yine luṭf-ı Rab baḡa
3. Mū-be-mū vaḡdāniyet ḡikmet ü miknet bī-füzün
Yüz[i] yoḡdur her yaḡadan cilve itme reyḡ baḡa
4. Ṭab'-ı rindüm sürmededür cām-ı Cemṣīd devletün
Ni'met-i 'uzmā durur bu neṣve-i meṣreb baḡa
5. Bend-i mihrümden kimād bulmaz perī-zād olsa da
Yā 'aceb mi meyl iderse her Çeker-leb hep baḡa
6. Dil Őükūhuḡ ḡıldı tālān yek nazarda ḡamzesi
Çeṣmünün zulumün müyesser eyleme yā Rab baḡa
7. Kāse kāse ḡünımı o çeṣm-i ḡünī nūṣ ider
Hiç dimez ki işbu mestlik olısdur 'ayḡ baḡa
8. Şır gibi meyl-i cüvānān itmiṣem ben zāhidā
Dīn-i işḡda çün maḡabbetdür 'azīm mezheb baḡa

3

müfte'ilün / fā'ilün / müfte'ilün / fā'ilün⁴⁶

münserih - . . . - / - . - / - . . - / - . -

1. Mantıḡ-ı nuṭḡ-ı ezel dād-ı Ḥudā'dur baḡa
Fā'iz-i 'ilm-i ledün cilve-nümādur baḡa

⁴⁶ Gazelde vezin kusurları bulunmaktadı.

[33^a]

2. Mülk-i sühan şehidür hükmi-ezelden dilüm
Hikmet-i sakf-ı Hudā-yı rahne-güşadur baḡa
3. Kāleb-i feyz neşve-dār tūṭi-i cān-ı mürdeye
Baḡş-ı hayāt-ı ebed ḡoş dem-i Āsī'dür baḡa
4. Şive-i kilik naḡşımuy peykeridür ḡāne-i Çin
ḡüsn-i zebān-ı dāverüm ḡoşça edādur baḡa
5. Ālem-i tecrīddeyem sālīk-i rāh-ı hüdā
Kā'id-i nehc Şir Jiyān seyyid-i Mevlā'dur baḡa

4

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bār-ı cevrüñ çekmege yār cāna minnetdür baḡa
Zaḡmet-i ekdār-ı işḡuy 'ayn-ı raḡmetdür baḡa
2. ḡüzn ile 'amā'l-başar Ya'ḡüb-veş olsam n'ola
ḡāk-i pāyı sürme-sāyuy küḡl-i 'izzetdür baḡa
3. Āsitān-ı seglerünle hem-nişin olmaḡ bugün
Yine de o mūcib-i ḡufrān-ı cennetdür baḡa
4. Āyine dil çehre-ārā cilve-gāh-ı arz-ı Kuds
Her naḡar endāz-ı pāküm gerçi ḡikmetdür baḡa

5. H̄arf-1 ŧīn ile elif hem ‘ayn ile rā ŧīr Jiyān
Lafz-1 ŧā‘ir olmağ ile küllī tōhmetdür bağa

5

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Yār mecāz ile haqīkī mihri yeksāndur bağa
Luṭf-1 dost ile ‘adūnuğ qahr[1] yeksāndur bağa
2. Derd-i ‘ıŧkla telh-kāmem ŧöyle ki nūŧ eylesem
Āb-1 zaqkumla Furāt’uğ nehr[i] yeksāndur bağa
3. Kār-sāz-1 hāne-i dāru’ŧ-ŧifā bir qālibem
ŧerbet-i taqdīr-i ṭıbb yā zehr[i] yeksāndur bağa
4. Āhir-i ŧerre iriŧdüm diyü ŧekvā eylemem
Mebde [vü] encām ‘ālem [ü] dehr[i] yeksāndur bağa
5. Teng-destüm ger viŧāl-i dilberāna irmege
Līk taqŧīm-i me‘āŧum behr[i] yeksāndur bağa
6. Pādiŧāh-1 taht-1 ŧi‘rüm ŧīr-i ŧekvā ŧi‘r ile
Sırr-1 ŧīyt [u] gū semüñ yā cehr[i] yeksāndur bağa

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Varṭa-yı ümmīd-i 'ıŝkuṇ sūd-mend olmaz baṇa
Vādī-i mihr [ü] maḥabbet çün devend olmaz baṇa

[33^b]

2. Gerçi dil serkeşte-i 'ışk-ı beyābāndur naḡam
Herkesüṅ bir Ṭūr-ı āḫir ŝehr⁴⁷-bend olmaz baṇa
3. Rind-i bī-ḳayd meşreb-i ḡayrı olursam ger n'ola
Niyyetüm ŝebt-i ezel encām sened olmaz baṇa
4. 'Arŝa-yı vehm [ü] ḫayālden itmege tiz-rev-giriz
Esb-i 'aḳlum durur iken dil semend olmaz baṇa
5. şir Jiyān ger ṭab'-ı zādın māder-i miknet durur
Līk ṭıfl-ı 'āḳiyānuṅ ercümend olmaz baṇa

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. 'ıŝve-i la'lini virmez olsa cām-ı Cem baṇa
şevket-i mihrünle pestdür pāye-i Edhem baṇa

---

⁴⁷ Metinde ötre ile yazılmıştır.

2. Ejder-āsā mār-ı zülfün kaçduma açmış dehān
Korkaram eyler helāk çekerse bir gün dem baņa
3. Derd-i ışık ile mürebbī şöyle tab‘um eyledüm
Rüz [u] şeb itsem ğidā te‘şir idemez sem baņa
4. Çeşm-i seyl-ābum görünce talğalandı mevc urup
Hālimün feryād için itmede zār yem baņa
5. Hātēmün hükmini taşrīh eyler idi dest-i şunup
İy Süleymān ger müyesser olsa būs-ı fem baņa
6. Olmayınca şerbet-i bezm-i vişālün key muhāl
Ola şūd-rīş virüben menfa‘at-i merhem baņa
7. Zü‘l-muşāhib Şir gibi şohbetdeyem leyl [ü] nehār
Hem nişin-i yār-ı ğardur çünkü derd [ü] ğam baņa

8

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Lām-ı zülfün ser-nigün sırrıyla hayrāndur baņa
Haţţ-ı nev-hizün ğubār-ı hayret-i cāndur baņa
2. Muşhaf-ı hüsnünde cānā gördüğüm āyet yeter
İstenürse rüz-ı maşşer kaţ‘-i burhāndur baņa

3. Yā ne burhān ki zūhūr-ı bāṭınā ḥūkm-i ḳavī
Feyz-i ‘icāz-ı selāmet naṣṣ-ı Kur’ān’dur baṅa
4. Cān dimāğını ṣeb [ü] rüz ḥōṣ mu‘aṭṭar itmede
Sünbül-āsā ca’d-ı müṣğün verd [ü] reyḥāndur baṅa
5. Cām-ı Cemṣīd gibi la’lün bağrumı itdi ‘aḳīk
Leblerün ṣunup içirdigü daḫı ḳandur baṅa
6. Yūsuf-āsā mekr ile ḳāh-ı zenāḥdānuḅa ben
Düşeli yār līk ‘ālem teng-zindāndur baṅa

[34 ^a]

7. ‘Andelīb-i gül-‘izār-ı ma’nāyam Ṣīr-i Jiyān⁴⁸
Ṣubḥ-dem evrād u ezkār āh [u] efgāndur baṅa

9

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nūṣ-ı ke’s-i ṣurb-ı ‘ıṣḳam mühr-i cām olmaz baṅa
Bencileyin rind-i ġam-ḥā’r merd-i Sām olmaz baṅa
2. İḥtiyār-ı zillet itdüm ḥāk ile yekser olup
Çün tevāzu’ gibi kār zü-iḥtirām olmaz baṅa
3. Mūr-veṣ ḳuvvet ḳanā’at tūṣesi kāmumdadur
İy Süleymān bundan özge bir merām olmaz baṅa

⁴⁸ Bu beyitte takdīm-tehir yapılmıştır.

4. Dil tecerrüd evcine kıldı Mesîḥ-āsā ‘urūc
O sebebden kār-ı dünyā müstedām olmaz baḡa
5. Şîr-i şîrem zîver-i dünyāya virmem meyl-i dil
Çünkü bunda kār-ı emrüm ber-devām olmaz baḡa

10

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ğamze-i efsün-gerünġ gözetdi ey sâḡir baḡa
Nergis-i kezzābuġ aşlā olmadı nâşır baḡa
2. Mülketinden kıldı ṡārāc revnaġ-ı İslām hep
Virmedi dîn vüs‘atünġ o zülf-i bed kâfir baḡa
3. Mülḡid ü rindlik ezelden çünkü ser-taġdîrdür
Fā‘ide ne ferş-i İslām olsa ger zâḡir baḡa
4. Zâḡide zühd ü ḡaram rinde mey-i maḡbüb hem
Böyledür ‘ahd-i ezelde kısmet-i Kâdir baḡa
5. ḡil‘at ‘orf ü ‘avâmilünġ kadünġ üzre râst iken
Şîr ḡatâ degül midür yâ töḡmet-i şâ‘ir baḡa

11

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çok mıdur yâ Rabb bād-ı rahmetün esse bağa
Dest-i rahmuñ kırılı yayuñ ğamın başsa bağa
  2. 'Ātıf-ı đarb-ı hucestün zer-āsâ bu cismüme
N'olısar ħüsn-i mu'aşır sikkessin başsa bağa
  3. Dâr-ı zülfüñe beni şalb itmedi çün o cüvân
Râzıyam kâküline ğamzesini aşsa bağa
  4. Bir 'acâ'ib derd imiş bilmez idüm bu derd ben
Gözlerüm görmez cihanı yâr kaçan küsse bağa
  5. Bendelige bendesin ğâh redd ider ğâh qabül
Luţf olurdı lîk ikiden birini kesse bağa
- [34^b]
6. Dolar idi şeş ciĥet Şîr-i Jiyân ħüblara meyl
Eyleyelden yutduğı aĝularını kıssa bağa

12

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Feyz-i 'ışk-ı Şamedî kıldı beni âh ğüyâ
Bend-i mihr [ü] kemedî kıldı beni âh ğüyâ

2. Neşve-i nuṭḡuma virdi rehi tertīb-i ezel
O rüsümü ebedī kıldı beni āh gūyā
3. Sāḡī-i sihr ü beyān şundi cem-i nazm baḡa
Ḥikmet-i şi'r senedī kıldı beni āh gūyā
4. 'Andelībān-ı belāḡat heme efşah oluban
Ḳāfiye-senc-i mededī kıldı beni āh gūyā
5. Çeşm-i dil bulsa selāmet n'ola ey Şīr-i Jiyān
Çünki bunca remedī kıldı beni āh gūyā

13

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḳālebümde cilve-endāz olmasa nūr-ı liḡā
Virmez idi dil neşāṭ-ı māye-i sūr-ı liḡā
2. Şöyle muḡriḡ micmer-i cismümde ā'māl-i sipend
Ḥāne-i ālāyiş-i rūḡ oldu maḡbūr-ı liḡā
3. Rākib-i raḡş-ı tecellī olsa bed-baḡtum benüm
Zāhir olur menziletde fitne [vü] şūr-ı liḡā
4. İrtiyāḡ nevmīdün itmem tā ilā yevmü'l-ḡiyām
Ola dā'im rüz-ı 'ıydda diyü mesrūr-ı liḡā
5. Şīr-i 'āḡı eyleme rüsvā-yı maḡşer yā İläh
'Āṭıfuḡdan ḡıl anı ferdāda maḡfūr-ı liḡā

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Nizām-ı kişver-i nazmuñ güzīn hāķānıyuz cānā
Bu dehrüñ nükte-dānıyuz daħı 'ırfānıyuz cānā
2. 'Ataşdan sīne büryāndur her edeb-i vişālün vir
Bilürsün bağrı yanuķ küşte-i hicrānıyuz cānā
3. Tecessüs eyledi devrān çü bildi bizi 'ırfāndan
Hasedle ķıldı hünīn dil cevāhir kānıyuz cānā
4. 'Aceb mi Cāmī-veş olsaķ şuyū'-yı kā'ināt bizde
Bu bezm-ālāyiş-i devrün Cem-i devrānıyuz cānā
5. Mükedder ķılsa yā ğam mı küdürāt çeşme-yi cānı
Tıtalım işbu 'aşruñ kim süħan-dārānıyuz cānā

[35^a]

6. Degül izāb-rüy-yı memleket-i 'Oşmān için bāķı
Velī-ni'met-güzārān-ı şükür hem-hā' nıyuz cānā⁴⁹
7. Ki maħşüş Hāzret-i Hān-ı Bāyezīd Şāh-ı kevneynün
Muķīm-i hāndān-ı perver-i ğılmānıyuz cānā

⁴⁹ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

8. Eyledün Şîr Jiyân anuñ kemend-i da‘vetüñ zunnâr
Kebîsâ-yı mücerredde ğarîb ruhbânıyuz cânâ

15

mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. ‘İzâruñ pertev-i Hürşîd cüvânâ
Ve zülfüñ ejder-i ‘ifrîd cüvânâ
2. Hâṭâ mı ḥilye-i vaşfuñda itsem
Süḥan-ver şâ‘irüm tefrîd cüvânâ
3. Okıdum muşḥaf-ı ‘ışkuñ kemâldür
İşidin didi bu tecvîd cüvânâ
4. Senüñ mihrüñ beni itdi mücerred
Mekânum ‘âlem-i tecrîd cüvânâ
5. Heme dünyâdan ‘uzlet itdüğüne
İder Şîr dâ‘imâ taḥmîd cüvânâ

16

mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Seḥerde nâle vü zârüm işidür o güzel ammâ
İder âġmâz-ı ḥünîn dil aña virmez ḥalel ammâ

2. Akıtsa çeşm-i hūn-bārum sirişkūn baħr-ı Nīl-āsā
Temevvūc eyleyūp akmaz kūyına yine sel ammā
3. Cūvānā ğamzeñe söyle niçūn zūlm eyler ‘uşşāka
Bilürken zālimi sevmez Hūdā-yı lem yezel ammā
4. Der-i hākinde dil tıflı tezellülle haķırdür ger
Olur der-i yetīmān lık şunar isen aña el
5. Baña ölmek çūn āsāndur firākuñ çekmeden cānā
Yitürmiş lık za‘if cismüm arar bulamaz ecel
6. Ben isterdüm mi yā olmak bu deñlü ‘āleme rüsvā
Ne çāre çūn bu taķdīr-i şehā rüz-ı ezel ammā
7. Meded Şīr nā-murād kıldı ayaklarda turāb olmuş
Ķanā‘at itmeyūp gerdūn virür daħı kesel amma

17

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Dem-ā-dem bağrumı pür-hūn o ğonca leb ider ammā
Velī levn-i ‘aķıka gör ne reng-i hub ider ammā

[35^b]

2. Yañulup eylese ħānde o şekker-rīz-leblerle
Anı ‘işve idüp āĝāh hemān bī-cenb ider ammā

3. Yüzününü muşhafuñdan dil yine nev-ḥiz-ḥaṭṭıyla
Bulup rāh-ı Hüdā peydā ğarīb mezheb ider ammā
4. Alınmaz kul efendisi ne denlü eylese te'zīr
Ki her kim söz-i şīrīndür çü kaşd-ı de'b ider ammā
5. O şekl-i dilber-i ṭannāz ben itdi 'āşık-ı ser-bāz
O fitne ğamze-yi ğammāz hamidün ḥarb ider ammā
6. Aña secde kim eylerse dimeñ ki çıkdı dīnden o
Müselmān fi'line kāfir durur kim 'ayb ider ammā
7. Şu denlü dāsītān olduñ vera' vü zühd ile cānā
Kime izhār-ı mihr itseñ inanmaz reyb ider ammā
8. Hüdā yā Şīr'i baḥş eyle kemāl-i luṭfuña maḥşer
Ne kār-ı fazluña mūcib hemīşe zenb ider ammā

18

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Getürür nuṭka izmār telaffuz eylemez ammā
Dil-i ser-keşte bir ferde o sırrı söylemez ammā
2. Derūnuñ māverāsında defīne-veş ider mektüm
Beşer ne maḥrem-i rāz sırdaş-ı hem olımañ ammā
3. Baña itdügünü yāruñ ne aġyār itdi ne devrān
Derūn sırrımı kimse anun-çün bilimeñ ammā

4. Mübārek dest ile ger beni öldür[ür]se rāzıydum
Velī kı̄atil oluram dir bu fi'l[i] işlemez ammā
5. 'Aceb Şır ı̄ālī'ün kı̄utsuz (vü) bahtuñ hem uğursuzdur
Senüñ gibi dañı bir ferd cihāna gelimez ammā

19

fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılün

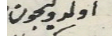
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cevrüñe ı̄ākat getürmez olsa küh-ı kı̄āf saña
Nev-cüvānum Ĥazret-i Mevlā vire inşāf saña
2. Ağladursın bendüñi yādlar gülince rüz [u] şeb
Ĥiç dimezsın derd-mendüm ideyem elı̄āf saña
3. Zorla kı̄adem-i şikest oldı dirı̄gā rahm idüp
Dimedüñ bār-ı ğamumda ideyüm 'i'nāf saña
4. 'Ālemüñ ĥūnuñ akı̄utdun tı̄ğ-i ğamzeñle heme
Bī-ħazersın kı̄anluluğdan ne bu yā isrāf saña
5. Şır Jiyān elfāz-ı şı'rüñ feyz-i ma'nāyla ĥalīı̄

[36^a]

Olduđı⁵⁰ çün ĥarf be-ħarf yüz ı̄utmada ıkāf saña

---

⁵⁰ Şair bu ve bundan sonraki örneklerde kelimeyi şeklinde kef ile yazmıştır.

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cevrüñi itme füzün ben virdükçe bihân saña
Kim 'azîz zü-intikâm hayfum kıomaz Sübhân saña
2. Zâlimüñ râh-ı necâtda kâ'id olmaz Hudâ
Kıl hazer rehrev-i vehmde olmaya şeytân saña
3. *Lâ yuhibbu'z-zâlimîn*⁵¹ burhânuñ itmezsüñ sened
Cânuña olur qarîm bu Hazret-i Kur'an saña
4. Cevr ile dil Ka'besini eyleme vaşmet şaķın
Ger dilersüñ hemser ola dîn ile imân saña
5. Bend-i 'ağlâlla huzûr-ı Haķķ'a geldüğüñ zamân
Anda itmez fâ'ide o ğamze-i fettân saña
6. İy Halil'üm eyle inşâf Şîr Jiyân'a raħm idüp
Bâķî kıalmaz mülket-i hübluğla çün devrân saña

⁵¹ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ: *Lâ yuğıbbu'z-zâlimîn* bu ibâre Âli İmrân Suresi'nin 57. âyetinden iktibâstır. Meâli "İman edip salih ameller işleyenlere gelince, Allah onların mükafatlarını tastamam verecektir. Allah zalimleri sevmez." şeklindedir. *Allah zalimleri sevmez* iktibas olarak yer almaktadır.

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dökme xanum bākī qalmaz ğamze-i hün-rîz saña
İhtirâz it çarh-ı bed-gîn tiğ-i mevt-i tîz saña
2. İzzet olup hüsniye üftâden itme pây-mâl
Dest-i cellâd-ı felek zih tayy idüp âvîz saña
3. Dem ola ki âsumândan başuğa hâk yağdıra
Gerçi şimdi bir 'aşır dur sâyege gül-bîz saña
4. Ebniye-'âlem-nümâ hem taht-ı İskender xanı
Pes durur bu pend şehâ vü kışşa-i Pervîz saña
5. Şîr Jiyân hübân-ı Rûm ger 'adl [ü] dâd olmaz ise
Kâfidür hübân-ı dâd-hâ h kişver-i Tebrîz saña

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. 'Aql [u] dil itdi güzer hem dîn [ü] imân bir yaña
Oldı tenden bir yaña cân hubb-ı cânân bir yaña
2. Ser-be-ser 'âlem[i] o şüh qaşd-ı teşhîr eylese
Nesh ider im'ân-ı çeşm dursa fettân bir yaña

3. Āsiyāb-ı dehr olup çeşmüm döker hūn-ı ciger
Devr ider ʔollāb-veş hem yaş ile ʔan bir yaʔa
4. Hey meded şimdi haʔıʔat nādirü'l-emşāl durur
Hep mecāza ʔutdılar yüz pīr ü şıbyān bir baʔa
5. Ğaflet itme Şīr Jiyān dehrüñ çü āhir şer durur

[36^b]

Berzāh-ı ümmīd ü bīmden gitme hızlān bir yaʔa

23

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Zihn-i pāk tab^c-ı selīmem rağm-ı hāsidden yaʔa
Āyīne-i şarf u hilmem jeng-i fāsidden yaʔa
2. ʔūr-ı āhir ʔūram itdüm resm-i 'ābidden ba'īd
Reh-rev-i rāh-ı Hüdā'yam şanma zāhidden yaʔa
3. ʔāni^c [vü] hursend-encāmam bu bed-fercām ile
Olmazam cilve-ger nīk baht-ı ʔā'idden yaʔa
4. İntizār-ı nesye ile hayf-ı māzī itmeyüp
Gitmezem bedā-yı āsāyişde fā'idden yaʔa
5. Lā vebāl-i dehr olup ger rind-i bī-bāk Şīr Jiyān
Meşreb-i ilhād kimidür ʔab^c-ı hāsidden yaʔa

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Böyledür hüküm-i ezelde çün dilâ taqdîr aña
Eyler ise n'ola 'âlem dâ'imâ tevķîr aña
2. Ğamze-ger şaş-tı nigāhuñ 'âleme kırmış durur
Lîk nâ-muķbil olamaz kâ'îl-i taķcîr aña
3. Rây-ı sevdâ-yı cünündür ķālebümde cilve-ger
'İşk ile olur mı yâ Rabb bir reh-i tedbîr aña
4. Şâf-dil olmaķ durur 'âlemde 'ârifden ğarâz
Yoķsa olmaz zâhidâ noķşân-pezîr taķşîr aña
5. Şîr Jiyân kîmyâ-yı ũab'uh şöyle bulmuşdur rûsûh
N'eylesün ehl-i beyândur mâye-i iksîr aña

mefâ'īlün / mefâ'īlün / mefâ'īlün / mefâ'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Rûz-ı elest hüve'l-bāķî merāhil gerd-i müşkilhâ
Elâ yâ eyyühesāķi edir ke'sen ve nāvilhâ
2. Bu 'ışķuñ kûh-ı kâfından şaķın rāh-ı hîlafından
O yāruñ müşg-i zülfünden çi hûn üftād der dilhâ

3. Cāmı elden ҡoma ey yār muğānı mürşid eyle var
Her sālİK olmaz Һaber-dār zi rāh [u] resm-i menzilhā
4. Ben kime idem sū'ālİ şāhib-i Һāl aņlamaz Һālİ
Ceres feryād mİdāred ki ber bendİd maҺmilhā
5. Bīm-i mevc çeken server şeb-i tārİK durur reh-rev
Nice ola leng-i pā hemser sebükbārān-ı sāhilhā
6. Jiyān Şİr⁵² bu rumūzdan fem şaқın aқuban urma dem

[37 ^a]

Ölem dirsün yāra hem-dem da'iddünyā ve ehmilhā

26

mefā'İlün / mefā'İlün / mefā'İlün / mefā'İlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Dirİğā dāniş-i mihrün bulunmaz kim cihān tenhā
Murād-ı 'ışkla Һayrān 'aқl [u] dil [ü] nefis [ü] cān tenhā
2. Reh-i şahrā-yı Һayretde nice Vāmıқ nice Mecnün
Merāhil küşte-gānıdur gider o kārban tenhā
3. Һaқāyıқda başİrini cemāl itmeņ temekkündür
Һayālİ kim serā-yı gāyb tecellİde nihān tenhā

⁵² Vezin gereğı takdim-tehir yapılmıştır.

4. ‘Aceb āşūb [u] şūr-engīz cihānı fitneye virdi
İki çeşm ü iki ğamze dağı o nev-cüvān tenhā
5. Ne çeşm-i Şīt’e Ādem ki cādū-yı firīb olmuş
Ne ğamze nāṭıķ-ı nireng ider siḥrūñ beyān tenhā
6. Zehi şeb-reng-i zülüfüñde zehi kim küşte-yi ḥayvān
Ḥazar şadmet tebāh-engīz Sikender nā-tüvān tenhā
7. Nişār-ı pāy-ı yār oldı ‘aql dil [ü] nefis ü imānı
Fenā burcuñda ‘İsī-veş ƙalupdur Şir Jiyān tenhā⁵³

27

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Felek şundı cüdā cāmın çün ez-bezm-i cüdā’ihā
Elā yā eyyü’hes-sāķī ider ke’sen ve nāvilhā
2. Ezelden tā be-maḥşer çün nefirümdür nefir ‘ālem
Cüdālık bizi uğrātdı nice vādī-yi müşkilhā
3. Cüdāyam ben giriftāram esirem dār-ı ğurbetde
Felek āsüde-ḥāl itmez zümer-i dāĝı derdilhā
4. Enīn ile fiĝāndan bu çetr-i ṭāķ eĝānda
Hezār ferseng-i dūr-mānem şodem ez-vaşl-ı menzilhā

⁵³ Şair buraya “Mücerred Şir Jiyān” şeklinde şerh düşmüştür.

5. Firāk u iştıyāk şerhün idemez Şır Jiyān şimdi
Ki bu fıkh kâğıduñ bağı göz[i] yaşlı kalem dilhā

28

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şol 'arağ ki 'arızuñda dürr-i sīr-ābdur şehā
Māh-ı hüsñüñ hālesinde āb ile tābdur şehā
2. Kaddüñe dil vereli āzādeyem servī gibi
O ecilden pāyına sākib tenüm ābdur şehā
3. Olmazam zencīr-i zülfüñ bend-i kaydunda bugün
Mücib-i tūr-ı cünūniyetde bir bābdur şehā
4. İtdi āşüfte beni bir manzaruñ şad eliyle
Şimdi çeşmüñ gibi sāhir belki nā-yābdur şehā

[37^b]

5. Zu'm [u] fāsiddür muḥibbān[ı] cedīd zann eylemek
Āsitānında hemān Şır bir seg-i bābdur şehā

29

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ne hikmet mihr-i 'ışkuñla derūnumda ḥaṭar peydā
Ne kudretten reh⁵⁴-i ümīdden olmaz bir eşer peydā

⁵⁴ Bu kelimedede vezin gereği tahrif yapılmıştır.

2. Hamīdūn vādī-yi bīmde mekīn ü mesned-ārāyam
‘Acebdür Tūr-veş olmaz bağa anda şecer peydā
3. Nice tohm-figen itdüm şiyār-ı hāk-i zilletde
Dıraht-ı kār-ı ‘ömrümde ne hāşıl ne şemer peydā
4. Dürr ü güher taleb itsem o ‘ummān-ı haķāyıķdan
Mecāzen çeşmüme zāhir olur seng [ü] meder peydā
5. Hāsūd [u] dūn-ı ‘ālemde bed-ahter Şir Jiyān şimdi
Olur bed-ħas cihānda ger iderse şad güher peydā

30

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Oldu kim tevfiķ-i ‘aql dīn ü imāndan cüdā
Sehl idi illā ki oldum şimdi cānāndan cüdā
2. Dāğ-ı mihr [ü] ħasreti urdı felek bağrıma kim
Ĥaşr[e] dek zaħm[ı] oñulmaz düşdi dermāndan cüdā
3. Beyt-i ħalbī külbe-i ħüzn eyledüm Ya‘ķüb-veş
Girye-zārdur ‘ayn-ı bāṭın oldı Ken‘ān’dan cüdā
4. Şerħa çeküp sīneme şerħ-i firāķ[ı] idemem
Mecnūn u lā yefhemum tefsīr ü Ķur‘ān’dan cüdā

5. Şîr Jiyân pâ-beste silsile-i 'ışk u firāk
Kim dil-i āzürde [vü] ğam oldı cünbāndan cüdā

31

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Țabl-ı sīnem perde-sāz dil naġme[yi] çaldı cüdā
'Aql[ı] hayret olmuş meclis neşve[yi] aldı cüdā
2. Ayrılık kıavsine tîr-i iştiyākı Țoldurup
Bu kemān-dār-ı felek baġrımızı deldi cüdā
3. Dīde-i pür-hūnumuġ rengini şanma lāle-veş
Țārem-i sūrġ-i felekde feyzini aldı cüdā
4. Baġr-ı maķşūdda kemālāt menzil-i maķşad iken
Keşti-i cism-i muġālif cā-be-bād şaldı cüdā
5. Şîr Jiyân rütbe-i 'ulyāda bugün sultān-ı ğam

[38^a]

Cānib-i Hākķ'dan berāt-ı mülk virildi cüdā

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Girye zārumla olaldan eşk hūn-āb āşinā
Bü'l-‘acebdür bir dem olmaz çeşmüme hā b āşinā
2. Tāb-ı cebhünden fūrüzān ‘ālem olmazdı şehā
Zülf-i pūr-pīçüñ ile ger olmasa tāb āşinā
3. Rind-i ‘ışk la‘l-i lebünden reşk-i hūsn-i intizām
Bu lef ile aña olmuş bāde-i nāb āşinā
4. Zāhidā zühdüñ ile mağrūr-ı ‘ām olma şaķın
‘İşret havāşānda olmaz saña aħbāb āşinā⁵⁵
5. Şīr Jiyān jeng-i cehūlden āyīne-(i) tab‘uñ selīm
N’ola ger olsun cihānda dāniş-yāb āşinā

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çeşmüm ile olmasa ger tā ezel-i hemdem baña
Yād-veş eylerdi benden rüyını derhem baña
2. Mülk-i tende oldı Ceyhūn eşk-i çeşm-i o cüvān
Dür gibi hūn-āb-rīzdür kaṭre ile nem baña

⁵⁵ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

3. Vārişān-ı genc-i şīven Kays [u] Ferhād'dan bedel
Vāriş-i zū'l-maḥremüm ki dü güvāhum ğam baḡa
4. Ehl-i cāmum itmedi gerçi şikest seng-i ecel
Bāde-i 'ıyşum kılupdur hicr ile pür-sem baḡa
5. Kahr-ı gerdişden ne emniyyet bulam ben Şīr gibi
Çün sezādur pāyimāl [u] ḡāk-i pāy olsam baḡa

34

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ben baḡa itdüm ger olsa meskenim hicrān revā
Āsiyāb-ı dehr olup çeşmüm dökerse kan revā
2. Ma'den-i ḡün-ı cigerden mevc urup itse ḡurüş
Kaḡre kaḡre eşk-bārum olsa ger 'ummān revā
3. Kavş-veş oldı miyānum ḡāk-ı dest-i cevrlle
Bī-füzün ger zaḡm urursa fürkaḡ-ı peykān revā
4. Tāb-ı keşrüm iştiyākđur küçe-i ğamda yerüm
Ben semender-veş olursam mü'nis-i sūzān revā
5. ḡazret-i Ya'ḡūb gibi düşmiş Yūsuf'unđan cüdā
Şīr Jiyān olsa maḡāmuḡ külbe-i hicrān revā

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her seher olsa vezīrān müşg-büy bād-ı şabā
Cism-i şūrumda olur şad gonca ābād-ı şabā
2. Pūte-i yeldāda her şeb olur idim ben güdāz
Olmasa ger serd-i āhla baņa imdād-ı şabā
3. Tāb-ı sūz-ı kalebümden eyledi evce 'urūc
Dūd-ı āhum dād ider tā dāver-i dād-ı şabā
4. Şoĥbet-i ĥavāş felekde zārum ile 'andelīb
Nağme-senc-i rūzigārdur sāz-ı iṭrād-ı şabā
5. Bāde-i cām-ı şubūḥdur zıkr ü tesbīḥ-i mürīd
İrtibāt-ı ṭarz-ı dīn-i şeyḥ-i evrād-ı şabā
6. Ḥamdülillāh Şīr Jiyān'a irdi pīr-i ma'nevī
Virdi dest-i himmet ile zeyl-i irşād-ı şabā

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. İy şehā zūlf-i sevāduḡ bir dücā
Nūr-ı vechüḡ müstaẓi līk cā-be-cā

2. Hilkat-i arz-ı felekden tā ezel
Feyz-i mihrünj tutdı sīnem içre cā
3. ‘İşkuñı kılsam tereccī çok mı ben
Çün kadīmden ola gelmişdür recā
4. Lābiş-i hāk-i mezellet oluruz
İRmez ise himmet-i şāhib şecā
5. Eyleme cūnbān-ı fem Şīr sākit ol
Çün Muḥammed nuṭḡ-ı *men samete necā*⁵⁶

37

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir Ḥalīl-endāz-ı sūziş olmuş idi evvelā
Sen Ḥalīl’ünj sūz-ı ‘ışkı dil-fürüz-ı māsivā
2. Nār-ı mihrünle güdāzdur k̄āleb-i ins [ü] melek
Reşk-i tāb-ı keşüm düzaḡ-āteşin arz [u] semā⁵⁷
3. Ḥazz-ı şād-ı āb-ı ḡarīk āb-ı yār olmuş gibi
Evc-i cebhünjden ‘araḡ-bār şebnem-i neşv [ü] nemā

---

⁵⁶ “*Men samete neca*” bu ibāre hadīs-i şerīften’den iktibāstır. Anlamı “Susan (dilini tutan) kurtulur.” şeklindedir. (bkz. Belāu’l-insāni...; el-Belāu müvekkelün...; Kul’il-hakka ve...; Men kâne yū’minü bi’l-lāhi ve’l-yevmi...); (Tirmizī, Kıyāmet, 50; Darimī, Rikāk, 5; Ahmed b. Hanbel, 2/159, 177; Aclunī, Keşfü’l-hafā, 2/258).;

Mehmet Yılmaz, a.g.e., s. 528-529.)

⁵⁷ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

4. Cān-sitān cellād-şıfat im‘ān-ı çeşmüñ läübāl
Tāk-ı ebruñ kavş-ı Rüstem nāveküñ tır-i қаза
5. Ya şeh-i hūbān-ı ‘ālem yoқ mıdur cūd [u] kerem
Tabuñı Şır pāy-mālūñ ola inşāf it aña

[39^a]

38

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Teng iden re‘se dehri teng o femdür baña
Her nefes derd ü ‘anā bir özge ‘ālemdür baña
2. Cevr-i yārdan derd ile başıma odlar yaқdugum
Bir sa‘ādetdür ki güyā tāt-ı Edhem‘dür baña
3. Ağladuğumdan degüldür böyle giryān oldugum
Belki göz içre acıyup ağlayan nemdür baña
4. Besleyüp hūn-ı cigerle terbiyetüñ kıldugum
Nā-ħalefler şimdi yā Rabb re‘s-i düşmendür baña
5. Nās içinde beni mezmūm tāli‘üm şūm eyleyen
Hāğ belā virsün hemişe қаzr-ı bahtumdur baña
6. Cümle ‘ālem şād-ı nūş zevқ ile ‘ıyş üzeredür
Şır gibi bā-sūr u şöħbet sūr u mātemdür baña

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. N'eyesün yā da'vī-i aġyār çeh-i bed-baht baġa
Ben senünüm didügi yāruñ yeter hücçet baġa
2. Eyleyen serkeşte beni ne melekdür ne beşer
Gösterelden peykerin āyīne-i kudret baġa
3. Nuḡ-ı pāküm eylesem mebzül n'ola yār uġrına
Çün dükenmez genc durur gencine-i hikmet baġa
4. Ölmege yolunda zār ile muḡadderse eger
Kāfi bu ā'māl-i haşrda mūcib-i raḡmet baġa
5. Olmadıysa zāhiren cānā vişālün bu yeter
Ḥā b içinde sürdügüm bir devlet-i vuşlat baġa
6. Derd ü haşret per ü bālüm ġam-enīsüm derd-celis
N'eyledi yā Rab gör ki 'ālem-i ġurbet baġa
7. Arzū-yı vech-i pākün ile dilümi aġlarum
Yoḡsa ārām idemem ger olsa cā cennet baġa
8. Şir gibi ḡalbüm ganīdür var ile yoḡdan heme
Ṭaḡ mıdur yā şunar ise destini devlet baġa
9. Ḥazret-i Sulṫān Meḡemmed pādişāh-ı kām-rān
Olur 'adlünde n'ola yüz göstere rif'at baġa

10. Şehriyār nā'ib-i seccāde-i Ḥatemü'r-Rūsul
Dāver-i Dārā-yı şekvā ḥüsrev-i şevket baḡa

11. Sürmege yüzüm rikābına iderse Ḥaḡḡ meded
İrişürdi ḡaşr[a] dek bu ni'met-i 'izzet baḡa

40⁵⁸

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Semt-i istiḡnā tutar o ḡamzesi cellād baḡa
Yohsa ḡatlüme sebep bulmaz idi isnād baḡa
2. Zār zār ağlamaḡdan çeşmüme şimdi şehā
Çār eṡrāfum görünür Dicle [vü] Baḡdād baḡa
3. Ka'be-i vaşl-ı ḡaremine ḡadem-ferş-i raḡīb
Yok rızāsı dilde ismün itmege evrād baḡa
4. Bendesi olup yolunda cān u ser terk itdigüm
Nāzenīnüm itmege cevr eylemiş mu'tād baḡa
5. Yā İlāhī merḡamet ḡıl teng-i kalbün nerm idüp
O leb-i Şīrīn'ini dā'imā münḡād baḡa
6. Mūcib-i dāreyn-i devlet olmaḡa muṡlaḡ yeter
Şīr-i du'ā-yı subḡ-ḡāhla himmet-i üstād baḡa

---

⁵⁸ Bu gazel derkenardır.

[39^b]

41

mefā'īlün / mefā'īlün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. Olalı mihre ağāz sitiğnā
Naşībüm cevrlē nāz-ı sitiğnā
2. Cüvān sevmekde sūd-ı bī-kerānum
Olupdur zāt-ı mümtāz-ı sitiğnā
3. Nüvīd-i luṭf ile gūşuma didi
Bu gice bir 'aceb rāz-ı sitiğnā
4. O kāfir ğamze oldı çeşmüme hūb
Ḥayāl-endāz [u] perdāz-ı sitiğnā
5. Meded raḥm ile sulṭānum didükçe
Cevāb virmez idüp ibrāz-ı sitiğnā
6. 'Aceb Şīr gibi bī-baḥtum İlähī
Ki nā-sāzdan irür nāz u sitiğnā

42

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Taş yüregine çü te'şīr eylemez bu āh saḡa
Nev-cüvānum Ḥazret-i Allāh vire inşāf saḡa

2. Çünkü böyle zulm iderdün niçün iğmāz eyledün
İbtidādan eyleyince hālümü āgāh saña
3. Kā'ilem kanum helāl olsun gel öldür luḫ idüp
İtmezem maḫşerde da'vī bu kaseḡ vallāh saña
4. Vaşl-ı yāre yaşsaḡ olur bu meşeldür n'eyleyem
Gerçi çok küstāhlığı ben eylerüm gāh gāh saña
5. Nā-murād Şīr'i helāk eyler iseñ büyük günāh
Korḡaram olur cüvānā belki 'İndallāh saña

43

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Dest-i cevruñden miyān oldu dütä
Veyletā vāveyletā vāveyletā
2. Ḥaşr[a] dek vaşluñ şehā oldu ḡarām
Ḥasretā vā ḡasretā vā ḡasretā
3. Gül-ruḡuñdan bülbül-āsāyum cüdā
Furḡatā vā furḡatā vā furḡatā
4. Ne ḡarīb hey'etlere şeklüm ḡodı
Ġurbetā vā Ġurbetā vā Ġurbetā

5. El virür mi ‘âkıbet nevmîdüme

Vuşlatâ vâ vuşlatâ vâ vuşlatâ

6. Haste-hâtır Şîr’i ihlāk eyledi

[40^a]

Miḥnetâ vâ miḥnetâ vâ miḥnetâ

44

mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. O cānān tāzedür gençdür ve delükanludur ammā

Şaḫın dil virme aldanup yaramaz ḫanludur ammā

2. Şeb [ü] rüz bār-ı cevri ile dil-i sevdā-zedem ḫāli

Meyitdür⁵⁹ gerçi taḫrîkîn gören dir cān mıdır ammā

3. Sürersem āsitānuḫa ‘aceblemeḫ ḫara yüzüm

Ki çerḫüḫ inḫılābında vücūdum ḫanludur ammā

4. Semend-pāyunuḫ būsın müyesser eyle[ye] yā Rabb

ḫomayam intikāmımı çü dād-burhān mıdır ammā

5. Rikābu’l Oşmān’a irerse Şîr-i Jiyān-ı destüm

İderem da‘vî-yi derdüm ki dād-sitānludur ammā

---

⁵⁹ Vezin gereği “meyit” şeklinde okunmuştur.

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Cigerüm hūn idüpdür o leb-i la'l-i şarāb-āsā
Teb-i 'ıŝķı ile bağrum olup durur kebāb-āsā
2. Derūnda sūz-1 mihrünđen dilüm pür-āb ile oldı
O cām-1 lāle-reng gibi kenārında ħabāb-āsā
3. Felek çekdi ser-i ħadd-i nihāl-i zulmeti dā'im
Şuladı eşküm ile çün yaşum aķıtdı āb-āsā
4. Uyumaz giryelügümde olan zārdan cihān ħalkı
Sirişküm çağlayup aķar döner çeşmüm ŧolāb-āsā
5. Ĥuşūşān sīne-ŧablımdaki nağamāt [u] tānīnūğ
Şadāsı 'āleme şāyi'durur ceng ü rebāb-āsā
6. Bu baħr-1 'ıŝķ bilmezdüm velī ğavvāş olaldan Şīr
Görinür çeşmüme çetr-i felek ğüyā ķebāb-āsā
7. Devām-1 şevket-i baħt-1 fürüğ Ĥān Meħemmed'de
İdersem n'ola cem' nuŧķ-1 perīşānum kitāb-āsā
8. Müyesser eyle[ye] yā Rab irişe zeylüne destüm
Ki yüz sürem rikābına ğubār-āver rikāb-āsā

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. 'İyşımı zehr eylemişdür zehr-i ezherden kaçā
Belki lezzet virmemişdür rāḥ-ı şekerden kaçā
  2. Ḥayş-ı āhum 'İsī-veş evce 'urüc itse n'ola
İtdi devr tecrīdde bir şūḥ-ı semen-berden kaçā
  3. Kim ne şūḥ-ı şāhid-i muṭlak idi o sīm-ten
Görse ḥüsnüñi geçerdı uğruna serden kaçā
- [40^b]
4. Yā İlähī luṭfuñ ile ola maḥfūz dem-be-dem
O cüvāna virmeye ğam ḥayr ile şerden kaçā
  5. Kaddüñi ḥam ābını tār Şīr idüp şekl-i kavş
Eyledi Ḥallāc-ı Manşūr bunca çenberden kaçā

mefā'īlün / mefā'īlün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. Bu endām bu üslüb bu sīmā
Göñüller şehrini eyledi yağmā
2. O zülf-i rü-siyehi āl-i Cengīz
Gibi eyler hemīşe ceng [ü] ğavġā

3. Ne virdi alımaz bilmem ve lîkin
O zâlim ğamze-i bî-dîn ammâ
4. Nüvîd-i vaşl [u] ümmîdüñ ba'îdi
Bu dil şehrindeür Bağdâd'[a] dek tâ
5. 'Aceb degül ki taşlarla döğünsem
O Mecnûn gibi gezüp deşt ü şahrâ
6. Ne derdlere giriftâr itdi gör ki
Bizi bu emr-i 'ışk u hüküm-i sevdâ
7. 'Acâ'ib kâdr u kıymet bilmeze hey
Kul olduñ Şîr Jiyân hayfâ dirîğâ

48

fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ayna-yı kudret 'acâ'ib derdi bir idrâk baña
Her melek-sîmâ şeklin göstere o hâk baña
2. Başuma taşlar yağarsa n'ola rahmet yerine
Çün girîbân gönca gibi oldı yâ Rab çâk baña
3. Ben ne bâğuş güli idüm kıymetümi bilmedüm
Hâr ile hârum müvânîs olalı hâşâk baña

4. Mār-ı dünya şöyle bir nîş bağruma urmuş durur
Kim devā sūd itmeye ger olsa da tiryāk baḡa
5. Dilberüm āh tevbe itmiş ki meger sevilmeden
Bu ḡarā ḡaber beḡāyet geldi yā ḡam-nāk baḡa
6. Dil-firīb-i o perī-zād olımaz isem eger
Ḥayf durur bu nuḡḡ-ı ḡab‘-ı çābuk [u] çālāk baḡa
7. Raḡbet-i ḡürmet zemīnünḡ dilberinde ḡalmadı
Ḥaḡ mı ey Şīr ‘İsī-veş cā olsa ger eflāk baḡa

49⁶⁰

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḥamdülillāh şundi vaşl-devlet yār eli baḡa
Leb-i la‘lünḡ ḡanmuşam kār idemez ecel baḡa
2. Ḥaḡḡ ḡaḡādan şaḡlasun o merdüm [ü] bir dānemi
Ḥāḡırum şayup daḡı hīç virmedi kesel baḡa
3. Bir mürüvet kān[ı] dilberdür ki medḡünḡ idemem
[...] ⁶¹ ‘ömr-i mü‘ebbed āḡır ü evvel baḡa
4. Nevresīd-i āyāt-ı ḡüsnünḡde degül ḡaḡ görinen
Zeyn-i rüy[un] çün çeküpdür kil-k-i Ḥaḡḡ cedvel baḡa

---

⁶⁰ Bu gazel derkenardır.

⁶¹ Burada bulunan ve şeklinde yazılan kısım mürekkebin akıp silikleşmesi sebebiyle okunamamıştır.

5. Uzar ıdı zülf sevdāsı ile tül-ı emel
Bā'ış oldu itmege o ğamze-i mübtel [başa]
6. Mezhebüm sevdā vü dīnüm 'ışk tārīküm sūy-ı dost
Şer'-ārā [vü] şerī'at vādī-yi mücmel [başa]
7. Hızr-veş āb-ı hayāt itdi nūş Şir-i Jiyān
Zahmuna girüp diyü ger gelmesün ecel [başa]

[41^a]

50

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cür'a-veş ger şabb-ı hākdur bāde-i nāb haṭā
Kıldı leb-rīz cām-ı emel şīven-i āb haṭā
2. Zāhidüñ zühd ü riyāzdan şanma evhen cismünj
Dil-fürüz [u] fi'l-i endüh aştī-yi tāb haṭā
3. Rind-i 'ışka itme ta'yīb mey ile maḥbüb için
Küllü 'ayb mestür bezīlü'l-'afv-ı aḥbāb haṭā
4. Havāş 'āmdan 'ām havāşdan müteḥaşşıs itme muḥāl ⁶²
Cāy-ı tefrīk olmayaydı ger ezel bāb haṭā

---

⁶² Bu beyitte vezin aksamaktadır.

5. Gösterür rûy-ı basîṭüñ ferş-i pâ it Şîr Jiyân
Tâ olasın pây-mâl-i râh-ı erbâb ḥaṭâ

51

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çeşm-i a‘mâya olaldan ḥâkipâyuyñdan tütüiyâ
Nâdir oldı zerre-veş o sürme-sâyuyñ tütüiyâ
2. İy şeh-i şâdî nazâr kıl n’eyledi gör ğam beni
Mülket-i dil key yebâb vesm ile âbuñ tütüiyâ
3. Şiddet-i dîden heme tecrîd dıraḥtân-ı zemîn
Mevsim-i sebz-i varaḳ hengâm-ı pâyuyñ tütüiyâ
4. Rûz [u] şeb âh [u] te’essüfle dilâ dök yâşını
Ṭûṭî-yi şîrîn maḳâlüyñ cân-fezâyuyñ tütüiyâ
5. Zâr-ı Şîr bâng-ı ceres vardur şehâ öldüğü çün
İltifât-ı ism-i âḥîr ḥarf-i yâyuyñ tütüiyâ

52

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kaşr-ı dîn [ü] kâḥ-ı îmân mülk [ü] ten oldı fedâ
Ṭâ‘at u zühd ü salâḥ u me’vâsın oldı fedâ

2. Māl [u] mülk [ü] ḥubb-ı dünyā zīver [ü] naqş-ı fenā
Peyker-i ibkâya virdüm encümin oldı fedā
3. Olmazam şāhib-terāşşud evc-i tecrīd içre çün
Rūḥ-ı 'İsī'ye bu nefis-i Berhemen oldı fedā
4. Olmuşam vādī-yi 'ışık ile mücerred key ğarīb
Şafvet-i dilümde çünkim cān [u] ten oldı fedā
5. Var mı bulmuş lezzet-i derdi ki cānān yolına
Kıl tefahḥuş gerçi tekşīr ehremen oldı fedā
6. Şīr Jiyān cām-ı şıfātındur müşādif cür'aya
Rütbe-i keyvāna gūyā ferķadeyn oldı fedā

[41 b]

53

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Muşhaf-ı rüyunda cānā āyet-i ḥüsnün qara
Olduğün terkībün fehm idemez ehl-i qara
2. Reşk cām-ı Cem itse ger la'l-i nāb-ı leblerün
Çekdi İskender ümīd-i vaşl ile bīmi qara
3. Cān-sitāndur nāvek-i dil-düz-ı müjgān gerçi kim
Fitne-engīz-çeşm-i im'ānuñ cihānı hep qara

4. Mür-veş ruhsârınuy eṭrâfına itmiş hücûm
Cünd-i ḥaṭṭım o ‘Arab-vâr Rûm’da ṭutmuş bir ḳara
5. Şîr Jiyân bu ṭavrla sen rû-yı sefîd olmak muḥâl
Kâkül-i cânân ḳara çün ebr ü ḥaṭṭ müjgân ḳara

54

müstef’ilün / müstef’ilün

Recez: - - . - / - - . -

1. Cânâ be-Ḥaḳḳ-ı Muşṭafâ
Vire Raḥîm Mevlâ saḳa
2. Tâ key bu cevır ü işve nâz
İy zâlim [ü] ḥûn-ḥâ re yâ
3. İnşâf [u] ‘adlün yok mıdur
Kârında yok mı intihâ
4. Rûsvâ-yı ‘âmm itdi yeter
Bu eşk-i çeşm ü bu bükâ
5. Şoḫbetde seglerün ile
Şeb tâ seḫer yâ meh-liḳâ
6. Bîgânedен ‘add eyleme
Şîr’dür muḫıbb-i bî-riyâ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

Remel . . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Şanma ey dil ki seni her der [ü] dergāh oğara
Hadem-i muhteşemlik [ü] himem-i şāh oğara
2. Çeşm-i merṭūbumı rāṭīb ideli huşk-ı felek
Cefn-i raṭb-ı şīveni mi teb-i māh oğara
3. Dem-zen-i ‘İsī [vü] Meryem ola ki nuṭk-ı Mesīh
Mürde-i rūḥ[ı] hayāt [u] feyż-i efvāh oğara
4. ‘Ucb ile itmez ise bağa cüvānum nigeḥi
Ṭab‘-ı sevdā-zedenüñ ḥālını āh āh oğara
5. Engine şal ğam-ı fülki be yüri n’olsa gerek
Şīr Jiyān ḥāl-i tebāhuñ tā ki Allāh oğara

[42^a]

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . . - / - . . - / - . . - / - . -

1. ‘Aşrımızda ola tā bir leb-i İsī şu‘arā
‘Ālem-i şi‘re gelübeñ ol cüvānā şu‘arā
2. Kābiliyyet yoğ ise de yine himmet-i Bākī
Olmağa merd-i sūḥan-ver daḥı ‘alā şu‘arā

3. Pāye-i adr-1 Nebī'den hele cüzvīsipestdür
Zīver-i mantı-1 nazm-1 cihān-ārā Şu'arā
4. Ne sa'ādet kime madūr ola bu nazm-1 güzīn
Ki arı-i 'ātıf-1 bar heme Mevlā Şu'arā
5. Feyz-baŐ-1 ezelīdür bu kerem Şır'e Őehā
Yosa olur mıydı o böyle mu'allā-yı Şu'arā

57

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Mu'ınüm olmaz ise ger benüm luf-1 Şamed ferdā
Benüm gibi ebed üsrān olımaz bir aad ferdā
2. Zünübdur elde sermāye o bāzār-1 kıyāmetde
'Aceb olur mı yā Rab tā baa bir sūd-mend ferdā
3. arı-i tāb-1 ahru ger ölür isem celālinden
Cemāl-i cennetānında temekkündür sened ferdā
4. Elā yā 'āzıb elā Őümme eyā yā 'āfirü'z-zünüb
Őıkest-pāyuma itme bu vizrimi kemend ferdā
5. TeraŐsud cilve key eyler eger Şır çeşm-i taıden
Hirāsum bu tecellīde olur Őāīb-remed ferdā

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Pādişāh hōş beyān-ı manzūm müsellemdür bağa
Manţık-ı şîr-i hikem bir tâc-ı Edhem'dür bağa
2. Nev-zemîn esās-ı şîrüm eylesem ger tañ mıdur
Şā'irān-ı resm-i yek-reng tarz-ı mülzemdür bağa
3. Hāsidiñ çeşmüñde taḥķîr ger görünürsem ne ğam
Manzar-ı ehl-i nazār taḥķîrlik ğamdur bağa
4. Her denīniñ nuḥķ-ı nā-hem-vārı bir cüllābdur
'Ārifüñ şaḥrası lîkin pür eşed-semmdür bağa
5. Olmayam Şîr hāl-i ariğ cihān-ı aḳvāl ile
Çünkü 'allāmü'l-ğuyüb emrümde 'ālemdür bağa

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Vech-i pāküñ şem'ı mişķāt bî-şerār [u] bî-leheb
Lîk germiyet güdāz ben olmuşam çün bu leheb

[42^b]

2. İy dilārā ḥüsnüñe ins [ü] melekden mā'adā
'Āşık-ı serkeşte olmuş mār [u] mūr-ı zîb-zeneb

3. Çeşm-i cādūñ ğamze-i ‘icāzla teşhīr idüp
O fem-i hātem-i niġīnūñ zīr-i dest şark [u] ğarb
4. ‘Arızūñ bir verd-i hāmṛā ğūlbūn-i ḳaddūñ[e] serv
Ġabġabuñdur sīm-i nā-yāb kān-ı la‘l hem ğonca leb
5. Hāl-i zīver mesned-ārā gerd-i hāṭṭuñda mekīn
Bir sipeh-ger şehriyārdur dāver-i Rūm u ‘Arab
6. Manzar-ı aġel ile ger ğamze-zen olsuñ şehā
Hūn-ı pāk-ı ‘āşīkānla tīrūñ olur mūnteḥab
7. Şīr Jiyān fersūde-rūyuñ fers-i pāyı ğöster it
Ger kef-i pāy ile olmaḳ ister iseñ leb-be-leb

60

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İy dilā o şāhidūñ ḳadd-i cesīm-i tākūñ edeb
Nūr-ı ‘aynullāh olan mir‘at-i ḥad-i pākūñ edeb
2. Māye-i cān baḫş ider şīrīn dehān u lebleri
Ṭūṭī-veş ğūyā zebān-ı tīġ-i Ḍaḫḫāk’uñ edeb
3. Vādī-yi ḫūsrān içinde itme dil bīhūde zār
El virürse ger vişāl iḳbāli ğam-nākuñ edeb
4. Noḳṭa-i derk ü ḫıreddēn ḳadr-i a‘zamdur velī
‘Ālem-i ma‘nīde tefhīm iden idrākūñ edeb

5. H azret-i Sult an Mehemmed efser-i Cem id [ ] Cem
Zir-i p y-ı rah sunu  ey  ir m b rek h k n edeb⁶³
6. İltif t-ı  ehriy r olunca dek t  y ver n
Y z s rey r uy tab'ına felek- r n n edeb

61

mef 'il n / mef 'il n / fe l n

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. M n sib n zenine n z m n sib
Ki her  arza dil   r z m n sib
2. K b -yı h sn-i takv m ger i k dd n
Keremlik a a i r z m n sib
3. Ne  un'-ı  err id pd r  e m   g mze
İderse sihr ile 'ic z m n sib
4. Leb-i Cem 'i ve durur a a Cem   b
Ki her bir   ha bir g mm z m n sib
5. Ne k r-ı takvियet  ir' n n cih nda

[43 ^a]

A a ma b b u mey m mt z m n sib

---

⁶³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şafha-i sīm üzre hōş düşmiş şehā haṭṭın ğarīb
Līk olmuş gül-ruhınla şafha-i sīmīn ğarīb
2. Bin kere şāhīn-veş ger 'āleme itseñ nigeñ
Çok kalur zi-māl-i nīrū pençe-i şāhīn ğarīb
3. Cünd-i mūr-āsā hücūm itmiş 'izāruñ mülkine
Rūyı nite Hind-veş kılmış haṭ-ı müşkīn ğarīb
4. Şehriyārum kıl hazer vaḫt-i seherde nāleden
Dūd-ı dillerden güdāz olur dil-i sengīn ğarīb
5. Serzenīş zānūyı senüñ āsitānuñ eyleyüp
Bāb-ı mihrünge kılupdur Şīr Jiyān miskīn ğarīb

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sen ğarīb ḫalduñ ilinde āḫir ilde ben ğarīb
Hālimüz n'ola cüvānā ben ğarīb sen ğarīb
2. 'Ālem-ārā cilve-gāh-ı üns [ü] ülfetken yerüm
Kıldı aḫbāblar ğarīb cā ile mesken ğarīb

3. Ziver-i gül-geşt-i 'alem ser-be-ser zāğ u zağan
Gitdi şeydā-'andelīb gül-'izār gülşen ğarīb
4. Bir dükenmez genc idi sermāye-i nuṭkum benüm
Ğam tılısmuñ itdi i'lān kıldı o maḥzen ğarīb
5. Şır Jiyān ḳadd-i nihālünj bād-ı hecr itdi şikest
Kıldı mātem zen-i şīven ḥār ile gülşen ğarīb

64

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Seg raḳıbe luṭf idüp 'uşşāḳına ḳılma 'itāb
Raḥmet olmaz zālime çekmez daḥı maḥlüm 'azāb
2. Pāyunuñ būsına baḥtum virmedi bir el meded
İrmedi bu devlete illā sa'ādetlü rikāb
3. Sūz-ı tāb-ı mihr-i yārum zerre deñlü bir şerer
Düşse ṭab'-ı ateşümden gögünürdi ḥāk [ü] āb
4. Bir nefes āsāyiş-i mihr-i cüvān bulsam eger
Dehr-i dūn eyler ḥasedden ḥar ile ḥālüm ḥarāb
5. Ḳadd-i Şır bir tār-āsā şekl-i mār piç olup
Sūziş-i sūzān peziş ü pūziş-i pür-ıztırāb

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sırrımı keşf itmege āh zūlm-ı dildārdur sebab
Rāzumuñ fāşına hem bu çeşm-i hūn-bārdur sebab
2. Hātır-ı mecmū'umuz kılmak perīşān-ı emel
Dü-cihānda yüz[i] kara zūlf-i 'ayyārdur sebab
3. Cān virürdüm la'lünün būsına ammā 'işveden
Korqaram bay' eylemez ki ism-i tüccārdur sebab
4. Berhemen iden beni deyr-i maḥabbetde şehā
O ḥayāl-i tül-ı arzuñ gibi zunnārdur sebab
5. Merdle nā-merdünün qahrına maḥmül olduğum
Neng elinden beyne'l-akran gayrı du'ādur sebab
6. Kāleb-i Şīr'dür mürekkebe küfr ile ger tā ezel
Līk imāna getürme şimdi ikrārdur sebab

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Her ümīdden geç dilā me'yūs olup
Zīr-i ḥāk-i nā-ümīdde pūs olup

2. İntizār-ı rāḥmet-i gerdiş ḥaṭā
Līk şevāb-ı ‘abd-i ğam pā-būs olup
3. Olmadan minnetle ḳandīl-i ḥarem
Yek durur dil rişte-i nāḳūs olup
4. Mākiyān-veş çekmeden cev̄r hemīn
Bir gün evveli ‘āleme ḥurūs olup
5. Ka‘be ḥāki dilberi çok n’eyleyem
Bend-i mihr Efreng ile Urūs olup
6. ‘Āşık-ı āşüfteyem ben Şīr gibi
Vuşlat-ı yāre hemān me‘yūs olup

67

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Levḥ-i dil ārāste-i naḳş-ı sevāddur rüz [u] şeb
Türktāz-ı nef̄s-i şüm şahn-ı hevādur rüz [u] şeb
2. Deyr-i çāk-ı sīnede nāḳūs-ı dil pür-sāz olup
Dem-be-dem bāng-ı Mesīḥā cān-fezādur rüz [u] şeb
3. Vaşmet itdi beyt-i şidḳ dest-i dizdān heves
Külbe-yi ḳalb ḥāke etrāb-ı vefādur rüz [u] şeb
4. Nice genc-i maḳşadum Ḳārūn mişal oldı bevār
Her merām-ı ber-devāmum pür-fenādur rüz [u] şeb

5. Çeşm-i vaqār-ı cihān-dāra vücūd olmuş mehīn
Çuvve-i dil-hūn ciger ālūd-ı mādur rūz [u] şeb

[44^a]

6. Cevher-i dilber-ḥas-āsā raḥt ister zīveri
Şīr-i endāz-ı mezellet zīr-i pādur rūz [u] şeb

68

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Tebessüm birle o cānān semend-i luḥfuḡa rākib
Güzer-gāh-ı nigāhumdan ider ṭayy reh-i rātīb
2. Cemāl-i şem'-efrūzı bī-firūz [u] nūr-ı mişkātdür
Dıraḥşān u fūrūḡuḡdur ḥacīldür kevkeb-i şāķīb
3. 'İzarında iki ḥālī nigeḥ-bān revnāķı ḥakkı
Ki dāver zūlfūḡe mensūb biri şaḡne biri nā'ib
4. Elif ḡadd hevāsıyla göḡül bir cūy-ı ḥūn-ābdur
Mişāl āb-veş eşküm olur tā pāyına sākīb
5. Bu dehrüḡ ḥōş görüp ey Şīr muḡadder kesb-i zāt eyle
Ki merr-i fi'l meşā'ibdür heme maṭlūb ile ṭālīb

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Olsa ger bir baru nev-bāre-yi dıraht her 'aşab
Mīve-i cennet virürdi küllī naḥl-perver leb
2. Ādem[i] seng-i kaçaya urmasa şarrāf-ı dehr
Bed-nejādlar olur idi 'ālem içre zī-neseb
3. Ger ezelden ḥilkatünde nūr-ı Ḥallāk olmasa
Çehre-ārā şems-i mişkāt olmaz idi bī-Leheb
4. Olmayan kūh-ı tevellā rehrevi Ferhād-veş
Maқşad-ı Şirīn'de aşla idemez tayyü'ş-ş'eb
5. Şir Jiyān serkeşte-i 'ışk-ı beyābāndur ezel
Bī-şekīb encām [u] ola mı yāyī-ārām nekeb

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Tılsım-ı gam durur zāhir velī genc-i sürür gā'ib
Firāş-ı 'āfiyet hāzır-ı maқām lik ḥuzūr gā'ib
2. Ḥayāl-i müş'abid-bāzdur hevā-yı mülk-i ḥüsrānda
Nazar-ger çeşm-i endūhuḡ cemālünde ki nūr gā'ib

3. ‘Aceb vādī-yi sekretdür bu sırr-ı şadmetüm yâ Rabb
Dilüm sermest ke’s-i ğam-ı ħumâr-ı fi’s-şudür ğâ’ib
4. Ne ğamdur çün ki rezzâğdan irişür bendüğe kısmet
Ĥarış âmâde vü maḥlûb u ħizmetle kuşûr ğâ’ib
5. Firâğunđan kıyâmetler kôparmış Şîr Jiyân cânâ

[44^b]

İder bir şavt-ı İsrâfîl elinde lîk şûr ğâ’ib

71

fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . -

1. Bize râm olmaz o cânân ne ‘aceb
Mücib-i resm-i ‘adû şân ne ‘aceb
2. Her ħam-ı tiğ-i şivenüm ser ü pâ
Bağa olmaz ise dermân ne ‘aceb
3. Ĥün-feşân çeşm-i sirişk-i kederüm
Olsa ğam bağırına tufân ne ‘aceb
4. Sûziş-i tâb-ı derünüm şererün
İdemez def‘ yedi ‘ummân ne ‘aceb
5. Şîr-i Jiyân-ı Kays’ı görür reh-i ışk
Şerĥün itmezse beyâbân ne ‘aceb

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Levh-i ebced hā n degül iken cāhil idbār hep
Nükte-dān u kâfiye-senc Cami'ü'l-Esrār hep
2. Bu ne sırdur yā İlähî şimdi dehrüñ siflesi
Her fünün ile 'ulümde maḥzen-i eṭvār hep
3. Mesned-i feyz-i hükümden olmayınız behre-mend
Müste'ār u rātıb 'irfānda pāy-ı eş'ār hep
4. Bü'l-'acebdür vākıfān-ı sırr-ı i'cāz-ı ezel
Ḥil'at-ı maḥfiyle pinhān vācib-i estār hep
5. Şir Jiyān bir yār-ı şādık bulmadı hayfā daḥı
Her kime yārum didiyse oldu o aḡyār hep

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Baḥt-ı tırüm çeşm-i terden oldu rızān hün-āb
Müjgüm mizāb-ı hündur dīde gūyā āsiyāb
2. Āsitān-ı maḥrem-i bezm[e] vişāl oldu raḳīb
Nār-ı ḥırmān-ı sūziş virdi dile şad güne nāb

3. Kişver-i mülk-i vücūd kıldı tālān cünd-i ğam
Şīvenüm mihr [ü] vefā mīnāsını kıldı ħarāb
4. Sākī-i devrān elinden rāḥ-ı rāḥat cāmını
Her ṭaleb kılduḳça şundı cām-ı derd [ü] zehr-i nāb
5. Devr-i çarḥ-ı bed-kīn içre renc ü ekdār hemdemi
Olmadı Şīr-i Jiyān'a bundan özge fetḥ-i bāb

[45^a]

74

mefā'īlün / mefā'īlün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. Firāḳuḣ şerḥüni ey sīm ğabğab
Yazarken ḥāme ağlar hem mürekkeb
2. Ne ḥikmet fetḥ olunmaz bu mu'ammā
Daḣı muğlaḳ rumüz durur bu rebāb
3. Eger vaḥşī eger beşer eger cin
Melekler mübtelā ğāḥ aḣa hep
4. Ezelden bu cüdālık kısmet-i Ḥaḳḳ
Naşīb-i mü'min ü gebr ü müzehheb
5. Ḥamüş ol Şīr Jiyān sırr-ı cüdāyı
Şaḳın keşf itme ey rindāna meşreb

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Һamdülillāh irdi 'ıyd 'ālem feraḥ bu rüz hep
Oldı tezyīn-i cihān iriṣdi hem nev-rüz hep
2. Tāzelendi bu iki vaḳtle yine köhne cihān
Güyā oldı sa'ıd-i hengāmesi fīrüz hep
3. Bā-ḥuşuş bu ḥānedānuḡ ḥūr-veş ğilmānları
Çıkdılar bāzı vü la'be ḥüsn-i rüz-efrüz hep
4. Çünīnān sürḥ [ü] zer [ü] āl-ı āteş-bārla
Derd-mend 'uşşaklarını itdiler dil süz hep
5. 'Āṭıl oldı kār ğamze (vü) kerşeme çünki Şīr
Eyle istiġnā vü nāz sen bu dem-i fīrüz hep

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Söylenür dillerde destān nāmımız her rüz [u] şeb
Şānımız kılmış 'urüc kişver-be-kişver rüz [u] şeb
2. Һamdülillāh ma'rifetle nām u şāna mālīküz
Şaf-şiken ceyš yıġar meşel-i Һayder rüz [u] şeb

3. Her denîniñ zîr-i pâyunda turâb olsağ n'ola
 Kıadrümüz çünki tevâzu'lukla ekber rüz [u] şeb
4. Eylemez mi'rât 'aceb jeng-i ğam ile jeng-dâr
 İtmezüz fâka ile hîç aña manzar rüz [u] şeb
5. Şîr Jiyân el fağr [u] fağrumı mesned-ârâ-cihân
 'Âmil-i hõş lehçe-i nuğk-ı peyember rüz [u] şeb

77

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bağr-ı elîâfuñda yâ Rab bir zebeddür şeş cihât
 Rağmet-i 'ankâ yedinde peçe-i mürğ kâ'inât

[45^b]

2. Perde-i ser-sırr-ı ğaybuñ tecellî itmese
 Nehye olmazdı müheyyem şadmet-i vaşf-ı şıfât
3. Zât-ı pākün cilve-i şun' itmeseydi ger ezel
 Kıanda gelürdi 'ademden küll mevcüd vâridât
4. Nür-ı tevğidün sirâc-ı nehc vağğâd olmasa
 Zülmet ifnâ olur idi cümle cism-i zâkirât
5. Âyet-i kıudsün idince 'âlem-i kevne nüzül
 Ser-niğün oldu mü'ebbed hüccetân 'Azze ve Lât

6. Miknet-i destünde mürdur Şîr Jiyân'ı nükte-dân
Şerr-i kahrundan bulmaz ejder-i ğarra necât

78

fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Na't-güyende iderse bülbül elhâni dürüst
Çâk olur her ğoncanuğ kılmaz giribânı dürüst
2. Dilberünğ 'ahd tevbesi mihr ü vefâsı süst ise
'Âşıkunğ kalb[i] şınuğ hem 'ahd [u] peymânı dürüst
3. Eyledi pülâd sipihrüğ cevşenünğ raĥne hemîn
Süz-ı âh-ı kâlebünğ gör tîĝ-i bürrânı dürüst
4. Tâb-ı 'ışkla sîne-süzân u dilüm 'aţşândur
Tâbumı def' idemez nüş itsem 'ummânı dürüst
5. Hâzret-i Bâķî Efendi âb-ı rüy-ı mülk-i Rüm
'Örfî-yi mu'ciz beyânı vezn-i mîzânı dürüst
6. Pîşvâ-yı zübde-i erbâb-ı şi'rdür gerçi kim
Nev-zemîn eş'âr-ı şi'rünğ tarĥ-ı Selmân'ı dürüst

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İtmedin bī-dādlığında ferde şekvā semt semt
Rāzımı fāş eyledi zūlmüñ cüvānā semt semt
2. Qanuma girüp şehā buhtānuma ola sebeb
İtmedüm serüñ şuyū' billāh dilārā semt semt
3. Eşk-i çeşmüm hūn-feşānla dūd-1 āh-1 sūz-1 dil
İtdi hızlān ez-zemīn [ü] ez-semā tā semt semt
4. Messāhat-1 'ışk-1 cünūnda görse Mecnūn şeklümi
Reşk iderdi olduğum ben böyle rüsvā semt semt
5. Şir Jiyān hātır-şikest itmez reh-i 'azm-i çemen
Olsa ger eṭrāf-1 'ālem cennet-āsā semt semt

[46^a]

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Varaq-1 şī'rüm oqınur hele her dem semt semt
Dest-gāh daḡı naḡīmum nicenüñ fem semt semt
2. Eylesem hücet-i nuṭkum eger ibrāz-1 dehr
Serkeş-i emr ü beyān olmaya Ādem semt semt

3. Merd-i meydân-ı faşihüm ki sühan-ı darb ile
Ebr-i pîçin ‘adûdur hem olur hem semt semt
4. Ne füyûz-ı leb-i hikmet ile âlûde durur
Tağ mı ursa nağam-ı hay ile yādum semt semt
5. Vâriş-i sırr-ı Mesihâ n’ola olsañ ey dil
Feyz-i tab‘uñ çü tufeyl-i dem-i ekrem semt semt
6. Şir Jiyân nazm-ı güzîn-i hânkah[a] ser-tâc-gîri
Teşne pâ bûsına olmuş Cem ü Edhem semt semt

81

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Kâmetüñ-âsâ olımaz râst râst
Kej durur Tübâ olımaz râst râst
2. Nağl-bend-i bâğce-i şun‘-ı ebed
Kadd gibi bâlâ olımaz râst râst
3. Cümle ‘âlem egri (vü) ğamze gibi
Bir ahad cânâ olımaz râst râst
4. Muşhaf-ı hüsnünde haţtına manend
Tuğra-i ğazâ olımaz râst râst
5. Şir Jiyân i‘câz-ı feyz-i âferîn
Böyle bir gûya olımaz râst râst

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Tāli'üm virse dilā bu baht-ı nā-hem-vāra dest
Devlet el virüp irişse vuşlat-ı dildāra dest
2. Ğam yimezdüm öldüğüme 'ālem-i ğurbetde hīç
İrmeden dest-i ecel irse vişāl-i yāra dest
3. Akmaz idi baħr-ı Nīl-āsā sirişküm tā ebed
Urmasa girye ezelden çeşme-i hūn-bāra dest
4. Olmazam me'yūs-ı ğufrān-ı Hudā yevm-i hesāb
Luft-ı Hakk'la irişürse Aħmed-i Muhtār'a dest
5. Bildürürdüm resm-i āsāyişligi bu kavme ben
İrse tīğ-i kabza-i şāh-ı sipeh-sālāra dest
6. Himmet it Şīr'e irişsün Hāzret-i Hān Bāyezīd

[46^b]

Kaşrınuñ ta'mīr[i] için dāmen-i Hünkār'a dest

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün**Remel - . - - / - . - - / - . -**

1. Dil perişān-ı belā hātır-şikest
Serçe-i tab'um dağı fāhir şikest
2. Olmadı āsāyiş-i gerdiş vücūd
Seng-i cevri dehrle zāhir şikest
3. İtmezem da'vā-yı fenn [ü] 'ilm-i ğam
Bu mebāhiş 'ilmine māhir şikest
4. Cilve-i taqşir ider tavır-ı felek
Anuñ için şālih ü fācir şikest
5. Eyle inşāf gör sezāmı oldu ki
Yā İlāhī Şir gibi şā'ir şikest

mefā'īlün / mefā'īlün / feülün**Hezec . - - - / . - - - / . - -**

1. Nighün muşğal āşüb-ı kıyāmet
Ve çeşmün fitne-i hūb-ı kıyāmet
2. İdince manzaruñ bir fitne peydā
Şān izhār oldu ma'yüb-ı kıyāmet

3. Cedīd-i ḥarf-i ‘iṣṣūm kevne ṣıǵmaz
Ne ḥamīl ola mektūb-ı kıyāmet
4. Cemāl-i cān-sitān-ı mihr-i Yūsuf
Nice[yi] kıldı Ya‘kūb-ı kıyāmet
5. Ḥarīk-i sūziş-i nīrāne dāfi‘
Bu eşk-i ḥüsr-i merṭūb-ı kıyāmet
6. Te’essüfdür dem-ā-dem zıkr-i cānā
İdersün Şīr’[i] maǵzūb-ı kıyāmet

85

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ğam yime dil eylemezse saña cānān iltifāt
Gün olur eyler niyāz o mäh-ı tībān iltifāt
2. Bā‘iş-i kadr u şerefdür zā‘id-i ‘izz ü ḥışm
Eyler ise mūra tañ mı ger Süleymān iltifāt
3. Ğarra olup ḥüsnüğe üftāden itme pāyimāl
Eylemez maǵrūra cānā luṭf-ı Raḥmān iltifāt
4. Derdümi ‘arz eyledikçe o ṭabībe nāz ile
Bir nazār itmez baña kim ide dermān iltifāt
5. ‘Ayn ile mīm rā olursa hemdemüm bulmam felāḥ
Olmazam hem bend-i mihr kılsa ‘Oşmān iltifāt

[47 º]

6. Eylemez şi'r muhîṭ-i 'āleme ger i'tibār
Nuṭṭ-ı Şîr'e lîk eyler ehl-i îmān iltifāt

86

mefā'ilün / mefā'ilün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. Mekîn ü mesnedüm kûy-ı ḥarābāt
Mey-i maḥbûb baṇa ancaḳ murādāt
2. Benem o şā'ir-i rind-i hüner-bāz
Der-i meyḥānede gūyā muḥākāt
3. Bu arzda peşt-pāy-ı dūn esīm ger
Bülenddür himmetüm ḳadr u semavāt
4. Reh-i rind-i tevellā-yı cüvānān
Neme ḥācet benüm keşf-i kerāmāt
5. Cem-i 'ıŝḳı tavaḳḳuf itme Şîr'e
Şun ey sākî ki fi't-tā'ḥîr-i āfāt

87

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ğamze-i ḥûn-rîz urınca siḥr ile i'cāza dest
'İşve ile öldüm odur her şere bir sāza dest

2. Serv-i kıadd-i cūy-bāruŋ dehr içinde ser-bülend
Olmaz idi ger ezelden urmasa o nāza dest
3. Manzar-ı çeşmüŋ durur gūnuŋ tebāh-ı şadmeti
İy dilārā virme ruḥşat ğamze-i gammāza dest
4. Hāzret-i Yūsuf gibi çāh-ı zenaḥdānuŋ olan
Ki ḥalāşıyyet bulur urmazsa ger āvāza dest
5. Hem-ser-i şāhīn olur mı her kelāĝ-ı bed-nejād
Urmayınca bāz-ı himmet pençe-i endāza dest
6. Şīr Jiyān bu penc beyt irād ne kıaşır idi
Urmasa ger ṭab[‘]-ı Nef’ī ḥōş sūḥan-perdāza dest
7. Līk üstādlar pūr-bāz-ı himmet durur resīd
Hāzret-i Nazmī gibi bir şā’ir-i mümtāza dest
8. ‘Örfī-i mu’ciz nizām (u) ser-çeşme-i eş’ār virān
Pāye-i kıadr şunupdur Hāfız-ı Şīrāz’a dest

88

Müstef’ilātün / müstef’ilātün

Recez - - - - / - - - -

1. Şadmetde çekme ehl-i kıanā’at
Maḳdūr[1] ḥōş gör kııl dil kıanā’at
2. ‘Ayn-ı ṭama’ vü ḥırş ‘amīyā it
Çek çeşm-i rūḥa küḥl-i kıanā’at

[47^b]

3. Hırsuñ rehünde itme tek-ā-pū
Tā bulasın sen vaşl-ı ƙanā‘at
4. Her ehremenden olmağ tereccī
Tevvīz degüldür fi‘l-i ƙanā‘at
5. Bulur mü‘ebbed genc-i sa‘ādet
‘Ālem içinde ehl-i ƙanā‘at
6. Şır ğam degüldür ħar-seng gibi ger
Olsuñ ğarīğ-i kühl-i ƙanā‘at

89

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir Ħalīl evvel gelüp aşnām ƙılışdı şikest
İy Ħalīl’üm sen gelelden ħalk itdüñ put-perest
2. Tırra-i tarrārını bend-i niğāb it rüyuğ
Dīn-i ħüsnüñ ile İslām mezhebünj itme pest
3. Ħağğ-ı menşūr-ı ezeldür řāk-ı ebruñ mişl-i ƙuş
Sīne-i ‘uşşāk āmāc-ı nāvek-i tīrüñ bedest
4. La‘l-gün lebüñ şarāb-ı mā’i cān-ı ‘aşıƙān
‘Ārifüñ murğ-i diline ħāl [u] ħubbuñ ƙuvve best

5. Buncalayın h b-ı m mt z gelmemiŐd r  aleme
Halk olaldan Şir Jiy n arz [u] sem   ahd-ı elest

90

mef  l n / mef  l n / fe l n

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. İdeli ben sağa c n  mağabbet
Ne  dem itdi ne Havv  mağabbet
2. Ben m  Őkum sebebd r bu rev ca
Dem- -dem itmege sağa mağabbet
3. Sen Ğ h sn Ğ olur mı sebt-i z hir
Cer rken h ccet-i ağf  mağabbet
4. Ser-i serkeşte-i mihr-i c n num
Bağa t Ğ mı ide sevd  mağabbet
5. Ben m o  ays ki g rseydi iderdi
Hev -yı n Ğa Leyl -yı mağabbet
6. Hir s-ı r st h zden em n Şir
Olursa y veri ferd  mağabbet

1. Serzeniş zānū-yı rüknüm oldı dost
Ḥamdülillāh çok 'aṭālar kıldı dost

[48^a]

2. Cezb-i ma'şūḳ olmadıysa 'āşıḳuḅ
Cāzibe-i şa'b ğarāmuḅ bildi dost
3. Sūy-ı dilden çün sebīl vardur dile
Bu reh[i] kim küşteġānı buldı dost
4. Āfitāb-veş rūy-ı dirhem olmayup
Pertev-endāz ḥāke sāye şāldı dost
5. Şır Jiyān endāḥte-i cevri iken
Çok şükür cāy-ı nūvāza oldı dost

1. Ğam degül 'avnüḅ benüm olursa yārum 'āḳıbet
Rūzigār her ne iderse n'ola kārüm 'āḳıbet
2. Zevraḳ-ı cismüm çeker 'ummān-ı gerdişden muzır
Sāḥil-i emne düşürmez rūzigārum 'āḳıbet

3. Levn-i zerdümdür dile gül-zâr-ı hüsnuñde şehâ
‘Andelîb-i pür-nizârum bîşe-zârum ‘âkıbet
4. Sûziş-i tâb-ı derûnumdan vücûdumdur güdâz
Yâr mâr itmekle n’eyler beni nârum ‘âkıbet
5. Hûblara meyl itmeden Şîr tevbe eylerdüm velî
N’eyleyem elde degül lîk ihtiyârum ‘âkıbet

93

mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Miyânum kıavs-veş bükdi biri hâsret biri ğurbet
Ne tâb-ı cism-i pejmânda kılupdur kıuvvet ü kıudret
2. Şehâ baña bu hicrânun senün câm-ı ecelden telğ
Ki k’es-i ye’s-i semmümden olur mesmüm hayât [u] mevt
3. Cemâlün naķşunı levğ-i dilümde eyledüm taşvîr
Hayâlün çeşm-i naķķâşda bulur şadr-ı semle zîst
4. Hâsirdür cây-ı âşâmum zehrdür tüşe vü kânum
Enîsüm ğam-celîsüm derd-mekânum küşe-i miğnet
5. Hemîn dil hâşılı ey Şîr nuķûd-ı kıse-i hırmân
Felekde baña bundan yek ne mesned oldı ne ‘izzet

mefā'īlün / mefā'īlün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. Gezer ağyār ile yār baḡa nisbet
Velī bilmez ider o aḡa nisbet
2. Ruḡ-ı āl gibi baḡrum ṭolu ḡün
Kızıl görünmededür ḡana nisbet
3. Ayaḡa urdı nāmum līk gör ki
Beni ḡā r eyledi o ṣāna nisbet
4. Yüzün gören olur kāfir Müselmān
Ne mü'min dīn var īmāna nisbet
5. Ṭotalum eylesün baṣa çıkar mı
Her işünde gedā sulṭāna nisbet
6. Taḡammül itme derdüne meded Şīr
Vefāsından rücū' it aḡa nisbet

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ğamze pertāv eyledün cūṣen-i dilden güzeṣt
Zaḡm-ı peykān sīnede itmekde her kıldan güzeṣt

---

⁶⁴ Bu gazel derkenardır.

2. Kanda bulurdu şarāb yā kuvvet-āsā zīyneti
İtmese bir reng aña ger o leb-i la'lden güzeşt

[48^b]

3. Hāndesine ğoncanuñ olma firībinde şaķın
Eylemez hārdan güzer eyler o bülbülden güzeşt
4. Öyle noķşān-pezīrdirsüñ kemālāt-ı hıred
Bī-tevehhüm kıl dilā bu āb ile gülden güzeşt
5. Āsitān-ı maṭlabın koyup Hūdā'yā Şīr gibi
İtmişem minnet güzār-ı baħt-ı esfelden güzeşt

96

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Dem-ā-dem māye-i 'ömründen idince güzer sā'at
'Aceb bir fetḥ-i bāb mıdur diyü eyler nazār sā'at
2. Teşevvuk dil nezāretle ümīd-vār bir haber ammā
Başiret çeşmüñi güşā idüp aña baķar sā'at
3. Hūdā-yı vāhib alā māldan isteyüp tevaķķu'ḥ
Muķīm-i derüñe nāz u niyāzıdur seher sā'at
4. Refāhiyet harām oldu şehā bu cismüme küllī
Ki ārzü-yı sa'ādetdür anı böyle ider sā'at

5. Duā Şîr müstecâb olur şaķın zann eyleme ğayrı
Hemân maķşûda bir kerre gelürse râst eger sâ'at

97

mefā'îlün / mefā'îlün / feülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. Dilārā tîĝ-i ğamzen ķana bā'is
Velî cellād-ı çeşmüñ cāna bā'is
2. İki dārını derhem itdi zülfüñ
Meger bu fitneye o şāna bā'is
3. Lebüñ mülk-i Süleymān'dan olur bāc
Femüñ hātem mekîn fermāna bā'is
4. Bu bî-dād zülmüñ oldı rûz-ı maķşer
'Azāb-ı dūzaķ u mizāna bā'is
5. Döker seyl-āb-ı ğayf-ı çeşme Şîr
Ola tā muţfî-i nîrāna bā'is

98

fā'îlātün / fā'îlātün / fā'îlātün / fā'îlün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Muķtezā-yı bād ile zülfüñ olinca râst u kec
Zîver-i bāzār-ı ğüsnüñ o dem olur bî-erc

2. Müşg-sârdur tırra-i pür-pîç-i tâbuñ ‘arife
‘Aşıka lîk tār kıla biñ olur mār-ı şikenc
3. Şeş cihetde bir metâ‘-yı vaşl için kâlâ dilüm
Virmişem delâl eline çağırurlar çār u penc

[49^a]

4. İy dilārâ mihr-i pāküñ Ādem’i insân ider
Yoħsa rübâhî gibi Ādem kııurdı bir hemec
5. Şîr Jiyân feyz-i maħabbetden ger aşâm olsa
Kanda vezn-i tab‘[ı] eylerdi anuñ manzûm-senc

99

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. O perî peyker mişâlün bir nefes teshîr[i] güç
Ġamze-i dil-dûzuñuñ hayfâ daħı naħcîr[i] güç
2. Dil serāyuñ raħne raħne itdi tîr-i nāveki
Bir müşebbek var kafes gibi şehâ ta‘mîr[i] güç
3. Ĥaṭṭ-ı nev-ħîz-i ‘izâr ile dil-i serkeştenün
Gitdi sāmân-ı dirîğâ şabrunuñ tedbîr[i] güç
4. Siħr ile ‘aқdü’l-lisân itmiş o kâfir ġamzesi
Anuñ için o cüvānuñ zılm ile ta‘zîr[i] güç

5. Yer ü gök kâğıd mürekkeb âb-ı eşcâr u kalem
Olsa bu derd-i füzûnuñ nokta-yı tahrîr[i] güç
6. Munşarîfdür ismimüz gerçi ‘ilel itmez kabûl
Lîk olur lâ *yenşurek*⁶⁵ olursa yâr tenkîr[i] güç
7. Seng-dil çok dehr gördüm leyl hâsed Şîr dehrüne
Bahtuñı itmez müsâ‘id aña söz te’sîr[i] güç

100

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cevr göster nâz-perver dilber-i tannâza güç
Sırr[1] fâş itmek dirîğâ böyle bir gammâza güç
2. Derd-i dil-i âgâh olup merhamet hem itmeyüp
Yüz tutarsa cevri ile ger ‘âlem i’râza güç
3. Cân-ı metâ‘ gibi mektûm ile sırr-ı şumt olup
Fehm-i dilberden şağın getürmeye ibrâza güç
4. Gerçi dilber sevmenüñ şarrâfı hem üstâdıyam
Âh gönül virmek kadar fehm itmeyen nâ-sâza güç
5. Â efendüm diyüben yüzler süreydüm pâyına
Lîk tağazzuba taḥammül şîve vü hem nâza güç

⁶⁵ يَنْصُرُكَ: *yenşurek* bu ibâre Fetih Suresi’nin 3. âyetinden iktibâstır. Meâli “Allah’ın sana güçlü bir şekilde yardım etmesi için sana apaçık bir fetih ihsan ettik.” şeklindedir. *Sana yardım etsin diye* iktibas olarak yer almaktadır.

6. Bilmezem ki Œir Jiyān Œā'ir misin 'āŒıķ mısın
Bü'l-'aceb elfāz ile dest urma bu i'cāza güç

SONUÇ

Kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan şairin, hayatına dâir elimizdeki tek kaynak Dîvân'ıdır. Dîvânın tespit edebildiğimiz tek nüshası Bibliothèque nationale de France'te Département des manuscrits Supplément turc 1248 künyesiyle kayıtlıdır. Taranılan tezkirelerde maalesef XVII. yüzyılda yaşamış Şîr-i Jiyan, Şîr veya Şîri mahlaslı bir şaire rastlayamadık. Bu sebeple bütün bilgiler şairin dîvânından hareketle tespit edilmiştir.

Çalışmamızda şairin hayatı, edebî şahsiyeti, şiirlerinin şekil ve muhteva bakımından incelenmesi yapılmıştır. XVII. yüzyılda yaşamış olduğunu anladığımız şairin doğum ve ölüm tarihlerini kesin olarak tespit edilememiştir.

Dîvân'ın fevâid kaydındaki bilgilere göre şairin topçular dergahına mensup olduğu ve gerçek adının Mustafa olduğu anlaşılmaktadır.

Şair, dîbâce bölümünde eserini IV. Mehmed'e sunduğunu belirtmektedir. şiirlerinden hareketle şairin hayatının Osmanlı coğrafyası içerisinde geçtiğini anlamaktayız. Şiirlerinde Edirne ve İstanbul'dan sıkça söz etmektedir. Bu sebeple bu şehirlerde yaşamış olduğu ve IV. Mehmed'le de bu şehirlerde karşılaştığı düşünülmektedir.

Şair dibacede ve şiirlerinde Şeyh Nazmî'den edebiyat derslerini aldığını ve hünerinin sebebinin Şeyh Nazmî olduğunu belirtmektedir. Şair aynı zamanda dönemin Anadolu coğrafyasındaki Bâki, Nâ'ilî, Nefî vb. meşhur şairleri ve İran coğrafyasındaki İsmetî, Hâfız-ı Şîrâzî, Örfî-i Şîrâzî vb. şairleri överek onların takipçisi olduğunu söylemektedir.

İncelenen dîvânda 20 kaside, 3 terci'-bend başlıklı terkiib-bend ve 468 gazel bulunmaktadır. Şair, yaşadığı yüzyılın edebî anlayışına bağlı olarak âşîkâne ve rindâne üslûbda ve sebk-i Hindî'nin tesirinde şiirler yazmıştır. Özellikle kasidelerinde Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe, Arapça-Farsça zincirleme tamlamalar, anlaşılması zor ifadeler

dikkat çekmektedir. Çok fazla olmamakla birlikte bazı vezin ve kafiye kusurlarına rastlanılmaktadır.

Şiirlerinde zaman zaman arkaik kelimeler kullanan şair, deyimler ve atasözleri ile de üslûbunu zenginleştirmiştir. Üslûbunda ses ve âhenkle ilgili sanatları başarıyla kullanmasının da etkisi büyüktür. Şair zaman zaman âyet ve hadîslere başvurmuş, çoğunlukla kısmî iktibâslar yapmıştır. Ayrıca mânâ olarak telmihte bulunduğu hadîsler de bulunmaktadır.

Bazı şiirlerinde şekilden çok mânâyâ önem verdiğini, bazı şiirlerinde ise şekle önem verdiğini anlamaktayız. Şairin özellikle tasavvufî bakış açısıyla yazdığı şiirlerinde mânâyâ önem verdiğini görürüz. Şairin şiirlerinden çeşitli ilimlere ve sanat dallarına da hâkim olduğunu da anlamaktayız.

Şair hakkında verilen bilgiler elbette yeterli değildir. Ancak klâsik edebiyat geleneğine bağlı kalarak yazdığı şiirlerin klâsik Türk edebiyatını daha iyi anlamamıza vesile olarak önemli bir açığı kapatacağını ümit etmekteyiz.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Namık, *Riyâzî Muhammed Efendi Tezkiretü's-Şu'arâ*, T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, e-kitap.

AKDAĞ, Hasan, *Arap Dilinde Deyimler ve Atasözleri*, Tekin Kitabevi, Konya [t.y.].

AKKUŞ, Mehmet, *Nef'î Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1993.

AKSOY, Hasan, “Nazmi Efendi, Mehmed”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2006, C. 32, s. 46-461.

AKÜN, Ömer Faruk, “Dîvân Edebiyatı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1994, C.9, s. 389-427.

AKPINAR, Şerife, “Lâmi'î'nin Vâmık u Azrâ Mesnevîsinde Astrolojik Unsurlar” Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, 2002. s. 176.

AY, Ümran, “Dîvân Şiirinde Güneşin Sevgili Tipine Yansıması Hakkında Bir Değerlendirme”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 2009, S.2, s.117-162.

AYÇİÇEĞİ, M. Bünyamin, (2016). *Klasik Türk Edebiyatında Hz. Meryem*.

ЛИТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС: МЕТОДОЛОГІЯ, ІМЕНА, ТЕНДЕНЦІЇ, S. 7, s. 3-13.

BAYAK, Cemal, “Divan Şiiri Üzerindeki Akademik Çalışmalar ve Bir Divan İnceleme Metodu Önerisi”, *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları*, (Günay Kut Hâtıra Sayısı I), Harvard University, 27/I (2003), p. 179-202.

CAN, Şefik, *Mevlânâ Hayatı, Şahsiyeti ve Fikirleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1995.

CANIM, Rıdvan, *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* (İnceleme-Metin), Ankara, 2000.

CEBECİOĞLU, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Rehber Yayınları Ankara, 1997.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed, “Câmî, Abdurrahmân”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, C. 7, s. 94-99.

DEDE, Esrar, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, Haz. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000.

DEMİREL, Şener, “XVII. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Meydana Gelen Üslup Hareketleri: Klasik Üslup-Sebk-i Hindî -Hikemî Tarz-Mahallileşme”, *Turkish Studies*, Volume 4/2 Winter 2009, s.280-306.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Yayınları, 2015.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 2013.

Diyanet İşleri Başkanlığı. “Âli İmrân Suresi'nin 3/57”, Kur'an-ı Kerim Meali, (Haz.: Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2011.

Diyanet İşleri Başkanlığı. “Fetih Suresi'nin 48/3”, Kur'an-ı Kerim Meali, (Haz.: Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2011.

DOĞAN, D. Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Vadi Yayınları, Ankara 2001.

DUMAN, Musa, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

ERDEM, Sadık, *Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı*, İndeksli Tıpkıbasım Ârif Hikmet, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.

GÜNGÖR, Zülfikar, “*Tahirü'l-Mevlevî'nin 'Hallâc-ı Mansûr'a Dâir' Risalesi*”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. XXXIX, s. 581.

HÂFİZ, Dîvân, Tsh. Reşîd Eyvazî, Ekber Behrûz, Müessesesi-i Târîh ve Ferheng-i İrân, Tebriz, 1977.

İPEKTEN Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, 2019.

İPEKTEN, Haluk, “Gazel”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, C.13, s. 440-442.

İPŞİRLİ, Mehmet, “Galata Sarayı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, C.13, s.322-323.

İSEN, M. (1985). “*Tezkireler Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar: Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış*”. V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliğleri. İstanbul. 145-152.

KARAİSMAİLOĞLU, Adnan, “Selmân-ı Sâvecî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2009, C. 36, s. 446-447.

KARTAL, Ahmed, *XVII. Yüzyılda Tarihî Ve Sosyo-Kültürel Hayat, XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı*, ed. M.A.Y. SARAÇ vd., T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2019, s.2-23.

LEVEND, Agâh Sırrı. *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984.

LEVEND, Agâh Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014.

MEHMED Süreyya. *Sicilli Osmani*. çev. Seyit Ali Kahraman. 6 Cilt. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, 1996.

MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

OKUMUŞ, Ömer, “Bâkî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, C. 4, s. 537-540.

ONAY Ahmet Tal’at, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Haz. Cemal Kurnaz, Ankara, 2019.

ÖZCAN, Abdulkadir, “Mehmed IV”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2003, C. 28, s. 414-418.

ÖZTOPRAK, Nihat, “*Dîvân Şiirinde Güzelin Saç Kokusu*”, Saç Kitabı, Ed.Emine Gürsoy Naskali, İstanbul 2004, s.315-356.

ÖZTOPRAK, Nihat. Sebahat Deniz vd., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Metin Şerhi (14 - 16. Yüzyıllar)*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2019.

PAKALIN Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimler ve Terimleri Sözlüğü*, III, İstanbul, 1983.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2018.

REDHOUSE, Sir James W., *A Turkish And English Lexicon Türkçe'den İngilizce'ye Lugat Kitabı*, H. Matteosian, Constantinople 1921.

SARAÇ, M. Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, Gökkuşbe Yayınları, İstanbul, 2014.

STEINGASS, F., *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005.

SUNGURHAN, Aysun, *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara, 2017, e-kitap.

ŞAHİN, Kürşat Şamil, “*Klâsik Türk Edebiyatında Sevginin Ayva Tüyü/Hat*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2012, C. 5, S.23, s.386-408.

ŞENÖDEYİCİ, Özer, (2014). “Şîr-i Jiyan”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-jiyan> [02.10.2022]

ŞENTÜRK Ahmet Atilla, KARTAL Ahmet, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.

YAZICI, Tahsin, “Hâfız-ı Şirâzi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, C. 15, s. 103-106.

YENİTERZİ, Emine, “*Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Klâsik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı 2010.

YILMAZ, Mehmet, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, İstanbul 2013.

که در آن گشت توشیح با ما بر خرم
 درین بر خرم سبب بر ما بودیم که بود
 عرصه و هم خاندان افکاره روز گریز
 نیز زمان که طبع زان ما در گشتند
 یک قطعه باقی ماند در چند روز گشتا

عشوه لعنی و روز اول سلام بر خرم
 او در سال از زلفش قصه ما چرخان
 در وقت که من شویله به مسجد ایدم
 پیشم سلام کرد و خفا گفتد بوج و سب
 خاندان که من از خرم بگریزم و سب
 او بخیرت بودم که آن حال

زلفا سبب بر خرم حیدر که لیلیان بهار
 عشقین با غبار و چون که در دگر گشتا

لاله زلفا سبب بر خرم سبب بر خرم
 صحیفه سگده ما با کورد که سبب بر
 لاله جهان گفتد با ضنا حکم کون
 جان و ما شمس روز خرم که خط افکاره
 ما چندی که حکایت بر خرم بودیم
 بر خرم که لیلیان حیدر که سبب بر خرم

ملکات بخش بر شاه هر که از این دلم
 قاتل بخش بود و اولیای جهان بر خرم
 شیوه ملکات بخشند سبب بر خرم
 غایب بر خرم بود که سبب بر خرم
 قاتل بر خرم بر خرم سبب بر خرم

با جور گشت که از خرم سبب بر خرم
 خرم از این سبب که سبب بر خرم
 آستان ملکات بخشند سبب بر خرم
 آینه لاله که در جلوه گاه سبب بر خرم
 حرفت بر خرم که سبب بر خرم
 لفظ شاعر از خرم که سبب بر خرم

با خرم که سبب بر خرم
 در وقت که سبب بر خرم
 کار سبب بر خرم
 آخر خرم که سبب بر خرم
 سبب بر خرم که سبب بر خرم
 پادشاه سبب بر خرم
 شریعت که سبب بر خرم
 و در وقت که سبب بر خرم

اوله برشمن چيست بران خوبه سيل
 ايلملدن بو يوزدن اغوزون قوسته لقا
 خيسر من صبري قدي بي اه كونا
 نشو نه نظره و بره كره كرس زل
 ساهي چوسان بونون چتر نظم لقا
 منديان بجا شمع اولو كبت
 چنم دل بولسا است نولاسي شير زن
 چوك بو نيزه بر قدي بي اه كونا
 قايه جلوده ناز اولسه نور لقا
 شويك چين بجز سمده حال سيند
 زلك شتر شخمي اولسه برضيم نم
 ارناج نو بديك انما اني اولم
 شير عاقل ايمه رسواي شير مالله
 عاطفكدين قلن نوزاد مصطور لقا
 نفا بجز نضركه كين نفا نوزانا
 عطشدين سيند بانه مرد و صبا لقا
 بجز كوزن چولدي بي چوقان
 عجب طراي دل اوشو موعه كاشانا
 كدر نيا عني كور است جبه جان
 بو چركنك نوزدي چن نفا نوزانا
 بوسون نفا نوق كشته چر نوزانا
 حسد لايون چوبين دل بجز كاشانا
 بو زم لكاش دورك چور نوزانا
 طوا الامه نوزدي كين نفا نوزانا

عند ايسين بي ايم كلر ارشتر زن
 صجد مورا و دوزكاره نفا نوزانا
 نوز نفا سرش عشق مبر نفا نوزانا
 ايشا زك تيم نفا كلاس لقا
 مورق ساقه قشاعت نوزدي كونه
 دل كرده و نه قلد ساج سا عروج
 شير شيرم زبور دنيا به و بر جم جان
 چوك بو نوه كاروم بر دولم اولم
 غر نه فسيك كونه نفا نوزانا
 ملك تون كدره كراچ روق ايام
 ملحه و نركت نولون چونك نوزدي كونه
 زحده زحده ورم نوه نفا نوزانا
 نعلت عرق و نولان نوزدي كونه
 شير خطا و كيدر ايه صمت شاعر لقا
 چوقه رار است در حنا نفا نوزانا
 عاطف قهر نفا نوزانا نوزانا
 در لقا نفا نوزانا نوزانا
 بر عيا نفا نوزانا نوزانا
 بنده كدر نوه نفا نوزانا

زعمای سواد کربان جبرین انکس
آستانه همان شیرینک بیدرختها

زکسکت بر شعله او نور چهل سواد
زقزق زین بر کوبیدن او کوب بر اسپر
عبد رکن کوش و زلفا انده کج سید
دست کار بر چه در حال عمل بر سید
فرا زین شطرا ابرو و زک موی سید
سود و ناطله بر شتر زین شوی
او کورس با نانه کایه بر سواد

اول و کوفتی عقل بین و با ندرت
سمل برین که اوله چندی با نادر
ذوق کورسین او در وقت کعبه کیم
حسود زین و کور و کوشی و کورین
بسته برین کورین ایلم کورسین
کوبه ز کورین باطن او کفایت
شرد کورسین شوق ایلم
کجورین ایلم کورسین و کورین
شیران با سینه کورسین
کیم دل زده کورسین کورین

طبع کیم بود ساز اوله کورسین
معاجرت بر شعله کورسین
ابری و کورسین کورسین
کوبه ز کورسین کورسین
دیده کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
شیران کورسین کورسین

اوله بر سواد کورسین
همه در دنیا و عملها

دوفا و کس کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین

ناتوانی با اوله کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین

کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین
کورسین کورسین کورسین

بر کوه و در آن کوهی با صفا
 چشمش در دلو و در صفا
 بر کوه و در آن کوهی با صفا
 چشمش در دلو و در صفا
 بر کوه و در آن کوهی با صفا
 چشمش در دلو و در صفا

چون تو در طغیان غمگین
 ای چرخان غمگین
 چو تو در طغیان غمگین
 ای چرخان غمگین
 چو تو در طغیان غمگین
 ای چرخان غمگین

چاشته قدون برات ملک و کورس جود
 کبر زار و ملک و کورس جود
 چاشته قدون برات ملک و کورس جود
 کبر زار و ملک و کورس جود

چو تو در طغیان غمگین
 ای چرخان غمگین
 چو تو در طغیان غمگین
 ای چرخان غمگین
 چو تو در طغیان غمگین
 ای چرخان غمگین

اوله لهره ایجا مستغنا
چان سولکه سوولک انم
نورینه خطه دلکو خود میرا
اولا قورقه اولدیج خورسب
مدد زلم ایسلا نیرنج
غیب شیرکی ایستغنا
کنا سارایا ایمر نازوستغنا
فاتی بوکله چو تاثر ایلمز بواه سرغنا
چو کله بو خطا مردن فاطمه اولدی
فایده ایستمال اولسون کجا اولدی طایر
بوقل یار چو کج اولور بوشله زینبیم
ایله ایستیر حلالک ایستک نوز اولدی
قورقم اولور چو انا بلکه خنده ایستغنا
دست جو کون ایمان اولدی دونا
حزول و کولت شما اولدیج حسلام
بکله خندان بمل سابع حسلام
نغریب صبیله شعله خورسب
ال و بر می عاقبت نومیده
خسته طاهر شیرین احلاک ایلمدی

تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم

تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم

تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تکلیفین لردن نکل اولدی رهنما
چو یاردن لردن اولدی اولدی و کلم
اغلو اولدی اولدی بولدی کون اولدی و کلم
بس یوسب چو کون اولدی نکل اولدی و کلم
تاسم چو کون اولدی نکل اولدی و کلم

چو در آن چوستان خست است ز بوی
شیر انوار غنایت زربا در روز

بستبر لا و عاتان عند الطهارة
چو در آن چوستان خست است ز بوی
چو در آن چوستان خست است ز بوی
چو در آن چوستان خست است ز بوی

اوله کز بار و باده درخت مجرب
آدم کز ضایع و سرسبز آن در
کوزلرین خلق کله نو شاق اوله
اوله کز بار و باده درخت مجرب

شیرین سرکشه عشق بیابان زوزن
شیرین سرکشه عشق بیابان زوزن
شیرین سرکشه عشق بیابان زوزن
شیرین سرکشه عشق بیابان زوزن

ایر در صومالیه فی الجبله
بزمه زار و لاله باغیان

چو در آن چوستان خست است ز بوی
چو در آن چوستان خست است ز بوی
چو در آن چوستان خست است ز بوی
چو در آن چوستان خست است ز بوی

لوح چو نون دلال این حال از ارباب
بوند کردی شمع و کز شعله
سند فین کمان اوله و کوه مند
بوجده و قفان سرخ از ازل

شیرین بر ایه صاق بولدر چو جادوی
چو کرباوم ایرید اوله صا
بخته چو نیم تریان و کوه تریان
استان کرم بوم و آل دوزن رقیب

تصیری ز نغمه و چون درین شکاره است
 دل برستان باها طریقت سوره سیم در حق قاضی شکت
 اولدین سناشیر کوش وجود سکت جور و کسرا طاق شکت
 اتمم و عوای فن علم غم بون تن علیه ناهر شکت
 جلوه تقصیر لیر نور خاک انکون صالح و قاجر شکت
 ایضا صافی کور ستر آرم اولدورن
 با الهی شکر کین سنا شکت
 نماند شغل شکر شکت و شکر شکر شکر شکت
 اینچه نظران بر فتنه پیدا صافا اظهار اولدورن شکت
 جود و غم غم کوه میز در جاه اولدورن شکت
 جمال باستان کوه میز بخندن بعد تو شکت
 حربین سویش نرزد و نه بوش کس مرطوب شکت
 تا سقدر دادم ذکر جانان
 ایدر سکت شکر مخصوص شکت

ثم به الایلیه سنی جانان العفات کون اولدورن با ما ما بان التقیات
 باعث قدر و قدر ز ایزد و چشم ابر به سوره حکمی رسیده ان التقیات
 غم اولدورن سکت افاد ان ای با ان الیزد نور با لطف صان التقیات
 دردمی نظر اولدورن طیبه نازل بر نفس تو تکلیف کما ج در بان التقیات
 عینک میر اولدورن سکت هم به فلاح اولدورن هم بند کز ستمان التقیات

وری مشوم تو و جمل مردم سکت
 ای صحت نظر اولدورن ز جمل سر سرکش اربابا اولدورن سکت
 مرد میان به چشم حق شکر اید ابروین عمو و درم اولدورن سکت
 نه فیوضت حکمت بدل اولدورن درر کلان اولدورن سکت
 و ایش سر سخی نول اولدورن سکت فیض کلمه سکت اولدورن سکت
 شیر زان نظر و این فاعله و این کین
 تشنه بوسه و شکر هم اولدورن سکت
 فی شکت سنا اولدورن سکت کز دور طوبی اولدورن سکت
 خلی شکر با خجیه صانع ابر قد کین با نا اولدورن سکت
 جمله عالم کین و غم کین بر احد مانا اولدورن سکت
 مصحف مسکله خطیه مشند مطهره عترت اولدورن سکت
 شیر زان انجبار فیض آفرین
 بولیدر کوبا اولدورن سکت

خالم و رسد اولدورن سکت اولدورن سکت اولدورن سکت
 غم خورد اولدورن سکت اولدورن سکت اولدورن سکت
 ایزد کین اولدورن سکت اولدورن سکت اولدورن سکت
 اولدورن سکت اولدورن سکت اولدورن سکت
 اولدورن سکت اولدورن سکت اولدورن سکت
 اولدورن سکت اولدورن سکت اولدورن سکت

حکایت جمله قتلها بود
مواصی من و اولاد من
بولور و برنج سعادت
عالم بینه اصل سعادت

سینه نم و کله فرستد که
اول سعادت برین کله نماند
بزرگوار اولاد من نماند
طرد من نماند سعادت رو کند
خطه من و اولاد من نماند
اعلمون نماند سعادت
بچه من خوب نماند
خلق اولاد من نماند
ایده من نماند سعادت
بم عشق من سعادت
سکنت من سعادت
سرگشته من سعادت
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت
اولاد من نماند سعادت
بم نماند سعادت

المیر شمر قریب عالم کرامت آر
نطق شیره لیل المیر المیر المیر

مکان رسد که برین است
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت

صوت سانی که نماند سعادت
عزیز من سعادت
سرور من سعادت
حضرت من سعادت
عزیز من سعادت
سرور من سعادت
حضرت من سعادت

فرق من سعادت
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت
بم نماند سعادت

